

A close-up, sepia-toned portrait of a man with a beard and glasses, looking slightly to the right. The text is overlaid on the image.

**48 ΘΕΑΤΡΙΚΑ
48 ΤΕΤΡΑΔΙΑ**

**Το θέατρο
του Ματέι Βιλνιέκ**

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ
ΤΗΣ «ΤΕΧΝΗΣ»

ΘΕΑΤΡΙΚΑ
ΤΕΤΡΑΔΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

48

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Νικηφόρος Παπανδρέου

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Κορίνα Χαρίτου

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γιώργος Καστούρας

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

“Λιθογραφία”

Ι. Αντωνιάδης-Θ. Ψαρράς
Τηλ. 2310.466.776

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης»

Θέατρο «Αμαλία»
Αμαλίας 71
546 40 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310.821.483
Fax 2310.860.708
pirskini@otenet.gr

Αριθμός τεύχους 48

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2007

Τιμή τεύχους 6 Ευρώ

Το θέατρο του Ματέι Βισνιέκ

Matěj Visnec	3
ΕΡΣΗ ΒΑΣΙΛΙΚΙΩΤΗ Η φρίκη με χιούμορ	6
GILLES LOSSEROY Ένας ευρωπαίος συγγραφέας	8
Ο Βισνιέκ σε πρώτο πρόσωπο	11
ΜΑΤΕΪ ΒΙΣΝΙΕΚ Δέκα ποιήματα	13
ΚΟΡΙΝΑ ΧΑΡΙΤΟΥ Πηγάδια και τάφοι	17
ΜΑΤΕΪ ΒΙΣΝΙΕΚ <i>Η λέξη πρόοδος στο στόμα της μητέρας μου ηχούσε πολύ φάλτσα</i>	20

Οι φωτογραφίες από τις δοκιμές του έργου στην Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» είναι του Παναγιώτη Κουτράκη.

ΜΑΤΕΪ ΒΙΣΝΙΕΚ

Η λέξη πρόοδος στο στόμα της μητέρας μου ηχούσε πολύ φάλτσα

Στις 27 Ιανουαρίου 2007, η Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» ανεβάζει στο θέατρο «Αμαλία» το έργο του Ματέι Βισνιέκ *Η λέξη πρόοδος στο στόμα της μητέρας μου ηχούσε πολύ φάλτσα*.

Η μετάφραση και η σκηνοθεσία είναι της Έρσης Βασιλικιώτη. Τα σκηνικά της Λίλας Καρακώστα, τα κοστούμια της Έρσης Βασιλικιώτη και του Αθανάσιου Κολαλά, οι φωτισμοί του Στράτου Κουτράκη και η μουσική επιμέλεια της Μαρίτας Τσαλκιτζόγλου.

Παίζουν οι ηθοποιοί: Νίκος Λύτρας

(Πατέρας), Μένη Κυριάκογλου (Μητέρα), Πρόδρομος Τσινικόρης (Γιος), Μαρίτα Τσαλκιτζόγλου (Κόρη), Στάθης Μαυρόπουλος (Νέος γείτονας, Κύριος), Ελένη Δημοπούλου (Πατρόνα), Νανά Παπαγαβριήλ (Τρελή Γριά), Κυριάκος Δανιηλίδης (Συνοριοφύλακας, Τραβεστί), Θανάσης Ζέρβας (Στάνκο, Νταβατζής, Φραντς), Μάριος Μεβουλιώτης (Χαμογελαστός τύπος, Πράλιν).

Βοηθός σκηνοθέτη: Χριστίνα Γιαγκούλη. Βοηθός σκηνογράφου: Μάρθα Φωκά. Βοηθός ενδυματολόγου: Πένυ Γιαννάκη. Οργάνωση παραγωγής: Βασίλης Τζαφέρης. Χειρισμός φωτισμών: Χρήστος Πρανσιόδης. Τεχνική υποστήριξη: Δημήτρης Ζωσιμίδης. Εκτέλεση κοστούμιών: Ζωή Αρβανιτίδου, Αγγέλα Λαζαρίδου, Σοφία Λαμπίρη. Φωτογραφίες: Παναγιώτης Κουτράκης.

Το έργο και ο συγγραφέας παρουσιάζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα από την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης».

Το έργο πρωτοπαίχτηκε στη Ρουμάνια, στο Εθνικό Θέατρο της Κραϊόβα, στις 30 Νοεμβρίου του 2004, σε σκηνοθεσία Serban Puiu, ως συμμετοχή στον κύκλο παραστάσεων με θέμα τον ξεριζωμό και την προσφυγιά, που παρουσίασαν τα θέατρα-μέλη της Ευρωπαϊκής Θεατρικής Σύμβασης (European Theatre Convention), στο πλαίσιο του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Πολιτισμός 2000». Η Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» είχε πάρει μέρος στον κύκλο αυτών των παραστάσεων με τη *Νίκη* της Λούλας Αναγνωστάκη.

Το κείμενο του έργου τυπώθηκε από την Ευρωπαϊκή Θεατρική Σύμβαση το 2005 στις Βρυξέλλες, σε δίγλωσση έκδοση: στα γαλλικά (*Le mot progrès dans la bouche de ma mère sonnait terriblement faux*) και σε αγγλική μετάφραση της Joyce Nettles (*The word progress on my mother's lips doesn't ring true*).

Ματέι Βισνιέκ

Ο Ματέι Visniec γεννήθηκε στο Radauti, στη βόρεια Ρουμανία, το 1956. Από πολύ νέος παθιάζεται με τη λογοτεχνία και διαβάζει Κάφκα, Ντοστογιέφσκι, Πόε, Λωτρεαμόν... Του αρέσουν οι σουρεαλιστές, οι ντανταϊστές, το θέατρο του παράλογου και του γκοτέσκου, η ονειρική ποίηση, η λογοτεχνία του φανταστικού, ο μαγικός ρεαλισμός του λατινοαμερικάνικου μυθιστορημάτων, κοντολογίς όλα εκτός από το σοσιαλιστικό ρεαλισμό.

Πηγαίνει στο Βουκουρέστι για να σπουδάσει φιλοσοφία και αρχίζει τη συγγραφική του δραστηριότητα. Δημοσιεύει ποιήματα και το 1984 βραβεύεται για τη συλλογή *Ο σοφός την ώρα του τσαγιού*. Αντίθετα, τα θεατρικά του έργα απαγορεύτηκαν όλα από τη λογοκρισία.

Το Σεπτέμβριο του 1987 ταξίδεψε στο Παρίσι, όπου ζήτησε πολιτικό άσυλο. Από τότε ζει στη Γαλλία, εργάζεται ως δημοσιογράφος στο ραδιοφωνικό σταθμό Radio France Internationale και γράφει θεατρικά έργα στα γαλλικά. Το 1992 ανεβάστηκε για πρώτη φορά έργο του στη Γαλλία, *Τα άλογα στο παράθυρο*. Ακολούθησε το ανέβασμα πολλών ακόμη έργων στο Παρίσι (Théâtre Gaîté Montparnasse, Studio des Champs-Élysées, Théâtre du Rond-Point), στη Λα Ροσέλ (Théâtre de l'Utopie), τη Λυόν (Théâtre Pli Urgent), τη Μασσαλία (Théâtre de la Minuterie), τη Νίκαια (Théâtre Vivant), το φεστιβάλ της Αβινιόν κ.α. Έργα του ανεβάζονται επίσης στη Γερμανία, την Αγγλία, τη Δανία, την Αυστρία, την Πολωνία, τη Φινλανδία, την Ιταλία, την Τουρκία, τις Η.Π.Α. και τη Βραζιλία. Στη Ρουμανία, έπειτα από την πτώση του Τσαουσέσκου (1989), γίνεται ένας από τους πιο πολυπαιγμένους συγγραφείς, με τριάντα έργα ανεβασμένα στο Βουκουρέστι και σε άλλες πόλεις της χώρας. Το 1996 το Εθνικό Θέατρο της Τιμισοάρα οργάνωσε ένα φεστιβάλ Βισνιέκ με τη συμμετοχή δώδεκα θιάσων που παρουσίασαν έργα του.

Από το 1992 η παρουσία του στις γαλλικές σκηνές είναι διαρκής, με

περισσότερα από 20 έργα, ανάμεσα στα οποία: *Τα άλογα στο παράθυρο*, *Διαλυμένο θέατρο ή Ο άνθρωπος σκουπιδοτενεκές*, *Παπαράτσι*, *Τρεις νύχτες με τον Μάντοξ*, *Το σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης*, *Πώς να γίνω πουλί;*, *Ζητείται ηλικιωμένος κλόουν*, *Η ιστορία των αρκούδων Πάντα όπως την αφηγείται ένας σαξοφωνίστας που έχει μια φιλενάδα στην Φρανκφούρτη*, *Ο ποντικός, ο βασιλιάς και ο γελοτοποιός του*, *Μηχανή Τσέχωφ*, *Η ιστορία του κομμουνισμού παρουσιασμένη σε ψυχοπαθείς*, *Με τις τσέπες γεμάτες ψωμί*, *Ο τελευταίος Γκοντό*, *Προσοχή στις ηλικιωμένες κυρίες που τις ρημάζει η μοναξιά*, *Τι να το κάνουμε το βιολοντσέλο;*, *Μαμά*, αυτοί *διηγούνται στη δεύτερη πράξη αυτό που έγινε στην πρώτη*, *Ο θεατής εις θάνατον*.

Η λέξη πρόοδος... είναι ένα από τα πιο πρόσφατα έργα του (2004).

Πρώτες εκδόσεις:

Εκδόσεις Actes Sud-Papiers: *Paparazzi ou La chronique d'un lever de soleil avorté* suivi de *Du sexe de la femme comme champ de bataille* (1997), *Petit boulot pour vieux clown* suivi de *L'histoire des ours Pandas racontée par un saxophoniste qui a une petite amie à Francfort*

Τι να το κάνουμε το βιολοντσέλο;, Θίασος Akti, Χάβρη, 2000-2001, σκηνοθεσία Josette Malon.

Ο Sid Ahmed Agoumi στην παράσταση του έργου Διάλυμένο θέατρο ή Ο άνθρωπος σκουπιδοτενεκές, TILF, Παρίσι, 2004, σκηνοθεσία Gabriel Garran.

(1998), *Du pain plein les poches* (2004).

Εκδόσεις Lansman: *Trois nuits avec Madox* (1995), *L'histoire du communisme racontée aux malades mentaux* (2000), *Le roi, le rat et le fou du roi* (2002), *Attention aux vieilles dames rongées par la solitude* (2004), *Richard III n'aura pas lieu* (2005), *La machine Tchekhov* (2005), *La femme cible et ses dix amants* (2005).

Εκδόσεις L'Harmattan: *Théâtre décomposé ou L'homme poubelle* (1996).

Εκδόσεις Crater: *Les partitions frauduleuses* (1995), *Les chevaux à la fenêtre* (1996), *Comment pourrais-je être un oiseau?* (1997), *Mais qu'est-ce qu'on fait du violoncelle?* (1999).

Εκδόσεις L'Espace d'un Instant: *Le spectateur condamné à mort* (2004), *Mais maman, ils nous racontent au deuxième acte ce qui s'est passé au premier* (2004).

Ο κόσμος των έργων του

Θα αναφερθούμε, τηλεγραφικά, στην υπόθεση μερικών έργων του Βισινιέκ, των οποίων το πρώτο ανέβασμα έγινε σε διάφορες σκηνές της Γαλλίας από το 1992 ως το 2005, προκειμένου να γίνει ορατή η θεματολογία και ο κόσμος του

συγγραφέα.

□ Τα άλογα στο παράθυρο.

Το έργο παραλίγο να ανέβει στο Βουκουρέστι το 1987 (η παράσταση ματαιώθηκε την παραμονή της πρεμιέρας). Είναι το πρώτο θεατρικό του Βισινιέκ που παίχτηκε στη Γαλλία, το 1992. Εδώ το παράλογο μιλάει για την εξουσία, τον πόλεμο, τον θάνατο, η πολιτική εισάγεται με το υπονοούμενο, με τη διαστροφή των λέξεων, με τις διαρκείς μεταφορές.

□ Ζητείται ηλικιωμένος κλόουν.

Τρεις γέροι κλόουν συναντιούνται σε μια αίθουσα αναμονής, έχοντας απαντήσει στην ίδια μικρή αγγελία. Είχαν συνεργαστεί πριν από χρόνια και τώρα ξαναβρίσκονται τυχαία: συγκίνηση, αναμνήσεις, νοσταλγία. Αλλά πολύ γρήγορα θα αρχίσει ο αμείλικτος ανταγωνισμός: ποιος θα πάρει τη δουλειά;

□ Η ιστορία των αρκούδων Πάντα όπως την αφηγείται ένας σαξοφωνίστας που έχει μια φιλενάδα στην Φρανκφούρτη.

Καθώς ξυπνάει δίπλα σε μια παράξενη γυναίκα, χωρίς να έχει καμιά ανάμνηση από την προηγούμενη νύχτα, ο Μισέλ σχεδιάζει να περάσει εννέα βράδια μαζί της για να τη γνωρίσει καλύτερα. Αυτό που ακολουθεί είναι μια έντονη σεξουαλική σχέση, που οδηγείται αποκλειστικά από τη μυστηριώδη γυναίκα. Το ζευγάρι αποκόπτεται από κάθε αίσθηση της πραγματικότητας που το περιβάλλει. Συναρπαστικό και παράξενο, το έργο αφήνει ανοιχτά ερωτήματα για τους ήρωες και την κατάσταση τους και μειώνει την απόσταση ανάμεσα στον κόσμο της πραγματικότητας και τον κόσμο των ονείρων. Μια σουρεαλιστική σπουδή πάνω σε μια στενή και αλλόκοτη σχέση.

□ Τι να το κάνουμε το βιολοντσέλο;

Τρία άτομα κάθονται και περιμένουν, κανείς δεν ξέρει τι. Έξω βρέχει. Σε μια άκρη της αίθουσας κάποιος παίζει με το βιολοντσέλο του. Η μουσική γίνεται σιγά σιγά ενοχλητική. Οι τρεις δυσφορούν, αλλά τίποτα δε σταματά τον βιολοντσελίστα. Πώς θα αντιδράσουν οι άλλοι;

□ Η ιστορία του κομμουνισμού παρουσιασμένη σε ψυχοπαθείς.

Το 1953, λίγο πριν από το θάνατο του Στάλιν, στο κεντρικό ψυχιατρείο της Μόσχας ο διευθυντής καλεί έναν συγγραφέα και του προτείνει να κάνει στους ασθενείς μια σειρά διαλέξεων πάνω στην ιστορία του κομμουνισμού, για λόγους θεραπευτικούς.

□ Πλυντήριο εγκεφάλων.

Σπονδυλωτό έργο. Σε δεκατρείς σύντομες σκηνές, τα τρία πρόσωπα του έργου, κάτι ανάμεσα σε κλόουν και κλοσάρ, μας αφηγούνται φανταστικές ιστορίες που ο Βισινιέκ επινόησε για αυτούς.

□ *Πώς να γίνω πουλί;*

Ένα είδος έρευνας πάνω σε κάποιον που γεννήθηκε με μια φτερούγα στη θέση του ενός χεριού...

□ *Οι παπαράτσι ή Το χρονικό μιας ακυρωμένης ανατολής.*

Χρονικό των τελευταίων ωρών πριν σβήσει οριστικά ο ήλιος...

□ *Το σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης.*

Η δύσκολη συνάντηση ανάμεσα σε μια γυναίκα που βιάστηκε στον πόλεμο της Βοσνίας και σε μια αμερικανίδα ψυχίατρο που προσπαθεί να καταλάβει.

□ *Διαλυμένο θέατρο ή Ο άνθρωπος σκουπιδιστενεκές.*

Διαλυμένο, όπως διαλύουμε ένα μηχάνημα στα εξαρτήματά του, προκειμένου να το ξανασυνθέσουμε. Σύντομοι, ανεξάρτητοι μονόλογοι με τους οποίους ο κάθε σκηνοθέτης θα μπορεί να συγκροτήσει ένα έργο. Ο Βισνιέκ γράφει σχετικά: «Καμιά σειρά δεν προβλέπεται από το συγγραφέα, αυτά τα κείμενα είναι σαν τα κομματάκια ενός σπασμένου καθρέφτη. Κάποτε ήταν ολόκληρος. Καθρέφτιζε τον ουρανό, τον κόσμο και την ανθρώπινη ψυχή. Αλλά, δεν ξέρουμε γιατί, έσπασε. Με αυτούς τους μονολόγους, που περιμένουν τη σύνθεση ενός συνόλου, ο συγγραφέας θέλησε να επιβάλει στο σκηνοθέτη έναν μόνο καταναγκασμό: την απόλυτη ελευθερία».

□ *Προσοχή στις ηλικιωμένες κυρίες που τις ρημάζει η μοναξιά.*

Σπονδυλωτό έργο σε δώδεκα σκηνές. Μια ποιητική εξερεύνηση στο σημερινό κόσμο, με άξονες τον πόλεμο, τη μετανάστευση, το θάνατο. Ένα μείγμα σουρεαλισμού και ονειρικού ρεαλισμού. Υπότιτλος: «θέατρο της τρυφερότητας και της καθημερινής τρέλας».

□ *Με τις τσέπες γεμάτες ψωμί.*

Τέσσερα μονόπρακτα για μια σπονδυλωτή παράσταση:

Με τις τσέπες γεμάτες ψωμί. Δυο άντρες, που το όνομά τους περιορίζεται σε ένα αξεσουάρ, ο Μπαστούνι και ο Καπέλο, και ένα αόρατο σκυλί που έχει πέσει σ' ένα πηγάδι. Θα το σώσουν; Η παράλογη ανταλλαγή επιχειρημάτων παίρνει κωμικοτραγικούς τόνους.

Ο τελευταίος Γκοντό. Το τελευταίο έργο που

έγραψε ο Βισνιέκ πριν εγκατασταθεί στη Γαλλία. Ο Γκοντό έρχεται επιτέλους, ενώ ο Μπέκετ γίνεται πρόσωπο του έργου. Αρχίζουν να μοιάζουν με το ξεύγος Βλαντιμίρ-Εστραγκόν, αναζητούν αποδείξεις της ύπαρξης και ίχνη ταυτότητας, διαπιστώνουν το θάνατο του θεάτρου. Είναι, σύμφωνα με τα λόγια του Βισνιέκ ένας αποχαιρετισμός στον ιρλανδό δάσκαλο.

Η αράχνη στην πληγή. Ο Χριστός στο σταυρό, ανάμεσα στους δύο ληστές, οι οποίοι ζητούν πανικόβλητοι τη βοήθειά του για να τους σώσει από μια αράχνη. Μάταια. Τελικά, θα προσπαθήσουν εκείνοι να απαλλάξουν τον «φλύαρο φουκαρά» από το ενοχλητικό έντομο.

Δεύτερη φλαμουριά αριστερά. Ένας άντρας και μια γυναίκα, μαζί μ' έναν θεατή. Θέατρο μέσα στο θέατρο, με θέμα τους μηχανισμούς της ψευδαισθήσης.

N.Π.

Παπαράτσι,
Compagnie de l'Incertitude,
Μπορντό, 1999.

Το σώμα της γυναίκας ως
πεδίο μάχης,
La Compagnie Firarsafie,
Villejuif, 2005,
σκηνοθεσία Mihai Fusu.

Η φρίκη με χιούμορ

Η λέξη πρόοδος στο στόμα της μητέρας μου ηχούσε πολύ φάλτσα είναι ένα έργο πραγματικά γοητευτικό, που καταφέρνει να συμπυκνώσει την τραγωδία των Βαλκανίων σε μερικές σελίδες. Μια τραγωδία που θα μπορούσε να τοποθετηθεί οπουδήποτε, σε κάθε μέρος του κόσμου όπου τα όπλα, για διάφορες αιτίες, δεν σταματούν ποτέ.

Η φρίκη με αρκετές δόσεις χιούμορ. Ένα χιούμορ ουσιαστικό και καταλυτικό, που αναδεικνύει τον παραλογισμό των αιτίων που προκαλούν τη φρίκη.

Είναι γελοίος ο μικροκομπιναδόρος που ξεκινάει να πουλάει ανταλλακτικά αυτοκινήτων εκμεταλλευόμενος τις περιστάσεις, και καταλήγει να εμπορεύεται οστά νεκρών. Γελοίος όσο και επικίνδυνος, φυσικά. Είναι μια πρακτική που έτοιμη κι αλλιώς, με την ανακήρυξη πλέον του κέρδους σε παγκόσμια θρησκεία, έχει εφαρμογές, πέρα από τα Βαλκάνια και τις συγκεκριμένες συγκυρίες, όπου γης, εκεί που βασιλεύει η εμπορευματοποίηση των πάντων. Η επισήμανση της γελοιότητας βοηθάει στην καταπολέμηση του φόβου απέναντι στην οικονομική ισχύ. Κι εδώ θεωρώ πως βρίσκεται η μεγάλη μαστοριά του Ρουμάνου συγγραφέα.

Τολμάει, πάνω στο αρχέτυπο της τραγωδίας των άταφων νεκρών, να δώσει τη διάσταση του γελοίου, στο πρόσωπο του ανερχόμενου «νέου γείτονα» ή στις απίθανες θεωρίες της τραβεστί περί κομμουνισμού, ή στη φοβερή φράση της πατρόνας που εκμεταλλεύεται άγρια γυναίκες από τις πρώην ανατολικές χώρες και τις εκδίδει στους πάντες: «Εδώ είναι Ευρώπη! Δεν είμαστε ρατσιστές εδώ!».

Με άξονα το ρεαλιστικά τραγικό στοιχείο της αναζήτησης του νεκρού γιου από τους γονείς του, ο συγγραφέας μπαϊνοβγαίνει με άνεση από το φανταστικό στο παράλογο, από τη συμβολική σηματοδότηση σε οικείες στιγμές της καθημερινότητας. Τα πρόσωπα του δράματος, η μάνα και ο πατέρας που ψάχνουν το νεκρό παιδί τους για να το θάψουν, ζουν και κινούνται μέσα σε μια δίνη ετερόκλητων στοιχείων, που τελικά ενδυναμώνουν το μέγεθος της τραγωδίας. Η ισορροπία ανάμεσα σ' αυτά τα στοιχεία, ήταν ο δυσκολότερος στόχος που θέσαμε όλοι μας για την πραγμάτωση αυτής της παράστασης.

Είναι από τις φορές που νιώθω βαθιά μέσα μου την υποχρέωση να ευχαριστήσω τον συγγραφέα για το έργο του, τον Νικηφόρο Παπανδρέου που το «ανακάλυψε», και, βεβαίως, τους ηθοποιούς και όλους τους συντελεστές της παράστασης που δούλεψαν με πίστη και πείσμα για το αποτέλεσμα.

ΕΡΣΗ ΒΑΣΙΛΙΚΙΩΤΗ

Από τις δοκιμές του έργου Η λέξη πρόοδος... στην Πειραματική Σκηνή της «Τεχνης».

*Αριστερά: Μάριος Μεβουλιώτης, Νανά Παπαγαβριήλ, Μένη Κυριάκογλου,
Νίκος Λύτρας, Κυριάκος Δανηλίδης.
Κέντρο: Μαρίτα Τσαλκιτζόγλου, Θανάσης Ζέοβας.
Δεξιά: Στάθης Μαυρόπουλος, Μαρίτα Τσαλκιτζόγλου.*

*Αριστερά: Κυριάκος Δανηλίδης, Μαρίτα Τσαλκιτζόγλου,
Ελένη Δημοπούλου.
Κέντρο: Νίκος Λύτρας, Πρόδρομος Τσινικόσης, Μένη Κυριάκογλου.
Δεξιά: Νίκος Λύτρας, Νανά Παπαγαβριήλ.*

Ένας ευρωπαϊός συγγραφέας

Η Ρουμανία δεν σταμάτησε ποτέ να διατηρεί με τη Γαλλία μια προνομιακή σχέση, ειδικά στον τομέα των τεχνών και του πολιτισμού. Ήδη από το πρώτο τρίτο του 19ου αιώνα, το λογοτεχνικό προ-ρομαντικό κίνημα, του οποίου οι σημαντικότεροι συγγραφείς εκπαιδεύτηκαν στη Γαλλία, τράφηκε πλουσιοπάροχα από τους μεγάλους γάλλους συγγραφείς. Λατινικής κουλτούρας, η Ρουμανία βλέπει τους καλλιτέχνες της, ήδη από το 19ο αιώνα, να στρέφονται προς το Παρίσι, γη πολιτιστικής εξορίας, που γίνεται και πολιτική την εποχή των δικτατοριών, από το τέλος της βασιλείας του Καρόλου Β΄ το 1938, μέχρι την πτώση των Τσαουσέσκου το 1989. Στα μάτια των Ρουμάνων, η Γαλλία, «χώρα του Βολταίρου», δεν σταμάτησε να ενσαρκώνει ένα ιδεώδες ελευθερίας. Η ιστορία, ο πολιτισμός, η συγγένεια των γλωσσών κάνουν έναν Ρουμάνο που μένει στη Γαλλία να μην είναι ποτέ πραγματικά στο εξωτερικό, ακόμη και αν ήρθε με τα πόδια, όπως ο Brancusi το 1904 ή ο Gheorghiu το 1948. Ο Brancusi γεννήθηκε το 1876, ο Gheorghiu το 1916. Αυτοί οι δύο σηματοδοτούν τα όρια μιας γενιάς χωρίς την οποία η σύγχρονη γαλλική κουλτούρα θα ήταν πολύ πιο φτωχή. Αρκεί μια απαρίθμηση...

Ο Panaït Istrati (1884-1935), ο τυχοδιώκτης των Βαλκανίων, ένας από τους ελάχιστους που έκαναν κριτική στο σοβιετικό καθεστώς (*Vers l'autre flamme*, 1929) μετά από ένα ταξίδι στη Ρωσία από όπου πολλοί άλλοι θα επιστρέψουν τελείως τυφλωμένοι. Ο Marcel Janco (1895-1984), ζωγράφος και σκηνογράφος, συνιδρυτής του Dada και βασικός υπεύθυνος του Cabaret Voltaire στη Ζυρίχη από το 1916 κι έπειτα στο Παρίσι μέχρι το 1922, σημαντικός δημιουργός, απίστευτα παραγνωρισμένος στη Γαλλία αλλά φημισμένος ως καλλιτέχνης πρώτου με-

γέθους στο Ισραήλ, όπου πεθαίνει στο τέλος μιας εξορίας 43 χρόνων. Ο Tristan Tzara (1895-1963), πατέρας του Dada και μεγάλος σουρεαλιστής ποιητής. Ο Benjamin Fondane (1898-1954), που έγραψε ανάμεσα σε άλλα το *Rimbaud le voyou* και το *Faux traité d'esthétique*. Ο Ilarie Voronca (1902-1946), ένας από τους πιο παραγωγικούς ποιητές της ρουμανικής πρωτοπορίας. Ο Victor Brauner (1903-1966), ο δημιουργός ενός εικαστικού ζωικού βασιλείου που δεν κατατάσσεται σε καμιά κατηγορία. Ο Mircéa Eliade (1907-1986), φιλόσοφος και συγγραφέας, που δίδαξε φιλοσοφία και ιστορία των θρησκειών από το Βουκουρέστι μέχρι το Σικάγο περνώντας από το Παρίσι, όπου εγκαταστάθηκε για να διδάξει στην *École Pratique des Hautes Études* και στη Σορβόνη από το 1945 μέχρι το 1956. Ο Ευγένιος Ιονέσκο (1912-1994), μεζζων γάλλος δραματουργός, τον οποίο είναι περιττό να παρουσιάσουμε, όπως και τον Cioran (1911-1995), τον φιλόσοφο της κατάρριψης των ενθουσιασμών. Ας αναφέρουμε ακόμη τον Gherasim Luca (1913-1994), που ξεκίνησε επίσης από τη ρουμανική πρωτοπορία πριν εγκατασταθεί στο Παρίσι και γράψει στα γαλλικά ένα ποιητικό έργο που διατρέχει όλα τα κινήματα και τα ξεπερνάει με τις δονήσεις του γέλιου του. Συμπέρασμα: οι γαλλικές πρωτοπορίες του 20ου αιώνα συχνά σταδιοδρόμησαν στο Βουκουρέστι πριν ενθουσιάσουν το Μονπαρνάζ. Και όταν μια ωραία μέρα του 1987 ένας νέος ρουμάνος συγγραφέας ονόματι Matéi Visniec αποβιβάζεται στο Gare de l'Est χωρίς να γνωρίζει ακόμη πού θα περάσει την πρώτη του παρισινή νύχτα, η πρώτη του επίσκεψη είναι «φυσικά» στο Café de la Rotonde...

Ο Ματέι Βιονιέκ είναι τότε 31 ετών. Αφήνει πίσω του ένα σημαντικό ήδη έργο: δεκάδες θεατρικά, ένα μυθιστό-

ρημα, πολλά σενάρια. Τόσα λογοκριμένα γραπτά. Μόνο η ποίηση κατάφερε να διαπεράσει το μαύρο πέπλο: η ποιητική του συλλογή *Ο σοφός την ώρα του τσαγιού* τιμήθηκε με το κρατικό Βραβείο του Καλύτερου Βιβλίου Ποίησης για το 1984. Μετά το 1989, ο Βιονιέκ γίνεται ένας από τους πιο πολυπαιγμένους συγγραφείς στη Ρουμανία. Είναι μεταφρασμένος σε πολλές γλώσσες και παρών στις διεθνείς σκηνές: Μεγάλη Βρετανία, Σουηδία, Ιαπωνία, Ιταλία, Φιλανδία, Η.Π.Α., Βραζιλία...

Αρχίζει να γράφει στα γαλλικά γύρω στο '90. Μια γραφή απίστευτα ακριβής, χωρίς φιοριτούρες, απογυμνωμένη αλλά όχι στεγνή, όπου η κάθε λέξη χτυπάει διάνο. «Στη Ρουμανία ήμουν πολύ πλούσιος, έγραφα σαν ένα χαϊδεμένο παιδί, είχα πολλές λέξεις στη διάθεσή μου», θα πει αργότερα ο ίδιος. «Στα γαλλικά, έπρεπε να κάνω οικονομία σ' αυτή τη γλώσσα που με υποδεχόταν και την οποία δεν γνώριζα καλά. Δεν είχα δικαίωμα στο λάθος, έπρεπε να είμαι αποτελεσματικός». Και είναι όντως αποτελεσματική αυτή η γλώσσα, που προχωρά με χειρουργικές περιγραφές και μας παρασέρνει στο σύμπαν της με τον τρόπο μιας κάμερας:

*Όλοι οι δρόμοι έρημοι. Όλα τα αυτοκίνητα εγκαταλελειμμένα, σαν να είχαν φρενάρει απότομα οι κάτοχοί τους και να είχαν τρέξει μετά να κρυφτούν κάπου. Όσο για τις πολυκατοικίες, οι περισσότερες πόρτες και παράθυρα είναι ανοιχτά. Κανένας θόρυβος δεν φτάνει από το εσωτερικό και καμιά κίνηση δεν προδίδει ανθρώπινη παρουσία. Οι δρόμοι είναι γεμάτοι αντικείμενα, βιαστικά πεταμένα... (απόσπασμα από το *Διαλυμένο θέατρο*).*

Κινηματογραφική γλώσσα, η οποία βρίσκει την προνομιακή έκφρασή της σε σπονδυλωτά έργα, φτιαγμένα με «στοιχεία κειμενικής αρχιτεκτονικής». Με αυτή την αποσπασματική μορφή

Η λέξη πρόοδος...,
Εθνικό Θέατρο της Κραϊόβα, 2004,
σκηνοθεσία Serban Puiu.

Η αφίσα της παράστασης του έργου Ζητείται ηλικιωμένοι κλόουν, Théâtre de l'Épouvantail, Παρίσι, 2004, σκηνοθεσία Ludovic Pacot-Grivel.

Η αφίσα της παράστασης του έργου Το σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης, Euro Teater Central, Βόννη, 2002-2003, σκηνοθεσία Heike Bansch.

Η αφίσα της παράστασης του έργου Τα άλογα στο παράθυρο, Théâtre du Crève-Cœur, Γενεύη, 1998, σκηνοθεσία Philippe Nicati και Gilles Azria.

παρουσιάζεται το *Διαλυμένο θέατρο ή Ο άνθρωπος σκουπιδοτενεκές* (1996), οι *Κάλπικες συνθέσεις* (1995) ή το τελευταίο του έργο: *Προσοχή στις ηλικιωμένες κυρίες που τις ρημάζει η μοναξιά* (2004).

Νεόπτωχος στην υιοθετημένη γλώσσα, ο Βιονιέκ χρησιμοποιεί μια πρόζα της οποίας κάθε λέξη είναι ζυγισμένη, με σύντομες φράσεις, λιτή σύνταξη, χωρίς εφφέ. Λίγα σχήματα στη φράση του, η παρομοίωση σπάνια εμφανίζεται, η μεταφορά είναι σχεδόν απύσχα, ίσως γιατί ο λόγος είναι από μόνος του μεταφορικός. Αυτό το άδειο δωμάτιο όπου υπάρχουν μόνο φωνές, αυτός ο αυτόματος πωλητής ποτών που έχει την τελευταία λέξη ενώ ο ήλιος δεν ανατέλλει πια, αυτός ο άνθρωπος σκουπιδοτενεκές, αυτές οι πεταλούδες που καταβροχθίζουν, τα δύσοσμα σαλιγκάρια, η βροχή-ζώο, όλο αυτό το φανταστικό ζωικό βασίλειο, ο άνθρωπος που τρέφεται κυριολεκτικά από τον εαυτό του, ο δρομέας που δεν καταφέρνει πια να σταματήσει... Τι σημαίνουν όλα αυτά; Ας αποφύγουμε να απαντήσουμε. Το σύμπαν του Βιονιέκ ανακρίνει, ενοχλεί, υπονοεί την αμφιβολία, αλλά δεν απαντά ποτέ. Ίσως γι' αυτό το χαρακτηρισίζουν με ευκολία παράλογο...

Ο όρος είναι ασφαλώς βολικός και επιτρέπει να βάλουμε εύκολα ετικέτα στο έργο, κάτω από μια ονομασία γνωστή, αναγνωρισμένη, ορισμένη και χρονολογημένη. Κι όμως αυτό το σύμπαν δεν έχει τίποτε το παράλογο. Εδώ πρόκειται για κάτι το μαγικό. Γιατί το παράλογο προϋποθέτει μια διακοπή αιτιότητας, μια απότομη παραβίαση της λογικής. Στον Βιονιέκ, αντίθετα, αυτό το είδος της ρήξης δεν έχει τη θέση του, βρισκόμαστε σε έναν κόσμο απόλυτα λογικό, πάρα πολύ ίσως, γιατί είναι ρυθμισμένος από ένα τρομερό μηχανισμό που λειτουργεί τέλεια. Η σκηνή στο έργο *Η ιστορία των αρκούδων πάντα όπως την αφηγείται ένας σαξοφωνίστας που έχει μια φιλενάδα στη Φρανκφούρτη*, όπου το ζευγάρι Εκείνος-Εκείνη ξανακάνει την ξεχασμένη διαδρομή που τους οδήγησε τον έναν στον

άλλο, δεν μοιάζει καθόλου με τη σκηνή της συνάντησης των Μάρτιν στη *Φαλακρή τραγουδίστρια*. Το ζευγάρι του Ιονέσκο αγωνίζεται να αποδείξει ένα κοινό παρελθόν που το επώνυμό τους υπονοεί ολοφάνερα. Δεν υπάρχει κανένα μυστήριο, μόνο η λογική μοιάζει να εξατμίζεται, αφήνοντας στη γλώσσα το έργο να αποδείξει σημείο προς σημείο την πραγματικότητα του κόσμου. Η γλώσσα κοροϊδεύει το προφανές προσπαθώντας να το αντικαταστήσει με τη λογική. Στον Βιονιέκ, αντίθετα, η σχέση του ζευγαριού βασίζεται στο μυστήριο της συνάντησης και στην αδυναμία του προσδιορισμού της μέσα στο χωρόχρονο: *Εκείνος: Είμαστε στο σπίτι σου; Εκείνη: Όχι, στο δικό σου. Εκείνος: Αστειεύεσαι;*

Σύμπτωση στον Ιονέσκο, μυστήριο στον Βιονιέκ. Παράλογο στον πρώτο, μαγεία του φανταστικού στον δεύτερο.

Αν η λογοτεχνία και ο κινηματογράφος μάς συνήθισαν στην επαφή με τον κόσμο του φανταστικού, δεν συμβαίνει το ίδιο με το θέατρο. Ίσως γιατί αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη εφφέ που μόνο η φαντασία ή η πολύπλοκη τεχνική έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν. Και αν ακόμη αυτό το εμπόδιο δεν υφίσταται σήμερα, το Grand-Guignol πέθανε, και μαζί του η τελευταία προσπάθεια του θεάτρου να ανταγωνιστεί το σινεμά στο επίπεδο του φανταστικού. Υπάρχει όμως και η περίπτωση όπου το φανταστικό εκδηλώνεται χωρίς μεγάλο θέαμα, χωρίς ειδικά εφφέ και ρομπότ. Ένα φανταστικό όπου η τερατώδης πραγματικότητα παρουσιάζεται με οικεία χαρακτηριστικά. Αρκεί να σκεφτούμε τον Κάφκα, τον Buzzati, αλλά και το θέατρο του Πιραντέλλο και κάποια μικρά διαμαντάκια που άφησε ο Δανιήλ Χαρμς πριν πεθάνει στις σταλινικές ψυχιατρικές φυλακές το 1942. Όσον αφορά τους μεγάλους μετρού του είδους, τον Πόε και τον Μπόρχες, αναφέρονται με τα ονόματά τους από τον άνθρωπο που διαβάζει στον καθρέφτη του στο έργο του Βιονιέκ *Διαλυμένο θέατρο*.

Ασφαλώς ο νεαρός Βιονιέκ επηρεά-

στηκε από τον Ιονέσκο, τον Μπέκετ επίσης, στον οποίο αποτίνει φόρο τιμής στο έργο *Ο τελευταίος Γκοντό*, αλλά η έμπνευσή του μοιάζει να πηγάζει πιο πολύ από τους μύθους και τους λαϊκούς θρύλους παρά από τις «τραγικές φάρσες» του μεγάλου συμπατριώτη του. Γιατί το «χειροτεχνικό» φανταστικό του Βιονιέκ αναζητά ρωγμές που οδηγούν σε ένα ανεστραμμένο θαύμα, όπως στα τερατώδη παραμύθια τα γεμάτα τρομερά μυστήρια, τρομερά ζώα, ένα μαγικό ζωικό βασίλειο όπου δεν ξέρουμε πάντα πολύ καλά πού είναι τα όρια μεταξύ του ανθρώπου και του ζώου. [...]

Ασκητής του ύφους που ήρθε από τη χώρα των βαμπίρ, ο Βιονιέκ, ενώ αποδέχεται τη συγκεκριμένη πολιτιστική του κληρονομιά, εγγίζει το παγκόσμιο και επιβεβαιώνεται μεμιάς ως ευρωπαϊός συγγραφέας. Το έργο του *Το σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης* είναι εδώ για να μας θυμίσει ότι τα βαμπίρ βρίσκονται δίπλα μας. Σε μια ομιλία που έκανε στο θέατρο Arena del Sole, στην Μπολόνια, το Νοέμβριο του 2003 [παρουσιάζοντας, σε μια εκδήλωση της Ευρωπαϊκής Θεατρικής Σύμβασης, το έργο *Η λέξη πρόοδος...* που είχε μόλις αρχίσει να γράφει τότε], ο Βιονιέκ βυθίζει το μαχαίρι στο κόκαλο:

Η εθνικιστική τρέλα (ή η απειλή) δεν είναι προνόμιο των φτωχών, υπανάπτυκτων χωρών, που βγήκαν πρόσφατα από μια μακρά δικτατορία. Αυτή η τρέλα μπορεί να χτυπήσει και να ανοίξει ψυχολογικά, εθνικά, κοινωνικά ρήγματα ακόμη και στις πλούσιες χώρες με μεγάλη δημοκρατική παράδοση.

Αυτή η ευρωπαϊκή διάσταση, που τη βρίσκουμε σε συγγραφείς όπως η Biljana Srbljanovic και ο Werner Schwab, απουσιάζει συνήθως (με κάποιες λαμπρές εξαιρέσεις, όπως εκείνη του Fabrice Melquiot) από την ομφαλοσκοπούσα σύγχρονη γαλλική δραματολογία.

GILLES LOSSEROY

Μετάφραση: Καλλιόπη Εξάρχου

Ο Ματέι Βισνιέκ σε πρώτο πρόσωπο

□ Με συγκινεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι τα μέλη του θιάσου πέρασαν σχεδόν δυο χρόνια με το έργο μου, ότι δούλεψαν πάνω σε δέκα έργα προκειμένου να επιλέξουν μια σειρά σκηνές που, ενώ προέρχονται από διαφορετικά κείμενα, συγκροτούν τελικά έναν κόσμο με συνοχή. Στην παράστασή τους υπάρχει η χαρά της έρευνας, η χαρά της κατανόησης και η χαρά της έκφρασης και είναι ευτυχία για έναν συγγραφέα να ζωντανεύουν το κείμενό του τόσο νέοι ηθοποιοί.

□ Με ρωτάτε γιατί ασχολούμαι αποκλειστικά με το θέατρο, γιατί δε γράφω πια ποίηση. Είναι αλήθεια πως με την ποίηση άρχισα, έγραψα τα πρώτα μου ποιήματα όταν ήμουν έντεκα ή δώδεκα χρόνων. Τότε, στο σχολείο, είχα αυτήν την αποκάλυψη ότι οι λέξεις έκρυβαν εκπληκτικά πράγματα όταν έρχονταν σε επαφή ή μια με την άλλη, κυρίως όταν ο συνδυασμός ήταν παράξενος, αλλόκοτος. Άρχισα λοιπόν να γράφω σουρεαλιστικά ποιήματα αρκετά νωρίς, για να προκαλώ τους φίλους μου, τους γονείς μου, τους δασκάλους μου, και για να εξερευνήσω αυτό που κρυβόταν πίσω από τις λέξεις. Νομίζω ότι εκεί γύρω στα δεκατρία ήξερα ήδη ότι ήθελα να γίνω σαν αυτούς που διάβαζα, συγγραφέας. Λοιπόν, για μερικά χρόνια έγραφα ποιήματα για το κορίτσι μου, δοκίμασα και ένα μυθιστόρημα, αλλά στα δεκάξι αισθάνθηκα την επιθυμία να γράψω για το θέατρο. Δεν έχω πατήσει ποτέ το σανίδι της σκηνής, δεν έχω παίξει, δεν έχω σκηνοθετήσει, μου έλειπε το θάρρος. Όταν ήμουν δώδεκα χρόνων, σε μια εθνική γιορτή έπρεπε όλοι οι μαθητές να πούμε ένα πατριωτικό ποίημα, και όταν ήρθε η σειρά μου και άρχισα να απαγγέλλω μπροστά σε δύο χιλιάδες κόσμο, έπαθα

Τον Μάιο του 2003 η Maison du Théâtre της γαλλικής πόλης Αμιέν ανέβασε μια σύνθεση σκηνών από διάφορα σπονδυλωτά έργα του Βισνιέκ, ο οποίος συχνά επανέρχεται σ' αυτήν τη φόρμα. Με την ευκαιρία, πραγματοποιήθηκε μια συζήτηση του συγγραφέα με το κοινό, από την οποία επιλέγουμε μερικά αποσπάσματα.

διάλειψη μνήμης, το απόλυτο μπλοκάρισμα, και από τότε δεν ξαναέβηκα ποτέ σε μια σκηνή. Αλλά από πάντα ήθελα να γίνω συγγραφέας, ο λόγος είναι για μένα κάτι μαγικό και πιστεύω σε ένα θέατρο του λόγου.

□ Στη Ρουμανία έζησα την εμπειρία της διπλής γλώσσας, το να καταγγέλλεις μέσα από τη λογοτεχνία, μέσα από την ποίηση, μέσα από την αλληγορία, τη μεταφορά, μέσα από γλωσσικούς κώδικες. Από τότε το ήξερα πως δεν με ενδιέφερε η άμεση καταγγελία, με ενδιέφερε η καταγγελία μέσα από τη συγκίνηση και την καλλιτεχνική γλώσσα. Άμεση καταγγελία έχει γίνει για όλα τα δεινά του κόσμου, έχουν γραφτεί βιβλία και βιβλία για το φασισμό, το ρατσισμό, τον κομμουνισμό, δηλαδή βιβλία που περιγράφουν πώς έγιναν τα πράγματα. Υπάρχουν ιστορικοί, κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι, ερευνητές, υπάρχουν μαρτυρίες των θυμάτων. Για μένα η αποστολή της λογοτεχνίας δεν είναι η καταγγελία, πρέπει να βρούμε μια γλώσσα που να ωθεί την καταγγελία στο στοχασμό. Να παραμένει ένα ερώτημα που να δουλεύει μέσα στο κεφάλι

των ανθρώπων. Και αυτό να γίνει με τρόπο παιγνιώδη. Αν προκαλεί το γέλιο, γιατί όχι, και αν από το βάθος αναδύεται μια συγκίνηση, ακόμη καλύτερα. Για μένα αυτό είναι το μυστήριο της λογοτεχνίας, ότι καταφέρνει να αγγίξει πράγματα που οι επιστήμες δεν μπορούν να αγγίξουν. Η λογοτεχνία, για μένα, προχωράει εκεί που δεν μπορεί να φτάσει η κοινωνιολογία, η ψυχολογία, η οικονομία. Η επιστήμη δεν μπορεί να εξηγήσει τον άνθρωπο όπως μπορεί να το κάνει η λογοτεχνία. Και αυτό με γοήτευε πάντα. Σπούδασα φιλοσοφία γιατί πίστευα ότι θα έβρισκα τις απαντήσεις μέσα από τη φιλοσοφία. Και έπειτα από μερικά χρόνια κατάλαβα ότι η ποίηση, το μυθιστόρημα, το θέατρο, μπορούν να πάνε πιο μακριά στην ανακάλυψη του ανθρώπου.

□ Υπάρχει πράγματι το στοιχείο του παραλόγου στο θέατρο μου. Ήμουν δεκαέξι χρονών όταν διάβασα πρώτη φορά Ιονέσκο και η έκπληξη για μένα δεν ήταν μεγάλη, γιατί αμέσως σκέφτηκα ότι αυτά που ο Ιονέσκο διηγείται εγώ τα ζω. Το παράλογο, για μένα, ήταν η καθημερινότητα. Αν αρχίσω να σας διηγούμαι τη ζωή ενός πολίτη στο καθεστώς του Τσαουσέσκου, αυτό που θα προκύψει στο τέλος θα είναι ένα αφήγημα του παραλόγου. Αλλά σε μας εκεί, εκτός από το θέατρο του παραλόγου είχε μεγάλη σημασία και το θέατρο του γκροτέσκου, το ονειρικό θέατρο, το θέατρο του φανταστικού, όλα αυτά σε ένα μείγμα. Αλλά φυσικά δεν απαρνιέμαι τους δασκάλους μου, τον Ιονέσκο και το Μπέκετ, μέτρησαν πολύ για μένα. Βέβαια έχω γράψει και έργα εντελώς ρεαλιστικά, όπως *Το σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης*, που γεννήθηκε από τη δημοσιογραφική μου εμπειρία

ρία. Είμαι δημοσιογράφος, δουλεύω καθημερινά πάνω στην πληροφορία και το ενενήντα τοις εκατό της πληροφορίας αφορά τις αθλιότητες που συμβαίνουν στον κόσμο. Αλλά αυτήν την εμπειρία προσπαθώ να την μετατρέψω σε λογοτεχνία.

□ Από τις παραστάσεις των έργων μου, άλλες πήγαν πολύ καλά, άλλες σχετικά καλά, άλλες καθόλου. Αυτό είναι το φοβερό με το θέατρο, ότι μπορεί να θεωρείς καλό ένα κείμενο και στη σκηνή να αποτύχει. Γι' αυτό έχω τεράστιο σεβασμό για τους ανθρώπους της σκηνής, για το σκηνοθέτη που πρέπει να τοποθετήσει τις λέξεις μου στο χώρο, οριζοντίως και καθέτως, για τους ηθοποιούς που θα ενσαρκώσουν τους ήρωές μου. Αλλά οι συναντήσεις δεν είναι πάντοτε ευτυχείς. Τα έχω δει όλα.

Περιπτώσεις όπου ο σκηνοθέτης σεβάστηκε απόλυτα και κατά γράμμα το κείμενό μου κι ωστόσο η παράσταση ήταν κακή για να μην πω καταστροφική. Και άλλες, όπως σήμερα εδώ, όπου ο σκηνοθέτης πήρε μεγάλες ελευθερίες, αυτοσχεδίασε και μερικές ατάκες, αλλά το αποτέλεσμα είναι ωραίο, κατεβαίνει στο κοινό, υπάρχει μια συγκίνηση, μια αίσθηση που δέχεται και απαντά, μια ενέργεια, και έτσι αγγίζουμε το βάθος της ιδέας του συγγραφέα, υπάρχει μια ανταλλαγή, το νιώθεις. Τελικά είναι τόσο εύθραυστο και ωραίο και θαυμαστό το θέατρο...

□ Έχω μεγάλο άγχος με τη γαλλική γλώσσα. Όταν ήρθα στη Γαλλία δεν την ήξερα καλά, διάβαζα άνετα αλλά δεν μιλούσα, και σήμερα, όταν γράφω, δεν είμαι ποτέ βέβαιος, υπάρχουν δυο τρεις παλιοί φίλοι στους οποίους δείχνω τα κείμενά μου, αυτοί κάνουν κάποιες διορθώσεις αλλά συχνά λένε, κοίτα, αυτή είναι πολύ παράξενη έκφραση, αλλά γιατί όχι. Πρέπει όλα να είναι καθαρά στο μυαλό μου από την

Ο Ματίε Βιονιέκ με τους ηθοποιούς της παράστασης του έργου Πλυντήριο Εγκεφάλων, Théâtre de la Presqu'île, Φεστιβάλ της Αβινιόν, 2004, σκηνοθεσία Michel Vivier.

αρχή, οι εικόνες πρέπει να είναι καθαρές, η δραματική κατάσταση πολύ σαφής, γιατί, καταλαβαίνετε, δεν μπορώ να υπολογίζω στη γαλλική γλώσσα, πρέπει να στηριχτώ στη φαντασία μου και την ακρίβεια των ιδεών μου, έτσι θα έρθουν οι εικόνες και θα βρω τις λέξεις. Στο τέλος θα καταφέρω να εκφράσω αυτό που θέλω, αν είναι καθαρό στο μυαλό μου. Κατά κάποιο τρόπο η γαλλική γλώσσα μου επέβαλε πειθαρχία, στα ρουμάνικα ήμουν πολύ πιο σπάταλος, ήμουνα πλούσιος. Αλλά προτιμώ να είμαι φτωχός και πειθαρχημένος και ακριβής σε αυτό που κάνω.

□ Μερικές φορές ο σκηνοθέτης και οι ηθοποιοί μου ζητούν διευκρινήσεις, αλλά συνήθως δεν είμαι ικανός να πάω πιο πέρα από την ίδια τη γραφή. Το πιο πέρα είναι η ευθύνη των άλλων. Του σκηνοθέτη, των ηθοποιών, του σκηνογράφου, των άλλων καλλιτεχνών, που θα βοηθήσουν να γίνει αυτό το πράγμα παράσταση. Εγώ μπορώ να διηγηθώ ανενδοτολογικές λεπτομέρειες, αλλά δεν νομίζω ότι θα φωτίσω κανέναν. Άλλω-

στε και ο ίδιος ξέρω ότι υπάρχουν πολλά κλειδιά για να μπεις στο κείμενο και ότι ο καθένας έχει το δικό του τρόπο να ανοίξει, να μπει μέσα στο κείμενό μου, να κάνει κάτι με αυτό, ή να προχωρήσει πιο πέρα, ή και να χαθεί μέσα σε αυτό, είναι η παγίδα που στήνω. Το ίδιο είναι και οι τίτλοι των έργων μου. Ο τίτλος είναι μια πόρτα για να μπεις στο έργο, άλλοτε μισάνοιχτη, άλλοτε ορθάνοιχτη, συχνά παραπλανητική, λάθος πίστα, μ' αρέσει να παίζω με τους τίτλους. Πάντως κάθε φορά που διαπιστώνω ότι ο σκηνοθέτης σκέφτηκε κάτι που δεν είχα σκεφτεί, είμαι ευτυχής, τον παρακινώ να κάνει χρήση της ελευθερίας του. Σ' ένα από τα σπονδυλωτά έργα μου το Διαλυμένο θέατρο, γράφω ότι οι σκηνές είναι κομμάτια, εξαρτήματα, διαλέξτε όσα θέλετε, προσπαθήστε να τα βάλετε σε μια σειρά, αποφασίστε πόσοι ηθοποιοί θα πάρουν μέρος, και πάρτε πάνω σας αυτήν την ελευθερία. Όπως και εγώ όταν γράφω αισθάνομαι ελεύθερος.

Μετάφραση: Ν.Π.

ΜΑΤΕΪ ΒΙΣΝΙΕΚ

Δέκα ποιήματα

Μετάφραση: Βίκτωρ Ιβάνοβιτς

[Αποχαιρετισμός στην ποίηση]

Θεέ μου, όταν σκέφτομαι πόσο την αγάπησα... 20 ολόκληρα χρόνια την αγάπησα... Από παιδί την αγάπησα, από τότε που, 11 χρονών, πρωτοδημοσίευσα ένα ποίημα σ' ένα μαθητικό περιοδικό, στη γενέτειρά μου. Τρελά την αγάπησα, μέρα-νύχτα, χρόνια και χρόνια. Μ' αυτήν στο νου κοιμόμουν, κάθε γραμμένη λέξη με πονούσε... Κι ακόμη πιο πολύ με πονούσε κάθε ολοκληρωμένο ποίημα, γιατί δεν άλλαζε ακαριαία και ριζικά τον ρου της ιστορίας και την όψη του σύμπαντος, όπως έπρεπε, θαρρούσα, να συμβαίνει με την ποίηση.

Σα δαρμένο σκυλί την αγάπησα, όπως αγαπάει ο αλήτης την ελευθερία του κι ο αλογοκλέφτης το κλεμμένο του άλογο. Την αγάπησα, και την έγραψα, και την υπηρέτησα μανιωδώς, από την πρώτη στιγμή που έμαθα πώς γράφονται οι λέξεις. Στην αρχή έγραφα παίζοντας με τις λέξεις και με το ίδιο μου το είναι, κι έπειτα με τα όριά μου και με τους κόσμους τους φανταστικούς που προσπαθούσα να αιχμαλωτίσω μέσ' στις λέξεις.

Σφόδρα την αγάπησα, μα δεν την αγάπησα μέχρι τέλους. Σι-

γά-σιγά, χωρίς να το καλοκαταλάβω, η ποίηση μετουσιώθηκε σε θέατρο, απορροφήθηκε στα έργα μου, διαχύθηκε μέσ' στις ατάκες των ηρώων μου... Αργότερα μάλιστα μεταγγίστηκε σε άλλη γλώσσα. Από τα 30 και δώθε η έμπνευση με επισκεπτόταν όλο και σπανιότερα... Έκανα περίπου 17 χρόνια να μαζέψω αρκετά ποιήματα για ένα νέο βιβλίο (ενώ μεταξύ 1980 και 1984 είχα εκδώσει τρία στη σειρά!).

Δεν την αγάπησα μέχρι τέλους, πλην όμως χωρίσαμε ωραία. Όταν ένιωσα πως δεν μπορούσα πια να της τα δίνω όλα, της ζήτησα συγγνώμη κι εκείνη έδειξε κατανόηση. Έδειξε τόση κατανόηση που, ξαφνικά, η πανούργα, με ώθησε να στήσω τούτο εδώ το ανθολόγιο, να ξεσκαρτάρω και να ξεδιαλέξω ο ίδιος, μέσ' απ' αυτά που ο ίδιος τα 'γραφα άλλοτε, αλογοκλέφτης παθιασμένος με το κλεμμένο άλογό του.

Τόσο πλανεύτρα, τόσο δόλια... Τι να σας πω, δεν το περίμενα. Πίστευα πως μετά από χρόνια είχα καταφέρει να αποκομίσω δύο-τρεις σταθερές αλήθειες. Και να που τώρα πρέπει να τα ξαναπιάσω όλα απ' την αρχή.

Ο αποκεφαλισμός

Ο τυφλός βασιλιάς στρογγυλοκάθισε στην πολυθρόνα
ο τυφλοί περιμένουν κι ωρύνονται
ο τυφλός βασιλιάς κάνει νεύμα
να φέρουν τον τυφλό κατάδικο

ο τυφλός δήμιος ακονίζει τον μπαλτά του
τυφλοί φρουροί σέρνουνε τον τυφλό κατάδικο
φωνάζοντας, ρε συ, δήμιε, πού 'σαι;
κι ο τυφλός δήμιος, κατά δω, κατά δω,
ακούστε του μπαλτά το ακόνισμα

σκοντάφτοντας και βλαστημώντας
τελικά φέραν οι τυφλοί φρουροί
τον τυφλό κατάδικο πλάι στο δήμιο τον τυφλό

ο τυφλός δήμιος σηκώνεται, χασκογελάει και ψαχουλεύει
τον τυφλό κατάδικο
του λέει: βάλ' το λαιμό σου επάνω στο κούτσουρο
ο δε κατάδικος ψάχνει μέσα τη σκόνη για το κούτσουρο,
το βρίσκει κι επάνω του τοποθετεί προσεκτικά το λαιμό του

ο βασιλιάς αδημονεί, τον έχει πιάσει τρέμουλο: τι κάνετε εκεί;
ουρλιάζει ο τυφλός βασιλιάς
γιατί αργούν; ν' αρχίσουν επιτέλους!
ωρύεται το πλήθος των τυφλών
όλα έτοιμα, φωνάζει ο τυφλός δήμιος,
σηκώνει τον μπαλτά και χτυπάει με λύσσα, αλλά παραδίπλα, στη
σκόνη

έπειτα ψαχουλεύει το χώμα να βρει πού το έχει ποτίσει το αίμα
γελάκια ο κατάδικος, καθώς τα χέρια του δήμιου τον αγγίζουν,
εδώ είσαι; ρωτάει ο δήμιος ο τυφλός
εδώ, απαντάει ο τυφλός κατάδικος,
τελειώσατε; ουρλιάζει ο τυφλός βασιλιάς
τελείωσε; ωρύνονται οι τυφλοί

Φαντασιώσεις ενός μήλου

Διέμενα στο κέντρο ενός μήλου ήμουν μόνος
τα καλοκαίρια διάβαζα μακροσκελή ανώνυμα ποιήματα
και το χειμώνα άκουγα ριγώντας πώς ο αγέρας
κύβους αέρινους οικοδομούσε για μετέπειτα

άφηνα να με κυριεύσει η εσώτερη ζεστασιά
κατέβαζα τα βλέφαρα και η πραγματικότητας
γδυνόταν κάτω από τα βλέφαρά μου, ολίγον τι
ντροπαλή εκείνον τον καιρό το τίποτα ακόμη δεν υπήρχε

σε μέρες βροχερές πάσχιζα να θυμηθώ
μερικά πράγματα λεπτεπίλεπτα
όπως φέγ' ειπείν την σύσταση του σύμπαντος
ή την κατάσταση της πρώτης αρχής

πάσχιζα να θυμηθώ την πρώτη βροχή
την πρώτη ανθισμένη καστασιά και την πρώτην απόπειρα
του πνεύματος να παρατείνει τη σκέψη πέραν του ενός
δευτερολέπτου

άλλοτε όταν το ηλιοβασιλέμα έστειλε τις αχτίδες του
βαθιά μέσα απ' την φλούδα του μήλου μέχρι την επιδερμίδα μου
που είχε λεπτύνει απ' τον πολύν ύπνο και την πολλή αναμονή
ο νους μου πήγαινε στην πανέμορφη Μάκτα
την μόνη εικόνα του υψηλού που είχα στη διάθεσή μου

τότε γονάτιζα
στο κέντρο εκεί του κόκκινου και αρωματισμένου μήλου
και τράνταζα το χέρι αυτού
που το 'φερνε στο στόμα του να το δαγκώσει

Ήταν μια μέρα βροχερή, κύριε δικαστά

Ήταν μια μέρα βροχερή, κύριε δικαστά
ήμουν μονάχος στο δωμάτιο και κάποιος
κάτω απ' την πόρτα μου είχε σπρώξει μία καρτ ποστάλ

ήταν μια μέρα γλιστερή, μια μέρα σαν άπλυτο πιάτο,
θαρρείς το γάλα είχε βρωμίσει στα επουράνια
τα συρτάρια εκποξεύονταν απ' τη θέση τους
και με ραντίζαν μ' ένα πράσινο ζουμί

τι μέρα, τι μέρα ήταν αυτή, κύριε δικαστά,
η σιγή αποχαυνωμένη μέσ' στο φλιτζάνι του τσαγιού
είχε κολλήσει στους τοίχους του
κι αργά παλλόταν σαν καρδιά ξεριζωμένη από το στήθος
και πεταμένη σε λεκάνη από λαμαρίνα

φρικτή ήταν η μέρα, κύριε δικαστά, μια μέρα
που μόνο μια φορά στα εκατό χρόνια
τυγχάνει να ζήσουν τα πλάσματα, μια μέρα σαν πελώριος σωλήνας
που μέσα του συγκρούονται όλα τα τρένα

Ακούγονταν στο δρόμο βήματα, κύριε δικαστά, ακούγονταν
βήματα περαστικών να βουλιάζουν στα πεζοδρόμια
μέχρι που στο τέλος βάδιζαν
επάνω στα ίδια τα θεμέλια της πόλεως

και τότε βγήκα στο δρόμο, κύριε δικαστά
και πυροβόλησα δύο φορές
το πρώτο άτομο που βρήκα μπροστά μου
και που συνέβηγε να είσθε
εσείς, κύριε Joseph K.

Διείσδυση του βέλους μέσ' στη σάρκα

Όταν εισδύει το βέλος μέσ' στη σάρκα
ρίγος απόλαυσης διαπερνά τη σάρκα
σκιρτά και πάλλεται για μια στιγμή βγάζει κραυγή ηδονής
κι ορμά η ίδια να συναντήσει την αιχμή του βέλους
και να την μπήξει ολόκληρη μέσα στη σάρκα

το δε αίμα σαν αντιλαμβάνεται το βέλος
να εισδύει βαθιά μέσ' το δικό του σκοτάδι τη δική του σιγή
ριγά κι αυτό βγάζει κραυγή θριάμβου
και νιώθει ελεύθερο

αλλά το αίμα είναι ελεύθερο μονάχα ενόσω
απ' το κορμί αναβλύζει και κυλάει
επάνω στο χορτάρι στο νοτισμένο χώμα
τότε και το χορτάρι νιώθει ελεύθερο και νιώθει
πως τα πάντα στο σύμπαν απελευθερώνονται

κι ο άνθρωπος, που δεν έχει πια χρόνο
για να συλλογιστεί όλα τούτα τα θέματα
σωριάζεται νεκρός, ανάσκελα
ενώ το δέρμα, το χορτάρι, η σάρκα, το αίμα του
το μέταλλο και το ξύλο του βέλους
απορούν κι εξίστανται με τόση
ανικανότητα

Για το πώς θα τελειώσει ετούτο το ποίημα

Για το πώς θα τελειώσει ετούτο το ποίημα
τίποτα ακόμη δεν έχει γίνει γνωστό

ακόμη σε κανέναν δεν εκμυστηρεύτηκα
πώς θα τελειώσει ετούτο το ποίημα
γι' αυτό και συνωστίζεται το πλήθος
ενώπιον του παραθύρου μου

δεν θέλει κανείς να χάσει το φινάλε
κι ο κάθε κάτοικος της πόλεως
με παρακολουθεί με κιάλια
εγώ σηκώνομαι ντύνομαι πίνω τον καφέ μου
τους έχω φέρει στο αμύν, το ξέρω
μα δεν μπορώ να τους αποκαλύψω έτσι, αβασάνιστα
πώς θα τελειώσει ετούτο το ποίημα

ακόμη και ο βασιλιάς κι οι σύμβουλοί του
έφεραν μερικές πολυθρόνες
πήρανε θέση λίγο πιο μπροστά
και τώρα περιμένουν να δουν πώς θα τελειώσει
ετούτο το ποίημα

Ω, πού είναι εκείνος ο καιρός

Ω θεέ μου, πού είναι εκείνος ο καιρός ο θαυμάσιος
που οι κλέφτες οι μπάσταρδοι κι οι εμπρηστές
εξετελούντο δημοσίως στην κεντρική πλατεία
δι' απλής αναγνώσεως ποιήματος;

το πλήθος σίμωνε τα αυτιά τους κροτάφους
τα στήθη τα προγούλια τα ρουθούνια τους
κι άρχιζε να απαγγέλλει αργά και τελετουργικά κι άρχιζε
με μια φωνή να ουρλιάζει το έσχατο ποίημα

το ποίημα που σκοτώνει δια της πείνας
το ποίημα με χιλιάδες στίχους
που η απαγγελία του διαρκούσε τριάντα ημέρες
κατά τις οποίες οι κλέφτες οι μπάσταρδοι κι οι εμπρηστές
όφειλαν να παραμένουν σε στάση προσοχής
με τα μάτια ολάνοιχτα

οι δε αλήτες θανατώνονταν γοργότερα
με το γοργό ποίημα που σκοτώνει γοργά
το ποίημα που σκοτώνει ακαριαία με το πρώτο άκουσμά του
ή με το αργό το ποίημα που αργά δηλητηριάζει
το ποίημα που τσακίζει κόκκαλα το ποίημα που
γκρεμίζει σπίτια το εξανθηματικό ποίημα
που ως το μεσημέρι σε έχει αποτεφρώσει
που πυρπολεί και τον αέρα που έχεις ήδη αναπνεύσει
το ποίημα που σε σαστίζει μέχρις ότου
σε θείο σκίρτημα το μυαλό σου μαυρίσει

το ποίημα που μόνο φοβίζει
το ποίημα που φονεύει τους ιππείς κι αφήνει ζωντανά τα άλογά τους
και το άλλο που αφανίζει τους δέκα χιλιάδες
μελαγχολικούς οπλίτες
θαυμαστές του Σενέκα
για την κάθε περίπτωση η πόλις διέθετε
το κατάλληλο ποίημα για έγκλημα για χολέρα
για δαμασμό θηρίων για εκμαίευση της αληθείας
εκ στόματος δραπέτου

το κάθε ποίημα απαντούσε στη λέξη ναι ενώ
το κάθε ναι περιστρεφόταν πάνω από το όχι
έτσι είχαν τα πράγματα τότε που ολόγυρα
ξημέρωνε και στους δρόμους της πόλεως
βασύλευε βαθιά σιγή

Αναλαμπή

Στο λασπωμένο αυτοκινητόδρομο
το λεωφορείο μας παρέσυρε χθες το βράδυ
ένα ζώο παράξενο, ένα ζώο
που, λένε οι ειδήμονες,
προ πολλού πια δεν ζει στον πλανήτη μας

κι εμείς, οι εκατό και πλέον επιβάτες
πεφωτισμένοι κατεβήκαμε
για το ξόδι του ζώου και σταθήκαμε πλάι στο κορμί του ακόμη
ζεστό
καθώς εκείνο σαστισμένο κι απηυδισμένο από τη μοναξιά
παρέδωσε το πνεύμα με έναν ελαφρύ σπασμό

και τότε αντιληφθήκαμε όλοι
ότι το πνεύμα του ζώου έμοιαζε απόλυτα
με το ίδιο το ζώο με τη βροχή και με τη λάσπη
ήταν ολόιδιο ο απέραντος κάμπος
κι ακόμη παρουσίαζε εκπληκτική ομοιότητα
με τον οδηγό του λεωφορείου
αλλά και με καθέναν εξ ημών

Το καράβι

Το καράβι βούλιαζε αργά-αργά εμείς λέγαμε
τι κι αν βουλιάζει το καράβι κι ακόμη
λέγαμε οποιοδήποτε καράβι κάποτε
βουλιάζει σφίγγαμε ο ένας του άλλου τα χέρια
αποχαιρετιόμασταν

μα το καράβι βούλιαζε τόσο αργά
που είχαν περάσει δέκα μέρες κι όσοι
είχαμε σφίξει χέρια ακόμα κοιταζόμασταν
αμήχανοι και λέγαμε δεν πειράζει αυτό είναι
ένα καράβι που βουλιάζει κάπως αργά
αλλά εν τέλει θα βουλιάξει πού θα πάει

μα το καράβι βούλιαζε τόσο αργά
πού πέρασε ένας χρόνος κι ακόμα νιώθαμε αμηχανία
εμείς όσοι είχαμε σφίξει τα χέρια ο ένας του άλλου και
κάθε πρωί βγαίναμε ένας-ένας
μετρούσαμε τη στάθμη του νερού, χουμ, δεν θ' αργήσει πολύ
βουλιάζει αργά αλλά βουλιάζει σίγουρα

μα το καράβι βούλιαζε τόσο αργά
που πέρασε μια ολόκληρη ζωή κι ακόμα
βγαίναμε ένας-ένας και κοιτάγαμε
τον ουρανό κι ελέγχαμε τη στάθμη του νερού και τριζάμε τα
δόντια μας
και λέγαμε δεν είναι αυτό καράβι
αυτό είναι ένα...
αυτό είναι ένα...

Από τη ζωή του κυρίου Κ.

Ο κύριος Κ. ξύπνησε στις έξι η ώρα
τηγάνισε δυο αυγά έψησε καφέ και βγήκε
στο δρόμο περίμενε στη στάση ανέβηκε

στο λεωφορείο νούμερο τέσσερα που τον πήγε μπροστά
σ' ένα υψηλό κτίριο εισήλθε εντός παρέμεινε
εκεί οκτώ ώρες τακτοποίησε κάτι χαρτιά βγήκε

ελαφρώς κουρασμένος πήρε το λεωφορείο γύρισε
σπίτι του άνοιξε το ψυγείο έψαξε μέσ' στο
ψυγείο έπειτα ξάπλωσε στον καναπέ και

διάβασε την εφημερίδα κι αποκοιμήθηκε κι ενώ
κοιμόταν ένα φίδι βγήκε από την τσέπη
του κυρίου Κ. κι έφαγε τον κύριο

Κ.

Κάποια μέρα ηλιόλουστη του φθινοπώρου

Κάποια μέρα ηλιόλουστη του φθινοπώρου
όταν πια κανείς δεν το περίμενε
ο ήλιος εξερχόγη ξαφνικά
τα θρύψαλα του σκόρπισαν στο διάστημα
έγινε σκόνη
κι εμάς μας έμεναν ελάχιστα λεπτά ζωής

μετανοήστε, φώναξαν μερικοί
σκοτώστε τον σοφό της πόλεως
φώναξαν κάποιοι άλλοι

κάμποσοι έσπευσαν να γεμίσουν τα ποτήρια τους
οι περισσότεροι άναψαν ένα τσιγάρο
ο φονιάς έβγαλε το νυστέρι του
και το κάρφωσε στο ξύλο της πόρτας
ένας οδηγός τάζι κλοτσούσε με μανία
το καπό του αμαξιού του

και να που συνέβη, ψιθύριζε ένας
βαδίζοντας ξυπόλυτος στους δρόμους

μα το Θεό, είναι παράλογο, είπε ένας σερβιτόρος
και μου 'φερε άρον-άρον το λογαριασμό

Πηγάδια και τάφοι

Κάπου στα Βαλκάνια, μετά τον πόλεμο. Ο χρόνος και ο τόπος του έργου διατηρούν, ως το τέλος, περιγράμματα θολά. Παντού και πάντοτε: ο εμφύλιος, η κάθε είδους προσφυγιά, ο επαναπατριsmός, η επιχείρηση επιβίωσης. Ο πατέρας και η μητέρα του έργου είναι πρόσφυγες, ο γιος, ο Βίμπκο, στρατιώτης, και η κόρη, η Ίντα, πόρνη. Και οι τέσσερις θα επιστρέψουν, σταδιακά, στο σπίτι που είχαν εγκαταλείψει. Θα το βρουν μισοκαμένο, ρημαγμένο, βρώμικο. Αυτό και όλη τη γειτονιά τους. Μια σχηματική ιστορία και πρόσωπα, χωρίς ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Απλώς θύματα. Το έργο *Η λέξη πρόοδος στο στόμα της μητέρας μου ηχούσε πολύ φάλτσα* θα μπορούσε να είναι μια απλουστευμένη αντανάκλαση των καταστροφικών συνεπειών ενός πολέμου πάνω σε μια οικογένεια. Ο Βισνιέκ, ωστόσο, της προσδίδει απίστευτη καθολικότητα, καθώς τη χειρίζεται με φαντασία, ποίηση και πολύ χιούμορ.

Ο συγγραφέας στηρίζει το έργο του σ' ένα εξαιρετικό εύρημα: ανακατεύει δύο ξένους κόσμους, αυτόν των ζωντανών με εκείνον των νεκρών. Ο γιος γυρίζει στο σπίτι, από τον πόλεμο, νεκρός. Ωστόσο, μπορεί να συνομιλεί με τους γονείς του και κάθεται για φαγητό στο τραπέζι τους. Ένα παιχνίδι μαγικής εικόνας: άλλοτε γίνεται απολύτως αντιληπτός από αυτούς και άλλοτε όχι, μερικές φορές υπάρχει μόνο για τον πατέρα και άλλες μόνο για τη μάνα, πάντα για τους θεατές. Σαν να μετριέται, συνεχώς, ο βαθμός της απουσίας του και ο πόνος της ανάμνησής του.

Η μάνα, επίμονα και αδιαπραγμάτευτα, απαιτεί να βρεθεί ό,τι απομένει από το γιο της. Θέλει να τον θάψει επιτέλους, γιατί μόνο αν μπορέσει να τον κλάψει θα ελευ-

θερωθεί και θα συνεχίσει να ζει. Εξαναγκάζει τον πατέρα να σκάβει καθημερινά το δάσος για να τον εντοπίσει. Στην αναζήτηση του νεκρού του σώματος, ο Βίμπκο, είναι παρών. Η μάνα συμβουλεύει τον πατέρα να διαδίδει ότι οι τρύπες που ανοίγει είναι πηγάδια για να πίνει ο κόσμος καθαρό νερό. Τα καινούργια πηγάδια χρειάζονται, αφού τα παλιά, στις αυλές, που άλλοτε έδιναν ζωή, τώρα είναι βουλωμένα με σκουπίδια και ψοφίμια. Το νεκρό σκυλί του Βίμπκο ουρλιάζει μέσα στο πηγάδι της αυλής. Ο πατέρας, ευτυχώς, θα το καθαρίσει και σκύλος θα ξαναβρεί το αφεντικό του.

Στο ετοιμόρροπο τραπέζι όπου τρώει η οικογένεια και όπου δεν μπορεί να σταθεί το πιάτο του Βίμπκο (συνεχώς

γλιστράει και πέφτει στο πάτωμα), στήνεται συχνά ένα εξεταστήριο ευρημάτων. Μια μπότα, ένας σωρός κόκαλα, το κομμάτι από μια ζώνη, ένα κράνος, ένα ζευγάρι γυαλιά. Δεν είναι του γιου τους, αλλά δυο φίλων από τον κόσμο του Βίμπκο, ενός Σέρβου και ενός Γερμανού που σκοτώθηκαν στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ο Βίμπκο, τους φέρνει και αυτούς στο σπίτι, σε φιλική επίσκεψη. Οι νεκροί στρατιώτες από διαφορετικές φάσεις της ευρωπαϊκής ιστορίας, αντίπαλοι και σύμμαχοι, που είναι θαμμένοι στην περιοχή, είναι αμέτρητοι: Σέρβοι, Βόσνιοι, Ρώσοι, Κροάτες, Γάλλοι, Ισπανοί, Αυστριακοί, Τούρκοι, Ιταλοί, Άγγλοι, Ρουμάνοι (...όλα τα Βαλκάνια και όλη η Μεσόγειος είναι θαμμένα εδώ). Σιγά σιγά θα

διαμορφωθεί η πραγματική εικόνα του δραματικού χώρου του έργου και θα αιτιολογηθεί, με εξαιρετικό τρόπο, η ανωνυμία του. Πρόκειται για έναν ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο χάρτη, γεμάτο τρύπες, τάφους και πηγάδια. Ένα χωράφι σπαρμένο πτώματα. Ένα πλούσιο πράγματι υπέδαφος. Η ιστορία του 20ού αιώνα. Πάνω εκεί χτίζεται το σήμερα. Η πρόοδος. Στο έργο του Βισνιέκ οι τάφοι και τα πηγάδια μοιάζουν με διόδους συνάντησης και διαύλους επικοινωνίας ανάμεσα στο έδαφος και το υπέδαφος, την ιστορία και το παρόν, τους νεκρούς και τους ζώντες.

Το ανακάτεμα των δυο κόσμων δεν σταματά στη συνάντησή τους. Προχωράει και στη σύγχυσή τους. Ποιοι είναι οι ζωντανοί και ποιοι οι νεκροί; Ο Βισνιέκ σ' όλο το έργο υπονοεί, απολύτως συνειδητά, ότι οι πρώτοι βρίσκονται σε δυσμενέστερη θέση από τους δεύτερους. Οι γονείς πρέπει να χειριστούν την απώλεια. Είναι επιφορτισμένοι με την υποχρέωση να επιβιώσουν. Να επισκευάσουν

Η αφίσα της παράστασης Το σώμα της γυναίκας ως πεδίο μάχης *Compagnie Europ' artes*, 2005, σχενοθεσία Alexandra Badea.

το σπίτι. Να επανακτήσουν μια καθημερινότητα, την επανάληψη που σημαίνει ζωή ή μίμηση ζωής. Να μαζέψουν ξύλα, ν' ανάψουν φωτιά και να φάνε. Επικοινωνούν στοιχειωδώς, και μοιάζει να κάνουν μόνο τις καθαρά απαραίτητες κινήσεις. Αρχικά, αυτή η έμμονη ανάγκη της μάνας για έναν πραγματικό τάφο, κάτω από αυτές τις εκκρεμείς συνθήκες ζωής, ακούγεται σαν πολυτέλεια. Από την άλλη, βέβαια, αυτό είναι το βασικό θέμα της δικής της επιβίωσης. Οι ζωντανοί μοιάζουν με τους νεκρούς, μόνο που αυτοί οι τελευταίοι, στον κόσμο της απόλυτης κοινής εμπειρίας και τελεσίδικης ιδιότητας, συμφιλώνονται. Η μόνη τους εκκρεμότητα είναι να παραδώσουν ό,τι απόμεινε από τους ίδιους στους δικούς τους. Για τους νεκρούς φίλους του Βίμπκο, αυτήν την ειδική αποστολή την αναλαμβάνει ο πατέρας του. Και έτσι όλοι οι στρατιώτες γίνονται, κατά κάποιον τρόπο, ένας – και όλοι οι συγγενείς των θυμάτων επίσης.

Ο Βισιόνκ μας εντάσσει ακαριαία στην αφετηρία του κακού, που είναι μια κατάσταση ανόητου διχασμού. Η πρώτη εικόνα είναι αυτή μιας εμπόλεμης ζώνης, όπου συναντάμε τον Βίμπκο, ζωντανό ακόμα, και τον σύζυγο της αδελφής του, τον Στάνκο, σε αντίπαλα οδοφράγματα, να υπερασπίζονται και τις δύο ιδιότητες, του «αδελφού» και του «εχθρού», με το ίδιο ακριβώς σθένος. Βρίζονται και μοιράζονται τα οικογενειακά νέα τους. Ένας αλλόκοτος διάλογος, κάτω όμως από συνθήκες που δεν τον καθιστούν παράλογο. Ο Στάνκο ενημερώνει τον Βίμπκο ότι η Ίντα γέννησε και ο Βίμπκο θα του στείλει δέμα με γάλα και ζάχαρη για το μωρό, αλλά και ένα πακέτο Μάλμπορο: *Θα τα καπνίζεις και θα σκέφτεσαι πως μια απ' αυτές τις μέρες θα σου φυτέψω μια σφαίρα στο κεφάλι.* Το ίδιο τσιγάρο είναι ταυτοχρόνως και έγνοια για τον σύντροφο και υπενθύμιση απειλής για τον αντίπαλο. Και ενώ η παραπάνω σκηνή ξεχνιέται, έρχεται η ιστορία της, πόρνης πια, Ίντας, να την επαναφέρει στο μυαλό

μας. Παρενθετικά στη ροή του έργου, παρακολουθούμε τη δική της ζωή, στο ειρηνικό πεδίο του καπιταλισμού. Σε μια πόλη της Ιταλίας κινείται μέσα σ' έναν υπόκοσμο σε πλήρη σύνθεση: η πατρόνα, η τραβεστί, ο νταβατζής, ο πελάτης. Η Ίντα υφίσταται ταπεινώσεις, επικοινωνεί με δυο τρεις λέξεις. Δε γίνεται καμιά αναφορά σε παιδί. Μοιάζει με ζωντανή νεκρή. Μα κάθε τόσο τραγουδάει, σε μια ακατάληπτη γλώσσα που δημιουργεί αμηχανία στους άλλους, θα έλεγες ότι το τραγούδι είναι η ασπίδα της. Σ' αυτό το κομμάτι του έργου, ο Βισιόνκ μας μεταφέρει, από την εμπόλεμη ζώνη, στα χαρακώματα του πεζοδρομίου: η τραβεστί διεκδικεί από την Ίντα τα τετραγωνικά πιάτσας που της ανήκουν – και σ' αυτήν την περίπτωση η μοίρα είναι ίδια αλλά τα στρατόπεδα διαφορετικά.

Ο κόσμος του έργου είναι εμπλουτισμένος με πρόσωπα αναγνωρίσιμα, αποκαΐδια του πολέμου ή τυχοδιώκτες της ελεύθερης αγοράς και του ελευθέρου έρωτα. Όλοι τους κάνουν εκτιμήσεις για την πραγματικότητα γύρω τους με μια βεβαιότητα ύποπτη, εφευρίσκουν δικαιολογίες, δανείζονται ιδεολογίες, επιβιώνουν όπως-όπως: ο συνοριοφύλακας, εκφραστής της παραληρηματικής εθνικοφροσύνης, που εξαναγκάζει ταλαιπωρημένους πρόσφυγες να φιλήσουν το χώμα στα σύνορα της χώρας τους όταν επιστρέφουν, ο νέος γείτονας, έμπορος παντός είδους, που επιλέγει τις άμεσες, ρεαλιστικές λύσεις, η τρελή γριά, ο νταβατζής, ο χαμογελαστός τύπος, η τραβεστί που εξηγεί ότι ο υπαρκτός σοσιαλισμός κατέρρευσε επειδή λογόκρινε το σεξ (*Καταστρέψανε την παγκόσμια επανάσταση γιατί φοβότανε το γαμήσι...*), η πατρόνα που κάνει μάθημα αντιρατσισμού στην Ίντα επειδή δεν τα «κάνει όλα» με τους μαύρους (*Εδώ όμως είμαστε Ευρώπη, μπήκες τι λέω; Είμαστε στην Ευρώπη, γαμώτο! Δεν είμαστε ρατσιστές, εδώ! Αυτή είναι η Ευρώπη! Εδώ θα κάνεις πίπες σ' όλον τον κόσμο!*).

Ο Βισιόνκ, λιτός και επιλεκτικός στη γλώσσα, την εικόνα και το σχόλιο, εμ-

φραίνεται ιδιαίτερα πληθωρικός στον τίτλο του έργου. Στην εικοστή σκηνή αποσαφηνίζεται το νόημά του. Ο Βίμπκο έχει την εντύπωση ότι μερικές λέξεις στο στόμα της μητέρας του δεν ακούγονται φυσιολογικές. Η λέξη *δορυφόρος* π.χ. ή η λέξη *πρόδος*, όταν εκείνη ρωτούσε για τις επιδόσεις του στο σχολείο. *Σε καμιά μάνας το στόμα δεν είναι φυσιολογικό*, λέει. Οι μάνες είναι προφανώς φτιαγμένες για να εκφέρουν άλλες λέξεις, τις στοιχειώδεις και απαραίτητες. Οι λέξεις *δορυφόρος* και *πρόδος* ακούγονται φάλτσες στο στόμα μιας μητέρας, ειδικά όταν είναι μόνο λέξεις χωρίς κανένα πραγματικό αντίκρισμα. Είναι αστείες και σαρκαστικές στο στόμα της μάνας του Βίμπκο, που ελπίζει ότι η ενεργοποίηση ενός δορυφόρου θα εντοπίσει τον νεκρό παιδί της. Είναι κούφιας, όπως η έννοια της προόδου, που μπορεί να επικυρωθεί σε έναν σχολικό έλεγχο, αλλά καμιά εγγύηση για την ποιότητα του μέλλοντος δεν εξασφαλίζει. Τι εμφανίζεται ως πρόδος μέσα στο έργο; Ο άναρχος αγώνας για πλουτισμό, η διαγραφή του παρελθόντος, η προσαρμογή στο πνεύμα των καιρών, η ιδεολογική αποπτώχευση. Δηλαδή μια ψευδαίσθηση εξέλιξης, ένας καμουφλαρισμένος, σκληρός αγώνας επιβίωσης.

Αφού αποσαφηνιστεί ο τίτλος, στις τρεις σκηνές που ακολουθούν η δραματική εξέλιξη είναι ραγδαία και ξεπερνάει τους ήρωες, ακόμη και το ίδιο το έργο. Ο νέος γείτονας επεκτείνει τη δραστηριότητα της επιχείρησής του και εμπορεύεται, για δυστυχείς manάδες σαν τη μάνα του Βίμπκο, τα κόκαλα που ξεθάβει στο περιβόλι του. Συμβουλεύει μάλιστα τον πατέρα να απαλύνει τον πόνο της γυναίκας του πλασάροντάς της, για Βίμπκο, το λείψανο κάποιου άλλου. Η Μίρκα η τρελή γριά, που σε προηγούμενη σκηνή έκανε έκκληση να αφήσουν επιτέλους τους νεκρούς στην ησυχία τους, αποδεικνύεται τελικά μεσάζων επιχείρησης εντοπισμού λειψάνων, και ύστερα από σκληρά παζάρια αποκαλύπτει στον πατέρα το μέρος όπου είναι θαμμένος ο Βίμπκο. Όλα

Από τις δοκιμές του έργου Η λέξη πρόοδος... στην Πειραματική Σκηνή της «Τεχνης». Αριστερά: Ελένη Δημοπούλου, Μαρίτα Τσαλκτζόγλου, Μάριος Μεβουλιώτης. Δεξιά: Νίκος Λύτρας, Στάθης Μανρόπουλος.

προς πώληση.

Στην επόμενη σκηνή, ο πατέρας σκάβει επιτέλους στο σωστό σημείο. Ο συνοριοφύλακας, ο φανατικός της δεύτερης σκηνής, επαναλαμβάνει το παραλήρημα της εθνικοφροσύνης του, αλλά τώρα είναι ένα φάντασμα του εαυτού του. Στην κυριολεξία, αφού τον σκότωσε μια νάρκη. Ο Βίμπκο, κάτι σαν υποδοχέας νεοσύλλεκτων στον άλλο κόσμο, θα καθησυχάσει τον καινούργιο του φίλο. Ο πατέρας θα προσφέρει ρακί και θα αναλάβει να μαζέψει τα κομμάτια του συνοριοφύλακα που σκόρπισαν σε σαράντα τετραγωνικά μέτρα. Αυτό κι αν είναι δύσκολη αποστολή για τον πατέρα του Βίμπκο, στρατιώτη της καρτερίας και του σιωπηλού πόνου.

Τα υπολείμματα και τα πράγματα του γιου θα βρεθούν σ' έναν μαύρο σάκο και η φουσαρμόνικα που ολοκλήρωνε μελαγχολικά τις περισσότερες από τις εικόνες του έργου βρίσκει τον κάτοχό της. Ο Βίμπκο ξαναβρήκε τελικά το σκυλί και την φουσαρμόνικα του. Αλλά δεν πρόκειται για το φινάλε. Ακολουθεί ακόμη μια σκηνή, ένα *decrecendo*: η επιστροφή της Ίντας στο χωριό, με μια βάλιτσα στο χέρι. Η τρίτη σκηνή του έργου, η πρώτη δηλαδή συνάντηση του Βίμπκο με τους γονείς του που ακόμη δεν τον ακούνε, επαναλαμβάνεται τώρα πανομοιότητα, με την Ίντα στη θέση του γιου. Οι δύο εκδοχές του φινάλε που προτείνει ο Βισνιέκ, με τους γονείς, στη μία παρόντες και στην άλλη, παρόντες για την κόρη

αλλά απόντες για τους θεατές, δημιουργεί την αμφιβολία. Ποιος είναι ζωντανός και ποιος νεκρός; Το τραγούδι της Ίντας, σε μια ακατανόητη γλώσσα, που το τραγουδάει κάθε τόσο, εκφράζει όσα δε μπορούν να εκφράσουν οι γλώσσες: τον ανείπωτο πόνο, αλλά και την αντοχή της σκοτεινής μας ρίζας.

Το έργο κλείνει με μια φράση της κόρης, που την είχε πει κι ο γιος στην αρχή: *Το σπίτι δεν είναι τελείως καμένο. Θα τα καταφέρουμε*. Είναι το φως μιας ελπίδας, ή η παραδοχή της μοιραίας ανακύκλωσης των συμφορών; Ίσως είναι προτιμότερο να αφήσουμε το φινάλε διφορούμενο κι ανοιχτό, όπως το θέλησε ο συγγραφέας.

KOPINA XAPITOU

MATEÏ BISIENIEK

Η λέξη πρόοδος στο στόμα της μητέρας μου ηχούσε πολύ φάλτσα

Μετάφραση
Έρση Βασιλικιώτη

Το έργο αυτό γράφτηκε στο Παρίσι το 2004, απευθείας στα γαλλικά. Ανεβίστηκε στο τέλος του ίδιου χρόνου στη Ρουμανία, από το Εθνικό Θέατρο της Κραϊόβας, μεταφρασμένο στα ρουμάνικα από τον συγγραφέα. Το κείμενο εκδόθηκε από την Convention Théâtrale Européenne, το 2005, στις Βρυξέλλες, σε δίγλωσση έκδοση (γαλλικά-αγγλικά). Τίτλος του πρωτοτύπου: *Le mot progrès dans la bouche de ma mère sonnait terriblement faux*. Εναλλακτική μετάφραση του τίτλου: *Η λέξη πρόοδος στο στόμα της μητέρας μου ακουγόταν ψεύτικη*.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Ο ΓΙΟΣ (Βίμπκο)
ΣΤΑΝΚΟ
Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ
Η ΜΗΤΕΡΑ
Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ
ΕΝΑΣ ΣΕΡΒΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΑΠΟ
ΤΟΝ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ
ΕΝΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΝ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ
ΠΟΛΕΜΟ
ΜΙΡΚΑ, Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ
Η ΚΟΡΗ
Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ
Ο ΚΥΡΙΟΣ
Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ
Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ
Η ΠΑΤΡΟΝΑ

Οι ηθοποιοί μπορούν να παίζουν περισσότερους από έναν ρόλους. Ελάχιστος αριθμός ηθοποιών: δυο γυναίκες, τρεις άντρες.

ΣΚΗΝΗ 1

Ο Βίμπκο και ο Στάνκο. Οι δυο άντρες είναι κρυμμένοι από τη μια και από την άλλη πλευρά μιας υποθετικής νεκρής ζώνης. Ένα είδος έρημου δρόμου, που χωρίζει δυο πεδία μάχης.

ΒΙΜΠΚΟ (φωνάζει): Στάνκο! (Παύση). Στάνκο! Μ' ακούς παλιομαλάκα; (Παύση). Μίλα, πουτανόσπερμα! Ξέρω πως μ' ακούς. (Παύση). Μίλα, ρε γαμώτο, δε μπορώ να μείνω εδώ όλη την ημέρα! Ακούς ή δεν ακούς;
ΣΤΑΝΚΟ (φωνάζει): Ακούω!
ΒΙΜΠΚΟ: Ζωντανός είσαι, καργιόλη;
ΣΤΑΝΚΟ: Ναι.
ΒΙΜΠΚΟ: Δε σου τινάζανε ακόμα τα μυαλά στον αέρα;
ΣΤΑΝΚΟ: Όχι.
ΒΙΜΠΚΟ: Τυχεράκια! Πάντως είναι λίγα τα ψωμιά σου! Όπου να 'ναι, θα σας λανίσουνε, παλιοστόμαρο, κι εσένα και τους ομοίους σου! Μ' ακούς;
ΣΤΑΝΚΟ: Ακούω.
ΒΙΜΠΚΟ: Ακούς ... δε λες τίποτα όμως, ε;
ΣΤΑΝΚΟ: Λέω πως είσαι λεχρίτης, λυσσασμένο σκυλί, αυτό είσαι! Και μια μέρα, θα σε βάλουν να φας την ίδια σου τη γλώσσα!
ΒΙΜΠΚΟ: Εσύ μου 'ριξες χθες;
ΣΤΑΝΚΟ: Ναι.
ΒΙΜΠΚΟ: Και ήξερες πως ήμουνα εγώ;
ΣΤΑΝΚΟ: Το 'ξερα.
ΒΙΜΠΚΟ: 'Ηξερες πως ήμουνα εγώ, και μου 'ριξες;
ΣΤΑΝΚΟ: Το 'ξερα... Και την άλλη φορά θα σημαδέψω κατ' ευθείαν στο κρανίο.
ΒΙΜΠΚΟ: Α να χαθείς, κοπρίτη! Δε

μου λες, έχετε ακόμα και τρώτε, εκεί πέρα; Έρχεται μια μπόχα από τη μεριά σας, σαπίλα. Οπου να 'ναι θ' αρχίσετε να τρώτε τα σκατά σας, κι εσύ και τ' άλλα τα κωλόπαιδα. Έτσι και γυρίσει ο αέρας κατά δω, βρωμάει σκατίλα. Μπας κι αρχίσατε να τα τρώτε κιόλας;
Στάνκο! Μ' ακούς;
ΣΤΑΝΚΟ: Ναι.
ΒΙΜΠΚΟ: Σου 'κανα μιαν ερώτηση.
ΣΤΑΝΚΟ: Αντε και γαμήσου!
ΒΙΜΠΚΟ: Για πες μου ρε μαλάκα, γέννησε η αδερφή μου;
ΣΤΑΝΚΟ: Ναι.
ΒΙΜΠΚΟ: Πότε;
ΣΤΑΝΚΟ: Χθες το βράδυ.
ΒΙΜΠΚΟ: Όλα καλά;
ΣΤΑΝΚΟ: Ναι. Κι αν θες να ξέρεις, ρε αρχίδι, έχω έναν γιο.
ΒΙΜΠΚΟ (αυθόρμητο γέλιο, ειλικρινές): Γιος!
ΣΤΑΝΚΟ: Ναι, γιος. Και θα του δώσουμε το όνομά σου, άχρηστε.
ΒΙΜΠΚΟ: Α, όχι, δε θέλω!
ΣΤΑΝΚΟ: Ναι σου λέω. Θα τον βγάλουμε Βίμπκο, γιατί για μας είσαι κιόλας πεθαμένος, και θα βγάλουμε το παιδί Βίμπκο, για να θυμάται η οικογένεια τον Βίμπκο το μαλάκα, που είναι κιόλας πεθαμένος.
ΒΙΜΠΚΟ: Δε πα να κάνετε ότι θέλετε...
ΣΤΑΝΚΟ: Εντάξει. Αντε και γαμήσου τώρα.
ΒΙΜΠΚΟ: Ακόμα στο νοσοκομείο είναι η αδερφή μου;
ΣΤΑΝΚΟ: Όχι, στο σπίτι γέννησε.
ΒΙΜΠΚΟ: Λοιπόν... άκου δω, ρε βλαμμένο... Θα σου στείλω ένα δεματάκι... Έχει ζάχαρη και γάλα σε σκόνη. Να τα δώσεις στην Ίντα, μ' ακούς;
ΣΤΑΝΚΟ: Ούτε το γάλα σου έχουμε α-

νάγκη, ούτε τη ζάχαρή σου. Χλαπάκια-σέ τα μόνος σου.

ΒΙΜΠΚΟ: Θα κάνεις ό,τι σου λέω μαλάκα... Εγώ είμαι ο αρχηγός της οικογένειας... Σου στέλνω το δέμα εκεί, στο κέντρο. Ακούς; Κι επειδή βρωμάς σκατίλα, σου 'χω βάλει μέσα κι ένα πακέτο Μάρλμπορο. Για σένα, son of a bitch. Θα τα καπνίζεις και θα σκέφτεσαι πως μια απ' αυτές τις μέρες θα σου φυτέψω μια σφαίρα στο κεφάλι. Εντάξει;

ΣΤΑΝΚΟ: Σπρώξε το δέμα.

Με τη βοήθεια ενός καλαμιού, ο Βίμπκο σπρώχνει το δέμα στη μέση του δρόμου. Με ένα άλλο καλάμι που έχει κι ένα γάντζο στην άκρη, ο Στάνκο τραβάει το δέμα από την άλλη μεριά του δρόμου.

ΒΙΜΠΚΟ: Το πήρες;

ΣΤΑΝΚΟ: Ναι.

ΒΙΜΠΚΟ: Θα τα δώσεις στην αδερφή μου, κατάλαβες;

ΣΤΑΝΚΟ (που ανάβει ένα τσιγάρο): Καλά.

ΒΙΜΠΚΟ: Και θα μου πεις, αν έχει ανάγκη τίποτα άλλο.

ΣΤΑΝΚΟ (ξεφυσάει τον καπνό με μεγάλη ευχαρίστηση): Τίποτα δεν έχουμε ανάγκη... Ό,τι χρειαζόμαστε, το 'χουμε.

ΒΙΜΠΚΟ: Άντε από κει, ρε κοπρίτη!

ΣΤΑΝΚΟ: Άντε χάσου, ηλίθιε!

Μερικές στιγμές σιωπής. Μετά, κάποιος αρχίζει να παίζει φουσαρόμωνα, είτε από τη δεξιά πλευρά του δρόμου, είτε από την αριστερή.

ΣΚΗΝΗ 2

Ο συνοριοφύλακας, μπροστά σε μια ομάδα προσφύγων, στα σύνορα.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Προχωράτε... Προχωράτε μέχρι την άσπρη γραμμή... Άλλο ένα βήμα... Στοπ! Μπειτέ στη σειρά, πίσω από την άσπρη γραμμή... Αφήστε κάτω τα πράγματά σας... Βαλίτσες και σάκοι χάρμα! Έτσι... Προσοχή!... Τα χαρτιά σας!

Οι πρόσφυγες δίνουν τα διαβατήρια και τις ταυτότητές τους. Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ μαζεύει όλα τα χαρτιά, χωρίς βιασύνη.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Μάλιστα... Ανοίξτε τις βαλίτσες και τους σάκους...

Αδειάστε τις τσέπες... Αφήστε μπροστά σας, χάμω, ό,τι έχετε μέσα στις τσέπες... Έτσι και κρύψετε τίποτα, την έχετε βαμμένη!

Εξετάζει τις βαλίτσες και τα αντικείμενα που έχουν αφήσει στο έδαφος.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Ωραία...

Ακούστε με τώρα, καλά... Εδώ... στα μάτια να με κοιτάτε... Η χώρα που σας υποδέχεται σήμερα δεν είναι πια η ίδια... Αυτό το χώμα που θα πατήσετε σήμερα είναι ποτισμένο με το αίμα των ηρώων μας. Καμία σχέση με τη χώρα που εγκαταλείψατε πριν μερικά χρόνια.

Αυτή η χώρα, είναι σήμερα ελεύθερη, ανεξάρτητη, και περήφανη! Ξέρω πολύ καλά πως κάποιος από σας δε θέλατε να είναι αυτή η χώρα ελεύθερη, ανεξάρτητη και περήφανη... Σας έχουμε γραμμένους!... Αυτή η χώρα, για την οποία εγώ και τα συντρόφια μου χύσαμε το αίμα μας, είναι τώρα ισχυρή. Γι' αυτό σας επιτρέπουμε να γυρίσετε.

Γιατί δε σας φοβόμαστε. Ακόμα κι αν εσείς, ή κάποιος από τους δικούς σας, δε θέλατε αυτή η χώρα να είναι ελεύθερη, ανεξάρτητη και περήφανη, εμείς σας συγχωρούμε... Τούτη δω η νέα χώρα σας συγχωρεί, γιατί είναι γενναϊόδωρη... Γι' αυτό σας επιτρέπει να γυρίσετε στα σπίτια σας. Γι' αυτό και σας αφήνει να περάσετε τα νέα της σύνορα...

Διότι αυτή η χώρα, έχει τώρα αληθινά σύνορα... αυτή την άσπρη γραμμή... Αυτή η άσπρη γραμμή χαράχτηκε με το αίμα μας... εξ ου και είναι ιερή... Καταλάβατε; Δεν άκουσα τίποτα...

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ: Καταλάβαμε...

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Βάλτε το καλά στο μυαλό σας, περνάτε τώρα αυτά τα άγια σύνορα, αυτά τα ιερά σύνορα, που έχετε υποχρέωση να τα σέβεστε και να τα αγαπάτε...(πλησιάζει ένα γέρο). Δε μου λες, παππού, τι κάνουμε όταν γυρνάμε στον τόπο μας, όταν λείπαμε τόσο καιρό; Ε; Φιλάμε

το χώμα της πατρίδας, αυτό κάνουμε... Άντε, παλιοπροδότες, θέλω να δω πώς θα φιλήσετε το χώμα της πατρίδας, που σας δέχεται πάλι στην αγκαλιά της.

Οι πρόσφυγες γονατίζουν και φιλάνε το χώμα.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Άντε, άντε, για να δω πόσο την αγαπάτε την νέα πατρίδα... να δω πόσο αγαπάτε τα νέα σύνορα... Φιλήστε τα, τα σύνορα, καθάρματα, φιλήστε τα σύνορα που δεν τα θέλατε... Εκτελέσατε! Τώρα!

Οι άνθρωποι μένουν στα γόνατα.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Και τώρα, μέχρι να έρθουν οι τελωνειακοί, θα μάθουμε ένα τραγουδάκι... Τούτη η χώρα που σας υποδέχεται, έχει τώρα νέο εθνικό ύμνο... Μου φαίνεται πως όλοι θέλετε να τον μάθετε... Σωστά; Δε θες παππού να τον μάθεις, τον νέο εθνικό ύμνο της πατρίδας;

Ο ΓΕΡΟΣ: Ναι.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Πάμε, λοιπόν. Θα τραγουδάτε μαζί μου...
Χώρα ελεύθερη εμείς,
λαός περήφανος εμείς,
το αίμα των προγόνων μας
περήφανους μας κάνει...

Ο ΓΕΡΟΣ: Ναι.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Πάμε, λοιπόν. Θα τραγουδάτε μαζί μου...

*Χώρα ελεύθερη εμείς,
λαός περήφανος εμείς,
το αίμα των προγόνων μας
περήφανους μας κάνει...*

ΣΚΗΝΗ 3

Στο καμένο σπίτι. Η ΜΗΤΕΡΑ, Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Ο ΠΙΟΣ.

Ο ΠΙΟΣ: Καλημέρα. Σας λέω καλημέρα και δε μου λέτε λέξη. Γιατί;

Παύση.

Καλημέρα. Άμα σου λέει κάποιος καλημέρα, δεν πρέπει να απαντήσεις; Από το πρωί σας λέω συνέχεια καλημέρα, και δε μου απαντάτε.

Παύση.

Καλημέρα. Από το πρωί που γυρίσατε στο σπίτι, δε μ' έχετε κοιτάξει ούτε μια φορά. Μια λέξη δε μου 'χετε πει.

Παύση.

Καλημέρα.

Παύση.

Δε ζητάω να μου μιλήσετε, αλλά στεναχωριέμαι... να λέω συνέχεια καλημέρα... και σεις να μη μου απαντάτε. Κά-

νετε πως δε μ' ακούτε. Κάνετε πως δε με βλέπετε... αρχίζει να μου τη δίνει αυτό. Τι έχω κάνει και γυρίσατε έτσι εναντίον μου; Δεν έχει νόημα να μου κρατάτε τέτοια μούτρα... Πόσες φορές πρέπει να σας το πω;

Παύση.

Καλημέρα. Ε, τέτοιο πράγμα δεν το φανταζόμουν... Το ξέρατε πως θα σας περίμενα εδώ, στο σπίτι. Τρία χρόνια σας περιμένω. Μάνα. Πατέρα. Πέστε μου μια λέξη. Γιος σας είμαι, στο κάτω κάτω. Και το σπίτι δεν είναι τελείως καμένο. Θα τα βολέψουμε.

ΣΚΗΝΗ 4

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ κόβει ξύλα. Ο ΓΙΟΣ γυρίζει η γύρω από τον ΠΑΤΕΡΑ.

Ο ΓΙΟΣ: Τι έχει η μάνα μου; Γιατί ποτέ δε μ' ακούει, λες και δεν υπάρχω; Είναι φορές, που της μιλάω ώρες ολόκληρες, αλλά δε μ' ακούει, δε με βλέπει. Ούτε και κλαίει. Εσύ, τουλάχιστον, όταν βρισκόμαστε μόνοι οι δυο μας, στην αυλή, στο δάσος, εσύ τουλάχιστον μου μιλάς δυνατά. Παρόλο που κι εσύ, δε με κοιτάξεις ποτέ.

Παύση.

Εκείνη όμως, λες κι έχει γίνει πέτρα η καρδιά της, κι αυτό με πληγώνει πιο πολύ απ' όλα... Θα της το πω, ε; Νομίζω έχω το δικαίωμα να της το πω. Δεν την κατηγορώ, αλλά, τέλος πάντων... θα της πω: «Έλα τώρα, κλάψε», θα της πω, «αν θέλεις να κλάψεις, κλάψε. Όχι επειδή βρίσκομαι εδώ να μην κλαις». Αλλά δεν μπορεί να κλάψει, δεν της έρχεται, είναι όπως λέμε... μπλοκαρισμένη, κι αυτό με πονάει. Ώρες ώρες τρελαίνομαι μ' αυτό. Πρέπει κι εσύ να της μιλήσεις, να της πεις να κάνει μια προσπάθεια. Αυστηρά να της το πεις. «Κάνε μια προσπάθεια», να της πεις, «προσπάθησε να χαλαρώσεις, μάνα είσαι, η μάνα του είσαι, κλάψε». Γι' αυτό είναι οι μανάδες, εδώ στα μέρη μας. Κανονικά, κλαίνε εύκολα οι μανάδες, γιατί λοιπόν αυτή δεν κλαίει; Πραγμα-

τικά, πατέρα, πρέπει να ασχοληθείς μ' αυτό το θέμα. Πρέπει οπωσδήποτε ν' αρχίσει να κλαίει, θα την ανακουφίσει, και θα μπορούμε να κουβεντιάσουμε μετά.

ΣΚΗΝΗ 5

Μέσα στο καμένο σπίτι, η ΜΗΤΕΡΑ και ο ΠΑΤΕΡΑΣ, στο τραπέζι. Ακίνητοι, κοιτάζουν το κενό.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Τράβα να κάνεις μια βόλτα στο χωριό.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Μυρίζει άσχημα, στην αυλή...

Η ΜΗΤΕΡΑ: Πήγαινε στο καφενείο.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δε μπορώ να καταλάβω από πού έρχεται αυτή η μυρουδιά...

Η ΜΗΤΕΡΑ: Άντε στο καφενείο, να πεις ένα ποτήρι.

Παύση.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Γιατί να πάω;

Η ΜΗΤΕΡΑ: Πήγαινε, να πεις μια καλησπέρα.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δε γουστάρω να πω καλησπέρα σε κανέναν.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Έχεις υποχρέωση.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τα ξύλα σάπισαν. Δε μπορώ να καταλάβω πώς σάπισαν έτσι... Δε θα καταφέρουμε να ξεσταθούμε.

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δεν είναι μακριά, το νοιώθω.

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δεν είναι μακριά, κι είναι ολομόναχος. (Παύση). Τον θάψανε βιαστικά. (Παύση). Το νοιώθω, είμαι σίγουρη. (Παύση). Τράβα στο καφενείο να πεις ένα ποτήρι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν έχω όρεξη.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Παλιά, είχες όρεξη.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν έχω όρεξη, τώρα, να πάω στο χωριό, στο καφενείο.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Πρέπει, όμως, να πας.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Στο δάσος πρέπει να πάω, να φέρω ξερά ξύλα. Ειδεμή, σε λίγες μέρες θα ξεπαγιάσουμε.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Το βράδυ, όλοι οι άντρες

είναι στο καφενείο.

Παύση.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Έτσι κι αλλιώς, δεν πρόκειται να μου πούνε τίποτα.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δε θα σου πούνε αμέσως. Αλλά ξέρουμε πού είναι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ποτέ δε θα μου πούνε τίποτα.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Θα σου πούνε. Κάποια μέρα, κάποιος θ' αρχίσει να μιλάει. Φτάνει κάθε βράδυ να κάθεται μαζί τους και να πίνεις κάνα ποτηράκι. Να τους κερνάς και καμιά φορά.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν έχουμε τόσα λεφτά.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Θα πουλήσουμε ένα κομμάτι του κήπου.

Στην αυλή, κάποιος αρχίζει να παίζει φουσαρόνικα.

ΣΚΗΝΗ 6

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Ο ΓΙΟΣ στο τραπέζι. Η ΜΗΤΕΡΑ φέρνει τα πιάτα. Βάζει ένα πιάτο μπροστά στο ΓΙΟ. Καθώς το τραπέζι είναι ελαφρά επικλινές, το πιάτο γλιστράει μαλακά, πέφτει κάτω και σπάει.

Ο ΓΙΟΣ: Δεν καταλαβαίνω πως μπορείτε και κάθεστε έτσι, μ' αυτό το κακόμοιρο το σκυλί να ουρλιάζει μέσα στο πηγάδι. Δεν αντέχω να το ακούω. Εσείς πως το αντέχετε; Ή μήπως δεν το ακούτε; Πώς καταφέρνετε να μην το ακούτε;

Κλείνει τα αφτιά του. Η ΜΗΤΕΡΑ μαζεύει τα τρία-τέσσερα κομμάτια από το σπασμένο πιάτο, και τα ξαναβάζει μπροστά στο ΓΙΟ. Τα κομμάτια ξαναπέφτουν στο πάτωμα.

Ο ΓΙΟΣ: Με τρελαίνει αυτό το σκυλί που γαβγίζει ασταμάτητα. Μέρα νύχτα, γαβγίζει! Μέρα νύχτα! Τ' ακούω συνέχεια. Κατέβηκα στο υπόγειο να γλιτώσω, αλλά το ακούω παντού... Και μακριά από το σπίτι να φύγω, το ακούω. Βαθιά μέσα στο δάσος, κι εκεί το

ακούω... Το δάσος είναι γεμάτο τρύ-
πες, άνθρωποι σκάβουνε τρύπες πα-
ντού, κρύβονται μέσα στις τρύπες, αλλά
το ακούω κι εκεί. Δέστε πώς ματώσανε
τα αφτιά μου από τα ουρλιαχτά του.
Τρία χρόνια τώρα, ουρλιάζει έτσι. Πε-
ρίεργο που δεν το ακούτε. Άσε που το
πρόσεξα, κανένας στο χωριό δεν τ'
ακούει. Μονάχα εγώ βασανίζομαι. Και
να μην κουράζεται ποτέ!... Αντίθετα...
όσο περνάει ο καιρός, τόσο παίρνει δύ-
ναμη και γαβγίζει, ουρλιάζει, κλαίει.
Λες και δεν κοιμάται ποτέ. Σαν κι εμέ-
να κι αυτό... Εγώ όμως, δεν κάνω κακό
σε κανέναν... Δε μπορώ να τον βγάλω
από κει μέσα μόνος μου, το ξέρεις...
Και δε γίνεται να τον αφήσουμε έτσι...
Σε παρακαλώ, βγάλε τον από το πηγά-
δι, βγάλε τον, να πάψει πια να ουρλιά-
ζει.

ΣΚΗΝΗ 7

*Ο ΠΑΤΕΡΑΣ στην αυλή. Ο ΝΕΟΣ
ΓΕΙΤΟΝΑΣ.*

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Έι! Γεια σου
σύντροφε, καλημέρα! Χα χα...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Καλημέρα...

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Δε με γνωρί-
ζεις. Φυσικό... Δεν είμαι από τούτα τα
μέρη. Από το Πράτογκραντ είμαι. Υρ-
βάν με λένε. Έχω μόλις δυο χρόνια που
μένω εδώ. Αγόρασα το σπίτι απέναντι.
Τώρα είμαστε γειτόνοι... Βλέπω γύρι-
σες... Καλά είναι... Πολύ ωραία... Κά-
νω την προσευχή μου να κρατήσει... Εί-
χαμε πολλούς νεκρούς. Πολλοί νεκροί
για το τίποτα. Είναι κρίμα... Κρίμα εί-
ναι, γιατί όλοι αδέρφια είμαστε.
Μπροστά στο Θεό, όλοι αδέρφια είμα-
στε. Είναι μεγάλο κρίμα που το ξεχά-
σαμε. Δεν έπρεπε να το ξεχάσουμε. Ε-
πειδή το ξεχάσαμε, ήτανε τόσοι οι νε-
κροί... Όλα καλά; Μήπως χρειάζεσαι
τίποτα;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Τυχεροί είσα-
στε. Το σπίτι δεν κήκε τελείως. Άλλοι
βρήκανε μόνο στάχτες... Θλιβερό...

Πολύ θλιβερό... αλλά εσείς, σταθήκατε
τυχεροί... Η σάλα κάτω, αντέχει... μόνο
που θ' αναγκαστείς να αγοράσεις
καινούργια παράθυρα. Και πόρτες, βέ-
βαια, και πόρτες... Δεν κρυνώνετε, τη
νύχτα;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι...

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Άνοιξα ένα συ-
νεργείο αυτοκινήτων. Για όλες τις μάρ-
κες... Άμα πάθεις καμιά βλάβη, έλα να
με βρεις. Φάτσα απέναντι είμαι. Έχω
ανταλλακτικά για όλες τις μάρκες τ'
αυτοκίνητα... Πουλιάω κιόλας. Θα σου
κάνω καλή τιμή. Εκεί πέρα... τ' αμάξι
σου, Λάντα είναι;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Τσουλάει ακό-
μα; Μπράβο!... Έχω και για τα Λάντα
ανταλλακτικά. Ό,τι βλάβη και να πά-
θεις, μη διστάσεις καθόλου ε;... Ή και
βενζίνη αν θες... Σκοπεύω να ανοίξω κι
ένα μικρό βενζινάδικο... πλάι στο συ-
νεργείο... Τώρα που τα σύνορα περνά-
νε μέσα από τον κήπο μας, που λέει ο
λόγος, μου 'ρθε κουτί. Θα 'ναι το πρώτο
βενζινάδικο μετά τα σύνορα. Έχει ένα
κάρο αυτοκίνητα τώρα... Μπάσανε μέ-
σα όλες τις σακαράκες από Γερμανία,
Ιταλία... Ξερνάνε καυσαέριο και θό-
ρυβο... Τόσο θόρυβο, που ταρακου-
νιούνται οι πεθαμένοι... Ε... ε... μια και
πιάσαμε κουβέντα, έρχεται μια βρώμα
από το σπίτι σας... Απαίσια... Φαίνεται
να βγαίνει από το πηγάδι...

ΣΚΗΝΗ 8

*Η ΜΗΤΕΡΑ, μόνη, φέρνει βόλτες μέσα
στο δωμάτιο.*

Η ΜΗΤΕΡΑ: Γιατί μου το κάνεις αυτό,
Βίμπκο; Γιατί κρύβεσαι, αγόρι μου;
Πού κρύβεσαι, Βίμπκο; Γιατί κρύβεσαι
κάτω από το χώμα; Ποτέ σου δεν κρύ-
φτηκες στο χώμα, όσο ήσουνα μικρός.
Γιατί κρύβεσαι στο χώμα τώρα; Τι
φοβάσαι, Βίμπκο; Πες μου, αγόρι μου,
γιατί δε θες πια να μου μιλήσεις; Πάντα
μου μιλαγες, γιατί τώρα δε θες να μου
μιλήσεις; Γιατί δε θες πια να μιλήσεις

στη μητέρα σου; Γιατί δε θες να μου μι-
λήσεις, να μιλήσεις σε μένα, τη μάνα
σου;

*Μπαίνει Ο ΠΑΤΕΡΑΣ. Κάθεται στο
τραπέζι*

Η ΜΗΤΕΡΑ (στον άντρα της): Γιατί δε
λες τίποτα; (Παύση). Πες του να μου μι-
λήσει.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Μίλα στη μάνα σου, Βί-
μπκο.

*Η ΜΗΤΕΡΑ φέρνει τρία πιάτα. Βάζει
το πρώτο πιάτο στο τραπέζι, μπροστά
στην άδεια θέση του ΠΙΟΥ.*

Η ΜΗΤΕΡΑ: Πάντα μου μιλαγες, παι-
δί μου. Γιατί τώρα δε μου μιλάς; Σου
πέφτει τόσο βαρύ το χώμα; Μην είναι
πολύ το χώμα πάνω σου; Μήπως σε βα-
ραίνει η γη που σε σκεπάζει, εκεί που
σε χώσανε; Δε σ' αφήνει, τόσο χώμα
πάνω σου, ν' ανοίξεις το στόμα σου, α-
γόρι μου; Αυτό είναι; (Στον άντρα της:)
Γιατί δε λες μια κουβέντα; Πες του να
μας πει πού βρίσκεται.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πες στη μάνα σου πού
βρίσκεσαι, παιδί μου.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Πες μας πού είσαι, και
θα 'ρθούμε να σε βρούμε. Πες μας πού
είσαι, και θα 'ρθούμε να σε ξεθάψου-
με. Θα σε φέρουμε σπίτι. Θα 'ρθεις στο
σπίτι να ξεκουραστείς. Να κοιμηθείς
στο σπίτι σου. (Στον άντρα της:) Πες
του πως το σπίτι δεν είναι όλο καμένο.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Θα ξαποστάσεις στη
σάλα. Μέχρι να φτιάξω τη σκεπή...

Η ΜΗΤΕΡΑ: Πες του πως ξεκίνησες
και τη φτιάχνεις, τη σκεπή.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Πες του πως ακούμε τις
νύχτες ένα σκυλί που αλυχτάει στην αυ-
λή.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ακούμε τις νύχτες ένα
σκυλί που αλυχτάει στην αυλή.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Από τα έγκατα της γης,
ακούγεται. Πες του πως τ' ακούω. Θα
πάω να το ταΐσω. Πες του πως θα τον
ταΐσω, το σκύλο του. Να μην έχει έν-
νοια... Ούτε για το σπίτι να 'χει έννοια.
(Ξαφνικά, απευθύνεται άμεσα στον α-
πόντα ΠΙΟΥ:) Μας τα κλέψανε όλα στο
σπίτι, Βίμπκο. Μέχρι τα πατώματα μας
κλέψανε... τις πόρτες, τα παράθυρα...
Αλλά δεν είναι τίποτα. Αυτό που

θέλουμε τώρα, είναι να σε βρούμε. Να μας μιλήσεις. Μπορείς να ξαπλώνεις στη σάλα, λίγο καιρό, και μόλις τελειώσουμε τη σκεπή, θ' ανέβεις απάνω, στην κάμαρή σου. Μ' ακούς, Βίμπκο; Απάντησέ μου, Βίμπκο. Απάντησε στη μάνα σου. Μήπως πεινάς; (Στον άντρα της:) Ρώτα τον αν πεινάει.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πεινάς, Βίμπκο;

Η ΜΗΤΕΡΑ: Θέλεις κάτι να φας; Σου 'χω φτιάξει τηγανιτές μελιτζάνες. Πάντα σ' αρέσανε, οι τηγανιτές μελιτζάνες.

Σερβίρει το πιάτο του ΓΙΟΥ. Στην αυλή, κάποιος αρχίζει να παίζει φουσαρόμνικα.

ΣΚΗΝΗ 9

Η ΜΗΤΕΡΑ και Ο ΠΑΤΕΡΑΣ στο τραπέζι. Ο ΓΙΟΣ εμφανίζεται και κάθεται πλάι τους.

Ο ΓΙΟΣ: Είναι τόσο θυμωμένη μαζί μου, που δε μπορεί να κλάψει. Είναι τόσο θυμωμένη, που και στο τραπέζι, μου βάζει να φάω, και ούτε με κοιτάζει. Πάντως, μου δίνει χαρά να βλέπω πως δεν ξεχνάει να βάζει και τρίτο πιάτο στο τραπέζι, για μένα, το πιάτο μου. Όσο θυμωμένη και να 'ναι, πάντα έχω ένα πιάτο στο τραπέζι, πιρούνι, μαχαίρι, κι ένα ποτήρι νερό.

Η ΜΗΤΕΡΑ κάθεται κι αυτή στο τραπέζι. Μένει ακίνητη και κοιτάζει το κενό.

Ο ΓΙΟΣ: Και πάντα βάζει φαγητό πρώτα σε μένα. Πάντα χωρίς να με κοιτάξει, χωρίς να μου πει μια λέξη, βάζει φαγητό πρώτα σε μένα, και γεμίζει το ποτήρι μου νερό. Το κάνει, σαν από συνήθεια, σαν να μην έχει συμβεί τίποτα. Όμως, όταν μου βάλει φαγητό εμένα, δεν έχει μετά κουράγιο να βάλει και του πατέρα μου. Ο πατέρας μου παίρνει μόνος του το φαί και το πιτό του.

Η ΜΗΤΕΡΑ βάζει ένα πιάτο στο τραπέζι, μπροστά στον ΓΙΟ. Το πιάτο γλιστράει μαλακά στο πάτωμα και πέφτει

κάτω. Διαλύεται σε κομμάτια. Τα τρία πρόσωπα μένουν ακίνητα, να κοιτάζουν το κενό.

Ο ΓΙΟΣ (στους θεατές): Πάνε τρεις μέρες τώρα που καθόμαστε οι τρεις μας στο τραπέζι. Πολλές φορές, μένουμε έτσι, σε μια μακριά σιωπή.

Παύση.

Μένουμε έτσι με τις ώρες, οι τρεις μας, σιωπηλοί, ακίνητοι, γύρω στο τραπέζι. Η μάνα μου, ούτε τρώει, ούτε πίνει. Κι' εγώ, από τότε που βρίσκομαι σ' αυτήν την περιεργη κατάσταση, δεν έχω όρεξη ούτε να φάω, ούτε να πιω. Μόνο ο πατέρας μου βάζει πού και πού στο ποτήρι του ρακή, και το κατεβάζει μονορούφι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ βγάζει μέσα από το σακάκι του μια μπουκάλια με ρακή και γεμίζει ένα ποτήρι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Που την αγόρασες τη ρακή;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Στο μπακάλη.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Στου Ζνόρκο;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δε σε ρώτησε τίποτα;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Σε ρώτησε αν γύρισα κι εγώ μαζί σου;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Είχε κόσμος;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δώσατε τα χέρια;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Αυτός σου 'δωσε το χέρι πρώτος;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Σε κοίταξε στα μάτια;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ κατεβάζει το ποτήρι, μονοκοπανιά.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Το σπίτι βρωμάει και ζέχνει κάτουρα σκύλων. Πρέπει να μένανε σκύλοι εδώ μέσα. Εκείνα τα αδέσποτα που γυροβολάνε στην αυλή... Εμείς γυρίσαμε, αλλά αυτά, πεντάρα δε δίνουν. Τη νύχτα, ξανάρχονται. Πλησιάζουν κλεφτά στην αυλή, και κατουράνε σύρριζα στον τοίχο. Πρέπει να φτιάξεις το φράχτη, δεν αντέχω τ' αδέσποτα να γυροφέρνουνε την αυλή, μες στη νύχτα... Το χειρότερο... πάνε

και κολλάνε γύρω στο πηγάδι. Τι έχουν και κολλάνε γύρω απ' το πηγάδι; Έτσι κι αλλιώς, το πηγάδι είναι γεμάτο σκουπίδια. Λες και τρία χρόνια τώρα, όλοι απ' το χωριό ρίχνανε τις βρωμιές τους στο πηγάδι μας. Πρέπει να το καθαρίσεις, αυτό το πηγάδι. Πρέπει να ξαναπιούμε νερό, απ' αυτό το πηγάδι.

ΣΚΗΝΗ 10

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ καθαρίζει το πηγάδι. Διάφορα αντικείμενα, σκορπισμένα γύρω από το πηγάδι.

Έρχεται ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Όλα τούτα τα βρήκες μέσα στο πηγάδι σου;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Είναι τρελοί, οι άνθρωποι. Μα να πετάνε όλες τις μπαγκατέλες μέσα στο πηγάδι; Το πηγάδι είναι ιερό. Πώς μπορείς να ρίχνεις βρωμιές μέσα στο πηγάδι; Κι εγώ, όταν αγόρασα το σπίτι, βρήκα το πηγάδι τίγκα στη σαπίλα. Ξεχειλίζανε κι απ' έξω... οι βρωμιές. Είχε γίνει ο σκουπιδοπνετικός όλου του κόσμου... Και μια μπόχα... Μέχρι ψοφίμια είχανε πετάξει μέσα... Εγώ όμως δεν είχα το κουράγιο να το καθαρίσω. Έριξα μέσα μπόλικο οξύ, και το σκέπασα με μια χοντρή πλάκα μπετόν. Έσκαψα άλλο πηγάδι, στην πίσω μεριά του σπιτιού.

Πηγάδι πεντακάθαρο, τσίλικο. Αμα θες να σου δώσω κάνα χεράκι, να μου πεις. Ή άμα χρειαστείς τίποτα εργαλεία... Πουλιάω και μοτέρ. Ό,τι ανάγκη έχεις, έλα να με βρεις. Πουλιάω και καρότσια. Αλλά, βλέπω, έχεις καρότσια.

Παύση.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Κοίταξε να δεις... Εγώ δεν ήμουν εδώ όταν σου σκοτώσανε το γιο. Εγώ έχω εδώ μόνο δυο χρόνια. Με παρακολουθείς;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Όταν αγόρασα το σπίτι απέναντι, το δικό σας το σπίτι ήτανε σε τέτοια χάλια... Άδειο... η στέγη καμένη, ούτε πόρτες, ούτε παράθυ-

ρα... Αυτά ήθελα να σου πω... Για να 'μαστε ξηγημένοι... Το μόνο που θέλω τώρα, είναι να τη βγάζω ήσυχα... Καπνίζεις;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ (*βγάζει ένα πακέτο τσιγάρα*): Θέλεις;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Καλό, ε;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Καλό.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Δε μπορώ να το κόψω, το άτιμο... Αλλά και γιατί να το κόψω; Να ρίξω μια ματιά στο πηγάδι;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Και δε ρίχνεις;

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Μμμ, βλέπω έχεις προχωρήσει πολύ... Πόσες μέρες το καθαρίζεις;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τρεις μέρες.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Τι μου λες...

Προχώρησες πολύ... Για μόνος σου... Αν θες όμως κάνα χεράκι, μην το σκεφτείς καθόλου... Θα σου στείλω ένα από τα παιδιά που έχω στο συνεργείο... Και ένα, και δύο... Δεν παίρνουνε πολλά.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Καλά.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Το νερό όμως, θα 'ναι βρώμικο. Δε νομίζω να ξαναπιείτε νερό απ' αυτό το πηγάδι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν ξέρω.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Ίσως χρειαστεί, άμα τελειώσεις με το καθάρισμα, να το σκεπάσεις με τσιμέντο, όπως έκανα κι εγώ. Αλλιώς μπορεί να βρωμάει πάλι. Όποτε θελήσεις... πουλάω και τσιμέντο. Πρέπει όμως να το σκεπάσεις γρήγορα. Βρωμοκοπάει, αδερφέ μου... Ώρες ώρες, νοιώθω σα να 'ρχεται από το σπίτι σας, αυτή η βρώμα. Τι παραχώνατε χθες, στον κήπο σας, στην πίσω μεριά;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ένα ψόφιο σκυλί. Μεσ στο πηγάδι το βρήκα. Ο σκύλος του γιου μου ήτανε.

Παύση. Πατάει τη γόπα με το παπούτσι του.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Να πηγαίνω κι εγώ... Να γυρίσω στη δουλειά... Έχω τρία παιδιά που δουλεύουνε για μένα. Αλλά είναι χαλέδες... Μόλις κάνω να γυρίσω την πλάτη, την κοπανάνε. Χθες την κοπανήσανε και πήγανε στο δάσος

για μανιτάρια. Βρήκανε και τούτο δω... (*ανοίγει ένα σάκο*). Μοιάζουν ανθρωπίνα κόκκαλα... που έχει περάσει από πάνω τους μπουλντόζα... Για δεξ... είναι και μια μπότα... κι ένα κομμάτι ζώνη... Να σ' αφήσω το σάκο;

Αφήνει το σάκο και φεύγει.

ΣΚΗΝΗ 11

Η ΜΗΤΕΡΑ και Ο ΠΑΤΕΡΑΣ, καθισμένοι στο τραπέζι. Στο κέντρο του τραπεζιού, σαν να είναι σερβιρισμένο φαγητό, ο σωρός τα κόκκαλα, η μπότα και το κομμάτι από τη ζώνη. Η ΜΗΤΕΡΑ και Ο ΠΑΤΕΡΑΣ κοιτάζουν έντονα ό,τι θα μπορούσε να είναι απομεινάρια από το ΓΙΟ τους.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Όχι.

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δεν είναι αυτός.

Παύση.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν ξέρω.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δεν είναι η μπότα του.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πάντως, μπότες φόραγε.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Ούτε η ζώνη του είναι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Είσαι σίγουρη;

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δεν είχε τέτοιες μπότες.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πάντως είχε μπότες.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Ναι, αλλά μαύρες.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Μαύρη είναι αυτή η μπότα.

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Πού τα βρήκανε, αυτά;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Στο δάσος.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δεν είναι εκείνος.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν ξέρω...

Η ΜΗΤΕΡΑ: Σου ζήτησε λεφτά;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Όχι, σίγουρα. Δεν είναι αυτός. Κάποιος άλλος είναι. Το νοιώθω.

Είναι πάντως κάπου στο δάσος. Πρέπει να πας να σκάψεις στο δάσος.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Στο δάσος, πού;

Η ΜΗΤΕΡΑ: Στο δάσος. Παντού. Να πας ν' ανοίξεις λάκκους στο δάσος.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν ξέρω αν έχω το δικαίωμα.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Το έχεις.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Κι από πού θες να αρχίσω;

Η ΜΗΤΕΡΑ: Ξεκίνα από το ξέφωτο.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Και γιατί στο ξέφωτο;

Η ΜΗΤΕΡΑ δεν απαντάει.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Γιατί από το ξέφωτο;

Η ΜΗΤΕΡΑ: Βρήκανε οστά κατά κει...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ποιος στο 'πε;

Η ΜΗΤΕΡΑ δεν απαντάει.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Κι άμα με ρωτήσει κανείς γιατί σκάβω λάκκους στο δάσος, τι θα πω;

Η ΜΗΤΕΡΑ: Θα πεις πως ανοίγεις πηγάδι. Θα πεις πως το πηγάδι μας μολύθηκε από τις βρωμιές τους και ψάχνεις για νερό.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Κανένας δε θα πιστέψει πως ψάχνω για νερό.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ανοίξει ένα πηγάδι στο δάσος.

Έτσι κι αλλιώς, σ' αυτό το δάσος ποτέ δεν είχε πηγάδι. Αν έρθει κανείς και σε ρωτήσει γιατί ανοίγεις πηγάδι στο δάσος, αυτό θα του πεις. Επειδή ποτέ δεν είχε πηγάδι σ' αυτό το δάσος. Και τώρα που γύρισες σπίτι, είναι καλό ν' ανοίξεις ένα πηγάδι στο δάσος. Για να στέκονται όσοι περνάνε από το δάσος, και διψάνε, να πίνουνε δροσερό νερό.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Νερό, βρίσκεις στο χωριό.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Θα τους πεις πως το νερό του χωριού δεν είναι καλό. Ή καλύτερα, πες τους πως τρελάθηκες, πως στην έχει βαρέσει και ανοίγεις πηγάδια στο δάσος. Να πηγαίνεις και νύχτα να σκάβεις. Να δούνε όλοι πως τρελάθηκες.

Παύση.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Μπορεί να σκάβω λάκκους για χρόνια...

Η ΜΗΤΕΡΑ: Όχι. Τράβα να σκάψεις. Σκάβε μέχρι να τονε βρεις. Ή μέχρι ν' ανοίξουν τα στόματα... να μιλήσουνε.

Από την αυλή, κάποιος αρχίζει να παίζει φουσαρόμωνα.

ΣΚΗΝΗ 12

Ο ΓΙΟΣ μπαίνει, μαζί με τον ΠΡΑΛΙΚ, που είναι ντυμένος στρατιωτικά.

Ο ΓΙΟΣ: Τρεις μέρες κάθεστε στο τραπέζι. Η σούπα κρύωσε, το ψωμί ξεράθηκε, το κρασί άρχισε να ξινίζει. Σκόνη κάθισε στα πιάτα, τα πιρούνια, τα ποτήρια... Δεν πεινάτε... το βλέπω... Τρεις μέρες τώρα, κοιτάτε αυτά τα κόκκαλα, που δεν έχουν πια ούτε σχήμα, ούτε οσμή. Σαν πέτρες... Κοιτάζετε αυτές τις ανθρώπινες πέτρες, αυτή τη μπότα κι αυτό το κομματάκι δέρμα από μια ζώνη. Μάνα, δε θ' αφήσεις να σου τη φέρει ένας έμπορας νεκρών. Δεν είμαι εγώ, το νοιώθεις... Ναι, ξέρω, πολύ θα 'θελες να 'μωνα εγώ, να τέλειωνε τέλος πάντων... Αλλά όλα αυτά εδώ δε σου φέρνουν δάκρυα, γι' αυτό είσαι δύσπιστη...

Στον ΠΡΑΛΙΚ:

Έλα κοντά, Πράλικ.

Στους γονείς του:

Αυτός είναι ο Πράλικ. Έρχεται από το Βελιγράδι. Σέρβος. Πες καλημέρα στους γονείς μου, Πράλικ.

ΠΡΑΛΙΚ: Καλημέρα.

Ο ΓΙΟΣ: Λοιπόν, αυτά τα φθαρμένα κόκκαλα, η μπότα και το κομματάκι από τη ζώνη, είναι ό,τι απομένει από τον καημένο τον Πράλικ. Σωστά, Πράλικ;

ΠΡΑΛΙΚ: Σωστά.

Ο ΓΙΟΣ: Ζει η μάνα σου, Πράλικ;

ΠΡΑΛΙΚ: Όχι. Μόνο η μικρή μου αδερφή ζει ακόμα, στο Βελιγράδι.

Ο ΓΙΟΣ: Ορίστε. Η μικρή του αδερφή ζει ακόμα, και μένει στο Βελιγράδι.

Μάνα, πατέρα, προσκάλεσα τον Πράλικ να φάει μαζί μας... Να κάτσουμε; *(Στον Πράλικ:)* Πάρε μια καρέκλα, Πράλικ, έλα και κάτσε εδώ, δίπλα μου.

ΠΡΑΛΙΚ: Να μην τους τους βάζω σε φασαρία...

Ο ΓΙΟΣ: Πότε σκοτώθηκες εσύ, Πράλικ;

ΠΡΑΛΙΚ: Το 1941. Από Στούκας.

Ο ΓΙΟΣ: Ήταν με τον Τίτο, δηλαδή, και τον βομβάρδισαν οι Γερμανοί.

ΠΡΑΛΙΚ *(με παιδικότητα, μιμείται το αεροπλάνο)*: Ερχότανε σε κάθετη ε-

φόρμηση, ήτανε φοβερό...

Ο ΓΙΟΣ: Και δε μου λες, φιλαράκι, τον Τίτο, τον γνώριζες;

ΠΡΑΛΙΚ: Βέβαια τον γνώριζα. Συνέχεια με τον Τίτο ήμουνα.

Ο ΓΙΟΣ *(στους γονείς του)*: Να, ο Πράλικ είναι φιλαράκι μου. Αλλά από το 1943 περιμένει να στείλουν τα οστά του, την μπότα και τη ζώνη του στην αδερφή του. *(Στον ΠΡΑΛΙΚ:)* Τη διεύθυνση της αδερφής σου, την ξέρεις;

ΠΡΑΛΙΚ: Την ξέρω... Οδός Στρατάρχη Τίτο 98, Βελιγράδι.

Ο ΓΙΟΣ: Λοιπόν... Μη στεναχωριέσαι, ο πατέρας μου θα τα κανονίσει όλα...

(Στους γονείς του:) Να πηγαίνουμε κι εμείς τώρα... Δέστε τι ωραία μέρα κάνει...

Η άνοιξη ήρθε νωρίτερα φέτος... Άνθισαν κιόλας οι κερασιές... το δάσος ποτέ δεν ήτανε τόσο πράσινο... Και η

γη είναι γλυκειά, ποτισμένη δροσερό νερό... Η καλύτερη εποχή να σκάβεις λάκκους... Άσε που η γη ανοίγει κι από

μόνη της, και ξερνάει συνέχεια κόκκαλα, μπότες, ξιφολόγχες κράνη. Εμείς,

θα πάμε μια βολτίτσα κατά κει, στο ξέφωτο. Φαίνεται πως κάτι Γερμανοί, ολόκληρη διμοιρία, βγαίνουν στην επι-

φάνεια... Έλα, Πράλικ, πάμε να σπάσουμε πλάκα με τους Φρόιτσιδες.

Γεια σου, μαμά. Γεια σου, μπαμπά.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Γεια.

Η ΜΗΤΕΡΑ τινάζεται και κοιτάζει πολλή ώρα τον ΠΑΤΕΡΑ.

ΠΡΑΛΙΚ: Γεια σας.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Γεια.

Ο ΓΙΟΣ *(κουνάει ένα λουρί σκύλου)*: Φχαριστώ για το σκύλο, μπαμπά...

Χαίρομαι που βολτάρω πάλι μαζί του... Τώρα είναι ήσυχος, δε γαβγίζει πια...

Ακόμα και αγριογούρουνο να δει, κάθεται ήσυχος...

Ο ΓΙΟΣ και ο ΠΡΑΛΙΚ φεύγουν. Απ' έξω, ακούγεται το γαύγισμα ενός σκύλου.

ΣΚΗΝΗ 13

Η ΜΗΤΕΡΑ πλένει πονκάμισα. Στίβει

το πρώτο πονκάμισο και το απλώνει σ' ένα σκοινί.

Ακούγεται, από μακριά, ένα μοιρολόι.

Την ώρα που η ΜΗΤΕΡΑ στίβει το δεύτερο πονκάμισο, κόκκινες κηλίδες εμφανίζονται στο πρώτο. Είναι σαν το σκοινί του απλώματος, να είναι εμποτισμένο με αίμα ή με κόκκινη μπογιά, γιατί οι κόκκινες κηλίδες εμφανίζονται αμέσως στο δεύτερο πονκάμισο που απλώνει η ΜΗΤΕΡΑ.

Τη στιγμή που η ΜΗΤΕΡΑ στίβει το τρίτο πονκάμισο, εμφανίζεται μια γυναίκα ντυμένη στα μαύρα. Σέρνει ένα καρότσι γεμάτο χώμα. Μ' ένα φτυάρι, ανοίγει μια τρύπα στο χώμα μέσα στο καρότσι. Μετά, η γυναίκα με τα μαύρα παίρνει το πρώτο πονκάμισο με τις κηλίδες και το χώνει στην τρύπα. Σα να θάβει το πονκάμισο στο καρότσι. Ύστερα μπήγει ένα κερί στο χώμα που έγινε ο τάφος του πονκάμισου, μέσα στο καρότσι.

Η ΜΑΥΡΟΦΟΡΕΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ α-νάβει το κερί και φεύγει με το καρότσι, που έγινε σαν κινούμενο μνήμα.

Μια δεύτερη μαυροφορεμένη γυναίκα έρχεται με ένα καρότσι γεμάτο χώμα. Ξαναρχίζει το ίδιο μοτίβο. Όσο η ΜΗ-

ΤΕΡΑ πλένει και στίβει τα υπόλοιπα πονκάμισα, η δεύτερη μαυροφορεμένη γυναίκα θάβει ένα πονκάμισο στο καρότσι και φεύγει. Ακούγεται πάντα το μοιρολόι.

Άλλες δυο μαυροφορεμένες γυναίκες έρχονται σπρώχνοντας καρότσια με χώμα. Επαναλαμβάνονται οι ίδιες κινήσεις. Στη

θέση του προσώπου, όλες οι γυναίκες έχουν μάσκες πόνου, που θυμίζουν μά-

σκες αρχαίας τραγωδίας.

Οι μαυροφορεμένες γυναίκες κάνουν ουρά για να θάψουν τα πονκάμισα, και φεύγουν, κατά κάποιον τρόπο εντυχι-

σμένες.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Σ' αυτή τη χώρα, ευτυχι-

σμένη μάνα είναι η μάνα που ξέρει πού είναι θαμμένα τα παιδιά της. Ευτυχι-

σμένη είναι η μάνα που μπορεί όποτε θέλει να φροντίζει ένα μνήμα και ξέρει

ότι μέσα σ' αυτό το μνήμα βρίσκεται ο γιος της, κι όχι ένα κουφάρι όποιο να

'ναι. Ευτυχισμένη είναι η μάνα που

μπορεί να κλαίει όσο θέλει πάνω σ' ένα μνήμα και ξέρει ότι αυτό το μνήμα σκεπάζει τα οστά του γιου της, κι όχι κάποιου ξένου. Να, η ξαδέρφη μου, η Βέρα... Ποτέ δε σιγουρεύτηκε πως τα οστά που της φέρανε ήτανε πραγματικά του γιου της... Αναγνώρισε όμως το πουκάμισο του γιου της. Εκεί, ήτανε σίγουρη. Ήτανε το σωστό πουκάμισο. Το έθαψε, και κλαίει τώρα πάνω στον τάφο με το πουκάμισο του γιου της. Φέρνει λουλούδια στο πουκάμισο του γιου της. Κι εδώ και λίγο καιρό, δεν κλαίει πια τόσο πολύ. Ανακουφίστηκε, το πένθος της έγινε πιο εύκολο. Άρχισε πάλι να δουλεύει. Σταμάτησε και τα πολλά πήγαινε-έλα στο μνήμα του γιου της. Στο πουκάμισο του γιου της. Πάει τώρα μόνο δυο-τρεις φορές την εβδομάδα.

Κάπον μακριά, κάποιος αρχίζει να παίζει φουσαρμόνικα.

ΣΚΗΝΗ 14

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ σκάβει ένα λάκκο στο δάσος. Έρχεται ο ΓΙΟΣ.

Ο ΓΙΟΣ: Θες να σε βοηθήσω;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Ο ΓΙΟΣ: Ποτέ δε θες να σε βοηθήσω.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι, θέλω.

Ο ΓΙΟΣ: Ο δεύτερος λάκκος που ανοίγεις... Πόσους θ' ανοίξεις ακόμα;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Θα σκάβω μέχρι να βρω τα οστά σου.

Ο ΓΙΟΣ: Είσαι μούσκεμα στον ιδρώτα, μπαμπά. Φτάνει πια για σήμερα.

Παύση. Ο ΠΑΤΕΡΑΣ βγάζει το καπέλο του και σκουπίζει τον ιδρώτα του.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Βοηθήσέ με να σε βρω, μικρέ.

Ο ΓΙΟΣ: Δεν μπορώ.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Γιατί, γίόκα μου;

Ο ΓΙΟΣ: Γιατί τα 'χω ξεχάσει όλα.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Μα αυτό ξέχασες; Είναι πράγματα που δεν τα ξεχνάμε ποτέ. Είναι κάποια πράγματα που δε γίνεται να τα ξεχάσουμε.

Ο ΓΙΟΣ: Κι όμως, γίνεται.... Σου 'ρχεται ξαφνικά. Ετσι... Χάνεις ένα μέρος της μνήμης σου.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Κοίτα γύρω σου. Πες μου αν έγινε εδώ.

Ο ΓΙΟΣ: Δεν ξέρω τίποτα. Λυπάμαι πολύ, πατέρα, αλλά τίποτα απ' αυτά που βλέπω εδώ γύρω δε μου λέει κάτι...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Είχες περπατήσει πολύ, πριν;...

Ο ΓΙΟΣ: Ναι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πώς το ξέρεις;

Ο ΓΙΟΣ: Δεν ξέρω τίποτα. Όλη μου η μνήμη έχει κατέβει στις πατούσες μου. Ξέρεις πόσο βαριές νιώθω τις μπότες μου; Τις νιώθω βαριές, με τραβάνε προς τα κάτω... Κάθε φορά που θέλω να κάνω ένα βήμα, νιώθω να βουλιάζω γιατί είναι βαριές οι μπότες μου... Πολύ βαριές... Ναι, πρέπει να περπάτησα πολύ, πριν να μου συμβεί. Οι μπότες μου θα στα πούνε όλα αυτά. Θες να σε βοηθήσω;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Ο ΓΙΟΣ: Πρέπει να 'σαι προσεκτικός όταν σκάβεις σ' αυτό το δάσος, πατέρα. Σ' αυτό το δάσος έχει πολλές φωλιές νεκρών. Είναι πολύ εύθραυστες αυτές οι φωλιές... κινδυνεύουν να διαλυθούν... με το παραμικρό... Είναι σαν να 'χουνε στήσει τον ιστό τους πολλές αράχνες, η μια πάνω στην άλλη, κι ένα σωρό άνθρωποι κλεισμένοι μέσα... Καμιά τριανταριά εθνικότητες βρίσκονται στα σπλάχνα αυτού του δάσους, τα πάνε όμως μια χαρά μεταξύ τους... Καμιά φορά, το ρίχνουν στο τραγούδι και, μα την πίστη μου, έχει μεγάλη πλάκα, ακούς γερμανικά, ιταλικά, αλβανικά, ρωσικά, τούρκικα, ελληνικά, βουλγάρικα, σερβοκροάτικα, ακόμα και ρουμάνικα ακούς... Τις βροχερές μέρες, όταν η γη μουλιάζει και καθίζει το χώμα στις φωλιές, στέλνουνε καμιά φορά ο ένας στον άλλον, έτσι, για να περάσει η ώρα, μικρά δωράκια, μπότες, ξιφολόγχες, παλιά παράσημα... Κάτω από μένα και τους φίλους μου, που είμαστε και οι πιο φρέσκοι, είναι διάφοροι τύποι που τουφέκισε ο Τίτο το 1952, για παρεκκλίση... Μάλλον γιατί είχαν παρεκκλίνει από τη «γραμμή», αλλά όταν τους ρω-

τάς «ποια γραμμή», δεν ξέρουν τι να σου απαντήσουν... Μπορεί να ήταν η γραμμή σκοποβολής;... Λίγο πιο κάτω, υπάρχει μια φωλιά με παρτιζάνους, που σκοτώσανε οι Γερμανοί, μπλεγμένη με μια φωλιά με Φρίτσιδες, που σκοτώσανε οι παρτιζάνοι. Είναι μετά κάποιιοι αλεξιπτωτιστές Άγγλοι, και κάποιιοι Ιταλοί, που χαθήκανε όταν έγινε η εισβολή στη Σλοβενία, το 1941. Πιο κάτω, είναι παιδιά από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο... Είναι μια φωλιά ανάμεικτη, βρίσκεις απ' όλα, Σέρβους, Κροάτες, Βόσνιους, Αυστριακούς, Τούρκους... Και μετά, όσο πιο πολύ κατεβαίνεις, τόσο περισσότερους βρίσκεις, δεν καταλαβαίνεις πια τίποτα... Έχει παιδιά από τους Βαλκανικούς πολέμους, το 1912, έχει παιδιά από τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο, το 1877... Μα το Θεό, όλα τα Βαλκάνια κι όλη η Μεσόγειος είναι θαμμένοι εδώ να... Λες και κανένας δεν είχε όρεξη να πεθάνει στον τόπο του, κι ερχόντουσαν εδώ για να αφήσουν τα κόκκαλά τους... Αλλά, το 'χουν να το λένε... όλοι το λένε, πως είναι πολύ καλή η γη για τους νεκρούς, είναι ζεστή η γη, γλυκιά, βολική, ελαφριά... Και οι εποχές, είναι ξεκάθαρες, μπορείς να υπολογίσεις εύκολα το χρόνο. Το χειμώνα χιονίζει πολύ, κι όλα παγώνουν, είναι ωραία, οι ήχοι απλώνουνε, ακούς τα κλαδιά που σπάνε... Οι βροχές της άνοιξης τα καθαρίζουν όλα... σε βάθος... οι σταγόνες ποτίζουν τα κόκκαλά μας, ανασαίνουμε... Το καλοκαίρι είναι πολύ ζεστό, αλλά πάντα φυσάει ένα αεράκι... Και το φθινόπωρο μακρύ, κι έχει μια γλύκα... ατέλειωτη...

ΣΚΗΝΗ 15

Στο δάσος. Η ΜΗΤΕΡΑ φτάνει με ένα καλάθι κι ένα άσπρο τραπεζομάντηλο. Απλώνει το τραπεζομάντηλο κατά γης. Ανάβει ένα κερί και το μπήγει στο χώμα.

Η ΜΗΤΕΡΑ, Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Ο ΓΙΟΣ βολεύονται γύρω από το άσπρο τρα-

πεζομάντηλο. Σαν να ετοιμάζονται για πικ-νικ στο δάσος.

Η ΜΗΤΕΡΑ (βγάζει από το καλάθι πολλά μικρά ψωμάκια και τα ακουμπάει μπροστά στον ΠΙΟ): Από μικρός, του άρεσαν αυτά...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Αλλά δε θέλει πια να φάει.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Θα φάει.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Μα γιατί δε λες μια κουβέντα;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Γιατί δε λέω κουβέντα;

Η ΜΗΤΕΡΑ (στο γιο της): Σε περιμένουμε, Βίμπκο. Ο πατέρας σου έχει ανάγκη να του δώσεις ένα χεράκι... Τη στέγη, την έφτιαξε. (Στον άντρα της:)

Του είπες πως την έφτιαξες τη στέγη;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ (στο γιο του): Την έφτιαξα τη στέγη.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Η κάμαρη πάνω είναι σχεδόν έτοιμη. (Παύση). Πες του πως η κάμαρή του είναι έτοιμη σχεδόν.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Η κάμαρή σου είναι έτοιμη σχεδόν.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Αγοράσαμε καινούργιο κρεβάτι, καινούργια καρέκλα, καινούργιο τραπέζι. Όλα θα είναι στη θέση τους, σε λίγες μέρες... (Παύση). Πες του πως όλη μέρα επισκευάζεις το σπίτι, και όλη τη νύχτα σκάβεις λάκκους στο δάσος.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Σκάβω, σκάβω.

Η ΜΗΤΕΡΑ, μη μπορώντας να κλάψει, βγάζει φωνή σαν μοιρολόι.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Βίμπκο. Βίμπκο, τι κάνεις όταν βρέχει; (Παύση). Βρέχει πολύ, εδώ και δυο βδομάδες, Βίμπκο. Τι κάνεις όταν βρέχει; (Παύση). Είναι πιο βαριά η γη όταν είναι βρεμένη, γιε μου; Πόσοι κείτονται εκεί, πλάι σου; Μονάχος είσαι, ή με φίλους;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ (στη γυναίκα του): Φτάνει.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Η αδερφή σου μας στέλνει λεφτά κάθε μήνα, Βίμπκο. Εντυχώς μας στέλνει λεφτά, κι έτσι θα τελειώσουμε τη στέγη, γρήγορα. Λεφτά στέλνει, αλλά δε μας γράφει. Πρέπει να της πεις να μας γράφει, πού και πού. Έπρεπε να την προσέχεις την αδερφή

σου, Βίμπκο.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ας τον ήσυχο.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Ο πατέρας σου θέλει να σ' αφήσω ήσυχο, αλλά εγώ δε θα σ' αφήσω ήσυχο. Δε θα σ' αφήσω ήσυχο, άμα δε μου μιλήσεις, Βίμπκο. Θα σου μιλάω κάθε μέρα, γιε μου, κάθε μέρα συνέχεια, ίσαμε να βαρεθείς. Ίσαμε να μου πεις «Σταμάτα, μάνα».

Τρώει ένα ψωμάκι. Ο ΠΑΤΕΡΑΣ παίρνει κι αυτός ένα. Κάπου μακριά, κάποιος αρχίζει να παίζει φουσαρμόνικα.

ΣΚΗΝΗ 16

Η νεαρή πόρνη κάνει πεζοδρόμιο. Ακούγεται ήχος αυτοκινήτου που σταματάει. Ανοίγει μια πόρτα.

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Ύπέρα...

(Η ΚΟΡΗ τού απαντάει με μια κίνηση του κεφαλιού).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Θ' ανέβεις;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Έλα, πάμε μια βόλτα.

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Δε θες; Και γιατί;

(Η ΚΟΡΗ δείχνει δύο δάχτυλα).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Μιλάς γαλλικά; Παλιοπουτάνα, ούτε γαλλικά δε μιλάς...

(Η ΚΟΡΗ κάνει νόημα όχι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Αγγλικά, μιλάς; Do you want fuck ;

(Η ΚΟΡΗ μένει ακίνητη, δαγκώνει μόνο τα χείλια της).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Πόσο πάει η πίπα; Πίπα... (κάνει μια πρόστυχη κίνηση).

Πίπα, πίπα, ξέρεις τι σημαίνει πίπα;

(Η ΚΟΡΗ κάνει νόημα ναι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Πόσο; How much;

(Η ΚΟΡΗ δείχνει πάλι δύο δάχτυλα).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Είκοσι ευρώ;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει ναι. Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ βγάζει δυο χαρτονομίσματα).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Τόσα παίρνεις για μια πίπα;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει ναι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Παλιοκαριόλα! Χα-

λάς την πιάτσα! Άκου να σου πω μωρή κότα, καν την από δω, στα γρήγορα.

Έγινα αντιληπτός;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Ρουμανία; Αλβανία; Βοσνία; Ρωσία; Ρωσίδα είσαι;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Άκου να δεις... Αυτή η θέση εδώ... τη βλέπεις τη θέση; Αυτό το κομμάτι πεζοδρόμιο... είναι της Καρολίνας... Έγινα αντιληπτός;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Είναι της Καρολίνας η θέση, κατάλαβες; Καρολίνα...

Η ΚΟΡΗ: Καρολίνα...

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Να τα! Γρήγορα τα παίρνεις. Έτσι και σε βρει εδώ η Κάρολ, την έχεις βαμμένη. Συνεννοθήκαμε; Αντε, δρόμο!

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Ελα, πιάσε αυτά τα λεφτά και δίνε του.

(Η ΚΟΡΗ δεν το κουνάει).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Βρε τσουλί! Μου κάνεις την ανεξάρτητη, ε; Είσαι ανεξάρτητη σαν την πατρίδα σου, ε; Δεν έχεις νταβατζή, έτσι; Πώς σε λένε; Το όνομά σου... Πώς σε λένε; What's your name;

(Η ΚΟΡΗ στυλώνει τα μάτια της στο κενό).

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Σοφία; Ντράγκα; Ρόντικα;

Η ΚΟΡΗ: Ίντα.

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Ίντα;

Η ΚΟΡΗ: Ίντα!

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Άκου να δεις, Ίντα, θα ξαναπεράσω σε μιαν ώρα. Έτσι και σε βρω ακόμα εδώ, σε πήρε ο διάολος! Μπήκες; Εδώ, σ' όλη την περιοχή εδώ, εγώ είμαι το αφεντικό... Κι όλες οι θέσεις εδώ, είναι πιασμένες! Μπήκες; Κατελημμένο! Μπήκες τι λέω; Τράβα αλλού...

Η ΚΟΡΗ κοιτάζει πάλι στο κενό. Μετά από κάποια δευτερόλεπτα, αρχίζει να τραγουδάει με φωνή μπάσα. Ένα τραγούδι σα να έρχεται από μακριά. Τα λόγια ακατανόητα.

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ: Σκάσε, παλιοσκρόφα!.. Αν νομίζεις ότι με το τραγούδι σου θα μου ξεσκίσεις την καρδιά... Στο διάολο! Βούλωσ' το! Σταμάτα τα θέα-

τρα! Stop! Stop it!

Απομακρύνεται, εξοντωμένος.

Ο ΝΤΑΒΑΤΖΗΣ (*off, αφού κλείσει την πόρτα του αυτοκινήτου*): Να τα βάλεις στον κώλο σου, τα τραγούδια σου! Αν νομίζεις πως μπορείς να την αράξεις εδώ με τα κωλοτραγουδά σου... Σκάσε και πάρε δρόμο, γαμώ τη μάνα σου, γαμώ!

Το αυτοκίνητο παίρνει μπρος και φεύγει. Παύση. Η ΚΟΡΗ συνεχίζει να τραγουδάει για λίγα δευτερόλεπτα, μετά σταματάει. Έρχεται Ο ΚΥΡΙΟΣ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Καλησπέρα.

(Η ΚΟΡΗ του δείχνει ένα δάχτυλο).

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Α, μπ; Καινούργια είσαι; *(Η ΚΟΡΗ γνέφει ναι).*

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Δέκα ευρώ; Μόνο; *(Η ΚΟΡΗ γνέφει ναι).*

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Πώς σε λένε;

Η ΚΟΡΗ: Ίντα.

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Ουγγαρέζα είσαι;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Πολωνέζα;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Από ποια χώρα έρχεσαι;

(Η ΚΟΡΗ κοιτάζει το κενό).

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Ακου δω, γκομενίτσα, θέλω να ξέρω αν δικαιούμαι πίπα ουγγαρέζικη ή πολωνική. Η μήπως βουλγάρικη; Έτσι κι αλλιώς, εμένα όλες οι πίπες μ' αρέσουνε. Ήθελα όμως να ξέρω την ονομασία προέλευσης. Απ' το Κόσοβο είσαι;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει όχι).

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Να σου πω... καμιά γλώσσα δε μιλάς; Για δείξε μου τη γλώσσα σου... Τη γλώσσα σου, θέλω να δω τη γλώσσα σου... Μ' αρέσουν οι πίπες απ' το Κόσοβο. Όσο πιο σκατά είναι η κατάσταση στη χώρα καταγωγής, τόσο καλύτερες οι πίπες εδώ. Πριν μερικά χρόνια, οι πίπες της Βοσνίας ήταν οι πρώτες. Είναι φοβερό, πώς τα φέρνει έτσι η ιστορία. Όσο πιο σκατά είναι μια χώρα, τόσο πιο όμορφα κορίτσια για πίπες εξάγει... Τα κορίτσια της Βοσνίας... οι πρώτες πίπες... δεξιοτέχνισες... Λοιπόν, δεν είσαι από τη Βοσνία; Μήπως είσαι από τον Καύκασο;

(Η ΚΟΡΗ κοιτάζει το κενό).

Ο ΚΥΡΙΟΣ: Από τον Καύκασο, δεν έχω δοκιμάσει ακόμα. Δε σημαίνει πως δε θα 'ναι και καλό... Τα μαύρα σας τα χάλια έχετε κι εκεί πέρα... και ως γνωστόν, τα ωραιότερα λουλούδια φυτρώνουν μέσα στα σκατά... Γι αυτό είστε τόσο όμορφες... τόσο γλυκιές... Γιατί φυτρώνετε μέσα στα σκατά... Από τον Καύκασο ήρθες; Έχετε χεστεί εκεί πέρα, έτσι; Πουλές καυκασιανές πίπες, ε; Γιατί δεν απαντάς, που σου μιλάω, βρωμίμαρα;

Με μπάσα φωνή, Η ΚΟΡΗ αρχίζει να τραγουδάει ένα τραγούδι στην ίδια μη αναγνωρίσιμη γλώσσα. Ο ΚΥΡΙΟΣ, πανικόβλητος, οπισθοχωρεί, κοιτάζει γύρω του και εξαφανίζεται.

Μετά από καμιά δεκαριά δευτερόλεπτα, θόρυβος από αυτοκίνητο που σταματάει. Ακούγεται κάποιος να φωνάζει. «Καργιόλη! Παλιομαλάκα! Σκατιάρη! Το αυτοκίνητο φεύγει.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ εμφανίζεται. Είναι ελαφρά «φτιαγμένη».

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Σκατά, στο διάολο, σκατά! *(βλέπει την ΚΟΡΗ)*. Κι εσύ, ακόμα εδώ είσαι; Δε σου είπα να πας στα τσακίδια; Ε! Εσύ! Σου μιλάω! Μ' ακούς;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει ναι).

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Τσακίσου από δω πέρα! Το μέρος είναι δικό μου εδώ! Εδώ, είναι ο τόπος μου, κατάλαβες;

(Η ΚΟΡΗ γνέφει ναι).
Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ *(ουρλιάζοντας)*: Ε, άντε τσακίσου από δω χάμω! *(Στον εαυτό της:)* Α... τι κούραση έχω... κουράστηκα... *(ψάχνει στην τσάντα της και βγάζει ένα τσιγάρο)*. Αν νομίζεις πως... *(ανάβει το τσιγάρο της)* Θεε μια τσιγαριά; *(Η ΚΟΡΗ γνέφει ναι. Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ της δίνει ένα τσιγάρο και της το ανάβει).*

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Το καπνίζεις και την κάνεις. Είμαι ως εδώ, σήμερα... Δε μπορώ να σε βλέπω μες στα μούτρα μου.

Καπνίζουν για λίγο χωρίς να μιλάνε.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Από πού έρχεσαι εσύ; Από τις λαϊκές δημοκρατίες; Να πας να τους πεις, στους νταβάδες σου, γι' αυτό δεν περπάτησε ο κομμουνισμός τους!

Γιατί απαγορέψανε τα μπορντέλα και τις πουτάνες! Γι' αυτό! Και τώρα σας στέλνουν να γαμιέστε σε μας! Γαμώτο! Πιαστήκατε κοροίδα! *(βγάζει ένα μπουκάλι από την τσάντα της και κάνει γαργάρα)*. Θα σου πω ένα πράμα... Οι κομμουνιστές σου, αυτοί που τινάζανε στον αέρα τη χώρα σου, είχανε σεξουαλικά απωθημένα! Γι' αυτό τα τινάζανε όλα στον αέρα, γιατί φοβόντουσαν να γαμήσουνε! Είναι απίστευτο! Καταστρέψανε την παγκόσμια επανάσταση γιατί φοβόντουσαν το γαμήσι. Και τώρα, πάνε όλα... Τέρεμα... Κι ερχόσαστε εδώ να γαμηθείτε... στο δικό μου πεζοδρόμιο... Δεν το πιστεύω... Τινάζουν τη χώρα τους στον αέρα επειδή τραβάνε ζόρι σεξουαλικό, κι έρχονται τώρα εδώ, στο δικό μου πεζοδρόμιο! Πώς σε λένε;

Η ΚΟΡΗ: Ίντα.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Ίντα;

Η ΚΟΡΗ: Ίντα.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Άκου να σου πω... Ξέρεις τι ήτανε οι κομμουνιστές σου; Καταπιεσμένοι τραβεστί! Γι' αυτό τα τινάζανε όλα στον αέρα! Γιατί δεν είχανε το κουράγιο ν' αφήσουνε το πράμα τους να μιλήσει! Γι' αυτό! Ας αφήνανε ελεύθερο το πράμα τους, παρά να τινάζουνε στον αέρα τους καημένους τους ανθρώπους... Μπήκες; Αντιμουνάκηδες είναι οι κομμουνιστές σου! Κομμουνιστής ίσον αντιμουνάκιας... Απαγορέψανε το μουνί, απαγορέψανε τον κώλο, άρα, είναι μαλακισμένοι! Και οι ναζί τα ίδια κάνανε... Όλοι τους αντιμουνάκηδες... Αχ, πονάω παντού. Από τη Σλοβακία ήρθες;

Η ΚΟΡΗ ξαναρχίζει το τραγούδι. Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ βγάζει τα παπούτσια της κι αρχίζει να κάνει μασάζ στα πόδια της. Πίνει και δίνει το μπουκάλι στην ΚΟΡΗ.

ΣΚΗΝΗ 17

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ σκάβει ένα λάκκο στο δάσος. Έρχεται η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Βίγκαν !
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι;
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Βίγκαν, βγες από κει μέσα, θέλω να σου πω...
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Καλά.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Τι φτιάνεις εκεί;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ανοίγω ένα πηγάδι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Ανοίγεις πηγάδι...
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Ανοίγεις πηγάδι, στο δάσος...
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Βρήκες νερό;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Όλες αυτές τις τρύπες, εσύ τις έσκαψες;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι όλες.
Παύση.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Και πότε γύρισες;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Έχω κάτι βδομάδες...
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Καλά είναι. Δικαίωμα σου ήτανε... Έχουμε ειρήνη, τώρα. Πάλι αδέρφια είμαστε. (*Παύση*). Πώς τα πας, αδερφέ μου; Ήρθες να πουλήσεις το σπίτι;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Ε, με τα χάλια που έχει... Οι τοίχοι, τουλάχιστον, κρατάνε;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Και τι να πιάσει, έτσι που είναι... Άσε που βρωμάει καμένα κόκαλα. Τι κάνεις μέσα στο σπίτι; Κόκαλα ψένεις;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δικό σου είναι το καρότσι;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Μ' αυτό τα κουβαλάς τα κόκαλα;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πού το είδες εσύ πως κουβαλάω κόκαλα;
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Βρήκα το πρώι ένα σωρό από κόκαλα στην πόρτα μου. Εσύ τα πέταξες στην πόρτα μου;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Κάποιος παλιομπάσταρδος, έφερε κι άδειασε ένα καρότσι κόκαλα στην πόρτα μου. Γιατί;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν ξέρω, Μίρκα.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Βίγκαν!
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι;
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Έτσι και μου ξανα-

πετάξεις... ένα κόκαλο να ρίξεις στην πόρτα μου, θα σε κάψω ζωντανό!
Παύση.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δε λες τίποτα;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν είμαι εγώ, Μίρκα.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Τότε ποιος είναι; Κι άλλοι έχουνε βρει σαπισμένα κόκαλα μπροστά στην πόρτα τους... Ή προσεχτικά αραδιασμένα στις αυλές τους... Κάποιος τρελός είναι στο χωριό, που ξεθάβει κόκαλα και πάει και τα αδειάζει στους κήπους και τις αυλές των ανθρώπων... Αυτόν τον τρελό, που σουλατσάρι με τα κόκαλα στο χωριό, έτσι και τον τσακώσω... θα... θα τονε κάψω ζωντανό. Κατάλαβες;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν είμαι εγώ, Μίρκα.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Ο γιος σου σκοτώθηκε, γιατί κι εκείνος είχε σκοτώσει. Το ξέρεις αυτό;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Τι ψάχνεις τότε;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Σου λέω, Μίρκα, δεν είμαι εγώ...
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Και ποιος είναι;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν το ξέρω. Σου είπα, δε σκάβω μόνο εγώ λάκκους στο δάσος.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Και τι γυρεύεις εσύ;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τίποτα. Να τον βρω και να τον θάψω.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Έτσι κι αλλιώς, στο χώμα θα 'ναι. Είστε τρελοί όλοι σας! Τι νόημα έχει να ξεθάβετε νεκρούς και να τους ξαναθάβετε, άμα είναι κιόλας στο χώμα;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ο γιος μου δικαιούται ένα μνήμα, Μίρκα.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Και πρέπει να τον θάψεις στην πόρτα μου! Στο κατώφλι μου θέλεις να τον θάψεις! Μήπως να τον θάψεις και μέσα στο σπίτι μου; Αυτό θες;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Και γιατί τότε, κάθε νύχτα μου κουβαλάνε κόκαλα στην αυλή μου; Όποιος περάσει από το σπίτι μου, μου αδειάζει σαπισμένα κόκαλα κάτω απ' τα παράθυρα... Μέχρι και στα κεραμίδια βρήκα κόκαλα! Δεν είναι χαβούζα, η αυλή μου! Δεν έχω σκοτώσει κανέναν, εγώ. Κι εγώ είχα έ-

να γιο που σκοτώθηκε. Η μήπως πιστεύεις πως ο γιος μου σκοτώσε το γιο σου; Αυτό πιστεύεις;
Παύση.
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Σου μιλάω, Βίγκαν!
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι;
Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Άσε το γιο μου ήσυχο, ακούς; Άσε τους και τους δυο στην ησυχία τους. Ποιο το όφελος, να ξεχωρίζουμε τώρα τα κόκαλά τους; Όλα τα κόκαλα έχουν ανακατευτεί τώρα. Έτσι είναι. Σταμάτα ν' ανακατώνεις το δάσος. Τί το θες το μνήμα; Όλη η γη, ένα μνήμα είναι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ βγάζει από τον λάκκο ένα στρατιωτικό κράνος και ένα ζευγάρι γυαλιά μοτοσυκλετιστή.
Μακριά, κάποιος παίζει φουσαρόμωνα.

ΣΚΗΝΗ 18

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Η ΜΗΤΕΡΑ στο τραπέζι. Στη μέση του τραπεζιού, το κράνος και τα γυαλιά. Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Η ΜΗΤΕΡΑ, ακίνητοι, κοιτάζουν το κράνος και τα γυαλιά.
Ο ΓΙΟΣ έρχεται με τον ΦΡΑΝΤΣ, ντυμένο στρατιωτικά. Ο ΦΡΑΝΤΣ φαίνεται ζορισμένος.

Ο ΓΙΟΣ: Καλησπέρα.
Ο ΦΡΑΝΤΣ, πάντα αμήχανος, μένει πίσω, στο κατώφλι της πόρτας.
Ο ΓΙΟΣ (*στη μητέρα του*): Αυτός είναι ο Φραντς. (*Στον πατέρα του*): Ο φίλος μου, ο Φραντς. Το κράνος και τα γυαλιά, είναι δικά του. (*Στον Φραντς*): Φραντς, οι γονείς μου.
ΦΡΑΝΤΣ: Guten Abend
Παύση.
Ο ΓΙΟΣ: Του έχω μιλήσει πολύ για σας.
Παύση.
Ο ΓΙΟΣ: Πιάσε μια καρέκλα, Φραντς. Έλα στο τραπέζι. Έλα κοντά μας. (*Στον πατέρα του*): Μπαμπά, μορρείς να φέρεις μια καρέκλα στον Φραντς;
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ φέρνει μια καρέκλα στον Φραντς.
Ο ΓΙΟΣ: Φχαριστώ, μπαμπά. Μαμά, θα

βάλεις ένα πιάτο για τον Φραντς;
Η ΜΗΤΕΡΑ φέρνει πιάτα και μα-
χαροπήρουνα για τον γιο της και τον
ΦΡΑΝΤΣ.

Ο ΓΙΟΣ: Φχαριστώ, μαμά.

ΦΡΑΝΤΣ: (κάθεται) Danke schön.

Ο ΓΙΟΣ (στον ΦΡΑΝΤΣ): Αυτοί είναι
οι γονείς μου. Οι λάκκοι που είδες στο
ξέφωτο, ο πατέρας μου τους έχει σκά-
ψει. (Στους γονείς του:) Γιατί δεν τρώ-
τε; Θα κρυώσει. Μπαμπά, το κράνος
και τα γυαλιά είναι του Φραντς. (Στον
ΦΡΑΝΤΣ:) Πες κάτι, Φραντς.

ΦΡΑΝΤΣ: Ja, ja.

Ο ΓΙΟΣ: Γερμανός, ο Φραντς. Γερμα-
νός στρατιώτης. Έπεσε στο ξέφωτο,
στα 1944. (Στον Φραντς:) Πες στον
μπαμπά πώς σκοτώθηκες, Φραντς.

ΦΡΑΝΤΣ: Die Partisane

Ο ΓΙΟΣ: Οι παρτιζάνοι τον σκοτώσα-
νε. Μπαμπά, δε βάζεις μια ρακή στον
Φραντς;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ γεμίζει το ποτήρι του
ΦΡΑΝΤΣ.

Ο ΓΙΟΣ: Ο Φραντς ήθελε να σου ζητή-
σει κάτι.

ΦΡΑΝΤΣ: Ja, ja. Gut, sehr gut.

Ο ΓΙΟΣ (στον πατέρα του): Θέλει να
γυρίσει στο Αμβούργο. Μπορείς να
στείλεις το κράνος και τα γυαλιά του
στο Αμβούργο;

ΦΡΑΝΤΣ: Zentral Posten.

Ο ΓΙΟΣ: Κεντρικό Ταχυδρομείο, στο
Αμβούργο.

ΦΡΑΝΤΣ: Meine Mutter arbeitet
dorthin.

Ο ΓΙΟΣ: Η μητέρα του δούλευε στο
Κεντρικό Ταχυδρομείο στο Αμβούργο.

ΦΡΑΝΤΣ: Meine mutter lebt noch.

Ο ΓΙΟΣ: Ζει ακόμα, η μητέρα του.

ΦΡΑΝΤΣ: Und meine Kameraden...

Ο ΓΙΟΣ: Στο ίδιο μέρος, λέει, αν σκά-
ψεις περισσότερο, θα βρεις κι άλλα
κράνη... (Στον Φραντς:) Πόσοι ήσαστε,
που σκοτώθήκατε μαζί;

ΦΡΑΝΤΣ: Sieben.

Ο ΓΙΟΣ: Sieben, λέει. (Στους γονείς
του:) Μα γιατί δεν τρώτε; Θα κρυώσει.

Μένουν όλοι ακίνητοι.

ΣΚΗΝΗ 19

Κέντρο με στριπτιζ. Ατμόσφαιρα ζεστή,
διακριτική μουσική. Σε μια γωνιά, Η
ΚΟΡΗ κάνει ένα νούμερο στριπτιζ, ή
χορεύει στην μπάρα.

Έρχεται Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ,
αναζητάει το μπαρ, πηγαίνει προς το
μπαρ και χαιρετάει την ΠΑΤΡΟΝΑ.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Εσύ είσαι που ήθελες
να μου μιλήσεις;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ:
Μποντζιόρνο. Εγώ είμαι. Έρχομαι α-
πό τον Φανφάνι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Τι κάνει ο Φανφάνι,
καλά;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Καλά.
Τώρα είναι στη στενή. Σου στέλνει χαι-
ρετίσματα.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δώσε μου το τηλέφωνό
του. Θα τον πάρω.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Πολύ
θα χαρεί.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Ωραία. Στη στενή είναι;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Ναι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Καλά, θα του τηλεφω-
νήσω.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Σου
στέλνει κι ένα μήνυμα.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Πες το.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Έχει
χρέη, boss.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Ποιος;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Η
ragazzina, η Ίντα.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δεν ξέρω καμιά Ίντα.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Εκεί-
νη εκεί που τραγουδάει, μαντάμ.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Η τρελή;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Δεν
είναι τρελή, μαντάμ.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Είναι, σου λέω.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Είναι
δεν είναι, έχει χρέη.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Ο Φανφάνι την έχει φέ-
ρει;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Ναι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Και τι με κόφτει εμένα,
αν έχει χρέη;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Ε,
πώς να το κάνουμε, μαντάμ, μιλάμε για

τον Φανφάνι...

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Και τι θέλεις δηλαδή,
να πληρώσω τα χρέη της;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Όχι,
μαντάμ, αλλά είναι άσχημα μπλεγμένη.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Αυτό ήθελες να μου
πεις;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Ναι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Γι' αυτό σ' έστειλε ο
Φανφάνι; Για να μου πεις πως είναι ά-
σχημα μπλεγμένη;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Σι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Και δεν την πιάνεις να
της σπάσεις τα δόντια;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Όχι,
μαντάμ, δεν το θέλουμε αυτό.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Και τι θέλετε, τότε;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ:
Θέλουμε να πληρώσει τα χρέη της.

Έχει χρέη στο Μιλάνο. Ο Φανφάνι λέ-
ει πρέπει να το ξέρεις. Γι' αυτό μ' έ-
στειλε, να σου πω πως ήρθε σε σένα α-
πό το Μιλάνο, και πως στο Μιλάνο έχει

χρέη. Εμείς τη φέραμε στο Μιλάνο. Κι
εκεί, στο Μιλάνο, είναι άσχημα μπλεγ-
μένη, γιατί δεν ήτανε στη συμφωνία να

φύγει από το Μιλάνο. Κι επειδή είναι
μπλεγμένη άσχημα, κινδυνεύει πολύ, α-
φεντικό.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Πού την αγοράσατε;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Αλ-
βανία, Βοσνία, ούτε που θυμάμαι. Ο
Φανφάνι ασχολήθηκε.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Εντάξει, πάρτε τη, δε
θα κάτσω να σκάσω.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Όχι,
μαντάμ, δεν ήθελα να πω αυτό. Αν τη
θέλεις να μείνει εδώ, ο Φανφάνι δεν έ-
χει αντίρρηση. Αλλά, έχει χρέη. Μας

χρωστάει 2000 δολάρια.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Πολλά είναι.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ:
Πολλά.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δεν αξίζει τόσο χρήμα.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Τόσα
μας χρωστάει, αφεντικό.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Πάρτε την πίσω, τότε.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Πά-
ντως, θέλουμε να 'χουμε καθαρούς
λογαριασμούς... Γι' αυτό ήρθα να σε
βρω...

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Καλά. Πες του Φανφά-

νι πως θα τον πάρω τηλέφωνο.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Μπορούμε να το κουβεντιάσουμε, μαντάμ.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δε μ' ενδιαφέρουν οι παλαβές.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Παρ' όλα αυτά, την περιμάζεψες, μαντάμ.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Στο ξαναλέω, οι παλαβές δε μ' ενδιαφέρουν.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Θα σου κάνουμε μια καλή τιμή, μαντάμ. Ο Φανφάνι έχει ανάγκη από ρευστό, αυτή τη στιγμή.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Πώς την κανονίσατε, στην Αλβανία;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Να πούμε σε δολάρια... μας κάνει... πάνω κάτω δέκα χιλιάδες, αφεντικό.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δε σε ρωτάω πόσα πληρώσατε. Ρωτάω πώς πληρώσατε.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Πληρώσαμε σε τσιγάρα.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Πόσες κούτες;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Τρακόσιες.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Τι μάγκρα;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Μάρλμπορο.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Ωραία, σας δίνω διακόσιες κούτες Royal menthol λάιτ. Εντάξει;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Α, όχι! Τα χρέη της είναι παραπάνω.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δε με νοιάζουν εμένα τα χρέη της. Πάρτη και σπάσε της τα μούτρα.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Εμείς όμως πληρώσαμε για την κυρία. Ο Φανφάνι την έφερε στην Ιταλία, έμεινε έξι μήνες στο Μιλάνο, μας έχει στοιχίσει...

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Διακόσιες κούτες Royal, μέσα όλα τα χρέη.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Δύσκολα πουλιώνται τα Royal menthol, μαντάμ.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Αυτά έχω τώρα. Και το κάνω για τον Φανφάνι. Θέλω να τον ευχαριστήσω. Ειδεμή, ξέρεις που να την βρεις, εκεί είναι, μπροστά σου, τράβα και παρ' την. Καθόλου δε με κό-

φτει.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Λίγα είναι, μαντάμ. Αν είναι έτσι, καλύτερα να της βγάλουμε το ένα μάτι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Τόσα μπορώ. Και μάθε πως έχει κι άλλα χρέη, εδώ.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Τριακόσιες.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Τράβα βγάλε της το μάτι.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Εντάξει, διακόσιες, αλλά ρευστό.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δεν έχω ρευστό. Τα τσιγάρα είναι εκεί δα, στο κόκκινο αμάξι. Ή τα παίρνεις, ή δεν τα παίρνεις. Και το κάνω για τον Φανφάνι.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Εντάξει, αλλά θα της δώσουμε κι ένα μαθηματάκι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ (βγάζει ένα κλειδί αυτοκινήτου και το δίνει στον ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟ ΤΥΠΟ): Μην την τσαλακώσεις πολύ. Πρέπει να δουλέψει αύριο.

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ: Μην ανησυχείς. Έχουμε τον ειδικό άνθρωπο. Αύριο θα είναι σε φόρμα.

Ο ΤΥΠΟΣ *πηγαίνει προς την πόρτα.*

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δώσε τους χαιρετισμούς μου στον Φανφάνι. Πόσο θα κάνει ακόμα μέσα;

Ο ΧΑΜΟΓΕΛΑΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ *σηκώνει το χέρι και δείχνει στην αρχή πέντε δάχτυλα, μετά όμως κάνει μια κίνηση σαν να λέει «δεν είναι όμως σίγουρο, μπορεί και να τη γλιτώσει».*

ΣΚΗΝΗ 20

Η ΜΗΤΕΡΑ, Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Ο ΓΙΟΣ στο τραπέζι. Το βλέμμα στο κενό.

Ο ΓΙΟΣ: Πες δορυφόρος, μαμά.

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δορυφόρος.

Παύση.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ (στη γυναίκα του): Τι;

Η ΜΗΤΕΡΑ: Λένε πως καμιά φορά φαίνονται από το δορυφόρο.

Παύση.

Ο ΓΙΟΣ (*σηκώνεται και απευθύνεται περισσότερο στο κοινό*): Η λέξη δορυφόρος στο στόμα της μητέρας μου! Κάπως περίεργα μου 'ρχεται... Γελάω και κλαίω μαζί. Όταν πρωτάκουσα τη λέξη δορυφόρος στο στόμα της μάνας μου, ένιωσα να με πλημμυρίζει μια ξεροή ζέστη. Ένιωσα μια φοιχητή ξεραϊλα στο στόμα μου, σαν να την είχα πει εγώ, τη λέξη δορυφόρος. Με πήρε μια ντροπή, και μαζί μια τρυφερότητα. Αυτό το αίσθημα της ντροπής, δε μου ήταν άγνωστο. Το 'χα ξαναβιώσει, μια-δυο φορές, όταν ήμουνα παιδί και είχε πάει η μάνα μου στο σχολείο να ρωτήσει αν είχα πρόοδο. Η λέξη πρόοδος στο στόμα της μητέρας μου ηχούσε πολύ φάλτσα... Όχι, δεν είναι φυσιολογικό, η λέξη δορυφόρος, στο στόμα της μάνας μου. Σε καμιάς μάνας το στόμα δεν είναι φυσιολογικό... η λέξη δορυφόρος.

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ (*σαν υπνωτισμένη*): Δορυφόρος.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τι;

Παύση.

Ο ΓΙΟΣ: Άσε που κάθε φορά που λέει η μάνα μου τη λέξη δορυφόρος, παθαίνει πανικό. Τρέμει η φωνή της και σηκώνει το βλέμμα της, σα ν' αρχίζει προσευχή. Ακούστε...

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Δορυφόρος.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τι χαζά είναι αυτά που λες...

Παύση.

Ο ΓΙΟΣ (*στο κοινό*): Κι ο πατέρας μου, την πειράζει λιγάκι. Είναι η πρώτη φορά, από τότε που γυρίσανε, που τολμάει να την πειράξει, λίγο, τη μάνα μου. Εξαιτίας του δορυφόρου. Πρέπει να τ' άκουσε στο ραδιόφωνο, η μάνα μου. «Πού τ' άκουσες αυτά τα χαζά;». «Στο ράδιο». «Πολύ ράδιο ακούς. Κι έπειτα, πού να τους βρούμε εμείς τους δορυφόρους; Οι δορυφόροι κοστίζουν ένα κάρο λεφτά. Το χωριό μας δεν έχει ακόμα δορυφόρο. Ολόκληρος αυτός ο καταραμένος ο τόπος δεν μπορεί ν' αγοράσει ένα δορυφόρο. Είναι χαζά αυτά που λες». «Δεν είναι». Μα είναι

να σκας στα γέλια, όταν τους ακούς να κουβεντιάζουν για το δορυφόρο. Εγώ πάντως, γελάω πολύ. Εκείνη πιστεύει πως τους νεκρούς που δεν είναι καλά θαμμένοι, μπορείς καμιά φορά να τους δεις από το δορυφόρο. Το λέει συνέχεια στον πατέρα μου.

Παύση.

Η ΜΗΤΕΡΑ: Καμιά φορά φαίνονται από το δορυφόρο.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ποιοι;

Παύση.

Ο ΓΙΟΣ: Αυτοί που τους εκτέλεσαν με μια σφαίρα στο κεφάλι. Πιστεύει πως φαίνονται από το δορυφόρο. Στη Ρωσία, ανακάλυψαν έναν ομαδικό τάφο έτσι, με το δορυφόρο. Πρώτα είδανε, με το δορυφόρο, ένα παράξενο δρόμο. Ένα δρόμο καταμεσής του δάσους, στη Σιβηρία. Ήτανε ένας δρόμος που δεν πήγαινε πουθενά. Προχωρούσε τρία τέσσερα χιλιόμετρα μέσα στο δάσος, και σταματούσε απότομα... Κι έτσι ανακάλυψαν στο τέλος του δρόμου έναν μεγάλο ομαδικό τάφο. Χρόνια οι κάτοικοι εκεί πέρα βλέπανε καμιόνια να πηγαίνουν και να 'ρχονται. Δεν ψυλλιάστηκαν όμως τίποτα. Η αλήθεια είναι ότι ο Στάλιν είχε εκτελέσει εκεί χιλιάδες ανθρώπους. Ο δρόμος οδηγούσε στον τόπο της εκτέλεσης. Ένας τόπος ανάμεσα σε άλλους. Και τους νεκρούς, τους βρήκανε όλους εκεί, καταμεσής στο δάσος, με το δορυφόρο.

Παύση.

Μαμά, η λέξη δορυφόρος στο στόμα σου, μόνο φάλτσα ακούγεται. Είναι κάποιες λέξεις, που πάντα θα ακούγονται φάλτσα στο στόμα σου, ή στο στόμα του μπαμπά.

ΣΚΗΝΗ 21

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ στο υπόγειο του τελευταίου.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Μια χαρά είναι αυτό το κατώ... ό,τι πρέπει, ε; Έχετε κι εσείς ένα, το ξέρω... είναι όμως μικρότερο από το δικό μου... Άσε που εγώ το

μεγάλωσα, από τότε που ήρθα... Το κατώ είναι μεγάλη υπόθεση... Για κοίτα τούτη δω την καμάρια... Γερή δουλειά... Στις μέρες μας δεν ξέρουν πια να χτίζουνε έτσι... Κάθισε... Είναι καλά εδώ... Έξω πνίγεσαι... Εδώ, ανασαίνεις, βρε αδερφέ. Εγώ την αράζω εδώ κάτω όταν έχει καύσωνα, έχει ησυχία, εδώ... δουλεύω... Η γυναίκα σου... δεν πάει καλά.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Την είδα προχτές... Όσο πάει αδυνατίζει, λες και λιώνει απ' τον καημό της.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Δεν είναι καλό αυτό. Πρέπει να το ζήσει το πένθος της. Να το πάρει απόφαση τέλος πάντων...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Σε βλέπω που σκάβεις ακόμα στο δάσος. Πόσες μπότες βρήκες;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τρεις.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Δεν ήταν όμως οι σωστές.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Κρίμα... Αν πάει έτσι, μπορεί να σκάβεις για χρόνια... Κοίταξε να δεις, καταλαβαίνω πως η γυναίκα σου δε μπορεί να κλαίει πάνω από τη σωρό κάποιου οποιουδήποτε... αλλά... θα πλαντάξει, έτσι όπως πάει... Κάτι πρέπει να κάνεις... Καλύτερα να κλαις πάνω από τη μπότα, τη ζώνη ή τα απομεινάρια κάποιου άλλου, παρά να πλαντάξεις απ' τον καημό... Αυτή είναι η γνώμη μου, εμένα... Εγώ λέω πως είναι χαζό να μαραζώνεις έτσι, επειδή δε μπορείς να πενήσεις... Επειδή δε σου βγαίνουν τα δάκρυα...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ε, ναι...

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Είναι χαζό... Να με συγχωράς, αλλά δε βρίσκω άλλα λόγια για να σου το πω... Καμιά φορά οι μανάδες είναι χαζές... Έτσι είναι... Να μη σου πω και βλάκες... Κι εγώ, άμα βλέπω βλακεία, δε μπορώ να κρατηθώ... Συγχώρα με που σου μιλάω έτσι, αλλά να σε βοηθήσω θέλω. Εγώ πιστεύω πως οι άνθρωποι, για να μπορέσουν να πενήσουν όπως πρέπει και να ξαναγυρίσουν στη ζωή, θέλουν

και λίγο ταρακούνημα. Ειδάλλως, σκάνε και τα τινάζουνε και οι ίδιοι. Δεν είναι καλό αυτό...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ε... όχι...

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Και πού στο διάολο το καταλαβαίνει πως δεν είναι οι σωστές μπότες; Όλες οι μπότες ίδιες είναι...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Λέει πως το νιώθει...

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Ναι... ναι, μανάδες... όλες ίδιες... Όλα τα νιώθουν, ό,τι και να 'ναι. Δε με παραξενεύει που σκάνε, μετά... Όλες ίδιες... βλάκες. Στο τέλος, τα τινάζουνε... Αντί να κλάψουνε, να ανακουφιστούνε, να πενήσουνε τέλος πάντων με ό,τι τους βρίσκεται, πλαντάζουν. Συγγνώμη, δε θέλω να σε συγχίσω, αλλά στεναχωριέμαι να βλέπω τόση θλίψη... τόσο πόνο... Έφερρες τη μπότα που σου 'δωσα τις προάλλες;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ δίνει τον σάκο στο ΝΕΟ ΓΕΙΤΟΝΑ.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εδώ είναι όλα.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Ωραία... θα το βάλω πάλι στην αναμονή, τούτο δω... Άκου να σου πω... εγώ σε φέρνω εδώ πέρα, γιατί ξέρω τον πόνο σας... Γι' αυτό θα σου δείξω κάτι...

Ανοίγει μια κουρτίνα και αποκαλύπτει στον πατέρα μια σειρά ράφια με ανθρώπινα κρανία και οστά. Κάτι σαν σούπερ μάρκετ λειψάνων.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Βλέπεις; Εδώ όλα είναι αριθμημένα. Τούτο δω έχει το νούμερο 16. Έχω ίσαμε 37 κρανία σε άριστη κατάσταση. 13 έχουνε και την τρύπα από τη σφαίρα. Είχα περισσότερα, αλλά φύγανε... Για δεξ εδώ... Αυτό θα μπορούσε να είναι ο γιος σου... Πάρτο να το δείξεις στη γυναίκα σου, άμα θες... Όμως τα κρανία τα πουλάω ακριβά, στο λέω... Πάνε στα χίλια δολάρια. Φεύγουνε σα στραγάλια, γι' αυτό ανέβασα την τιμή... Φυσικό είναι. Έχουμε καπιταλισμό, τώρα. Αυτό δε θέλαμε όλοι; Να γίνουμε καπιταλιστές; Βλάκες! Βλάκες, αυτό είμαστε! Τώρα, όλα είναι να τα πουλάμε και να τα αγοράζουμε. Ο νόμος της αγοράς. Γι' αυτό σκέφτηκα... αφού είναι ο νόμος της αγοράς, γιατί να μην πουλήσω τα

οστά που βρήκα στο περιβόλι μου; Είναι οστά που βρήκα στη γη μου, γιατί να μην τα πουλήσω; Αφού βγαίνουν από τη γη μου; Αφού φυτρώνουν στη γη μου; Όταν αγόρασα το σπίτι με το περιβόλι και το κομματάκι το δάσος πίσω από το φράχτη, δεν το ΄ξερα πως με περιέμενε κι αυτή η έκπληξη, θαμμένη στη γη... Κοίτα, δεν είμαι και ειδικός. ΄Ισως έπρεπε να ειδοποιήσω τον ΟΗΕ ή το ΝΑΤΟ ή δεν ξέρω ποιον άλλον κερατά.. Αλλά αφού αυτά τα οστά βγαίνανε από τη γη μου, είπα, δεν πα να γαμηθεί και ο ΟΗΕ και το ΝΑΤΟ και όλοι τους... Εγώ είμαι ο ιδιοκτήτης της γης, κι εγώ θα την κουμαντάρω τη δουλειά. Τα ταχτοποιήσα λοιπόν σε κατηγορίες... Πρώτα τα οστά... Έκανα ένα τμήμα με κρανία, ένα τμήμα με πλευρά, ένα τμήμα με τα πάνω άκρα, ένα με τα κάτω άκρα... Εδώ είναι το τμήμα με τα δερμάτινα. Μπότες και παπούτσια, έχω καμιά διακοσοαριά... Για δεσ εδώ... ζώνες, δερμάτινοι σάκοι, και λίγα πανωφόρια δερμάτινα... Παραπέρα είναι ο ρουχισμός. Τα ρούχα τα άφησα σε σωρούς, γιατί έτσι κι αλλιώς, κουρέλια ήτανε, σκόνη σχεδόν... Αν νομίζεις πως μπορείς να αναγνωρίσεις κάτι του γιου σου, κάνα πουκάμισο, τίποτα... Ψάξε στο σωρό... Αλλά προσεχτικά, διαλύονται ... Να σου πω... Εγώ πιστεύω πως πρέπει να πεις στη γυναίκα σου να λογικευτεί. Εδώ έχετε ό,τι χρειάζεστε για να φτιάξετε ένα ωραίο λείψανο... Το θάβετε, χαράζετε και το όνομα του γιου σας, κι έχετε ένα μνήμα, βρε αδερφέ. Να μπορέσει να κλάψει η γυναίκα... να πηγαίνει κάθε μέρα λουλούδια στον τάφο, να αποκτήσει πάλι νόημα η ζωή της. Ξέρεις πόσες μανάδες έχω κάνει εγώ ευτυχισμένες... καμιά τριανταριά... Κι επειδή είμαστε γειτόνοι, θα τα πάρεις σε καλή τιμή. Κανονικά, ένα λείψανο κομπλέ, το πουλάω γύρω στα 2000 δολάρια. Για σένα, τα μισά. Έχετε υποφέρει πολύ, το ξέρω. Σου κάνω σκόντο, μιας και γυρίσατε στο σπίτι σας... Για σκέψου το καλά. Το γιο σας τον ίδιο, μπορεί να μην τον βρείτε ποτέ. Μια βόλτα να κάνεις στους ομαδικούς

τάφους, θα καταλάβεις... Μπουρδέλο τα 'χουνε κάνει, οι ειδικοί... με τους καημένους τους μακαρίτες, που τους θάψανε άρον-άρον. Τώρα βλέπουνε πως τους μισούς και βάλε, τους έχουν αναγνωρίσει λάθος. Φτου κι απ' την αρχή, τώρα, με το DNA. Το ξέρεις, το DNA;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Παίρνουνε και συγκρίνουνε το αίμα των γονιών με τα οστά των παιδιών. Κάνουνε κάτι αναλύσεις εκεί πέρα... Φαίνεται πως αμταιριάζουν, πα να πει πως ανήκουνε στην ίδια οικογένεια. Αλλά μπορεί να πάρει και χρόνια, αυτή η δουλειά. Άσε τα λεφτά... Μια σκέτη ανάλυση οστών κοστίζει 300 δολάρια. Ενώ εγώ, σας παραδίνω το πένθος σας αμέσως... Έχω ακούσει πως στην Ισπανία, μετά τον εμφύλιο, θάψανε σε μια σπηλιά δεκάδες χιλιάδες πτώματα ανακατεμένα, κι απ' το ένα στρατόπεδο, κι απ' το άλλο... Αναρχικοί, κομμουνιστές, τροτσκιστές, δημοκρατικοί, βασιλικοί, φασίστες, όλοι στο ίδιο πηγάδι... Κανένας δεν αναγνώρισαν. Φτάζανε ένα μνημείο για όλους, και τέρμα! Όλοι τους παιδιά της πατρίδας, που πέσανε για την πατρίδα. Πάνε κει πέρα και προσεύχονται... και τους κάνει καλό. Όλοι οι ήρωες στην ίδια τρύπα. Για ποιο λόγο να βολτάρουμε τα οστά των νεκρών μας στα μικροσκοπία; Έτσι κι αλλιώς, όλοι πέσανε για τη γη τους. Να κάνουμε ένα μνημείο για όλους, και τέρμα! Ένα μνημείο για την ανθρωπινή βλακεία... Σκέψου το, τη γυναίκα σου σκέψου... Κατά τη γνώμη μου, έχει φτάσει στα όριά της... δε θ' αντέξει άλλο δίχως να 'χει ένα δικό της μνήμα... Οι άνθρωποι είναι ανόητοι... Πάνε και υιοθετούν παιδιά, αλλά τους φαίνεται αλλόκοτο να υιοθετήσουν ένα πτώμα... Γαμώ τη βλακεία μας, δηλαδή... Πώς είναι έτσι φτιαγμένη, η ανθρωπινή ράτσα... Ξεροκέφαλη!... Τρελαίνεσαι δηλαδή... Μπορεί να πάει ο άλλος στην Κίνα για να υιοθετήσει ένα παιδί, να ξοδέψει μια περιουσία... αλλά ένα πτώμα για 2000 δολάρια, του φαίνεται ακριβό... και παράνομο! Είναι παλαβοί

οι άνθρωποι... τι να πεις... Έχω και καλό κρασί, αν θέλεις να αγοράσεις. Το βλέπεις αυτό το βαρέλι; Είναι Καμπερνέ από Βουλγαρία. Να σου βάλω να δοκιμάσεις;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πόσο χρονώ είσαι, Υρβάν;

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Σαράντα. Γιατί;

Έξω, κάποιος παίζει φουσαρόνικα.

ΣΚΗΝΗ 22

Η ΠΑΤΡΟΝΑ και Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ. Μπαίνει Η ΚΟΡΗ.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ (στην ΚΟΡΗ): Για κόπιασε... Βάλε κάτω τον κώλο σου.

Η ΚΟΡΗ, λίγο τρομαγμένη, ψάχνει το βλέμμα της ΤΡΑΒΕΣΤΙ σαν για να βρει προστασία.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Κάθισε.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ (στην ΤΡΑΒΕΣΤΙ): Τησ τα 'πες;

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Όχι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Καλώς... Δε μου λες, ΄ντα... γιατί μου το κάνεις αυτό;

Η ΚΟΡΗ: Ποιο; (Στην ΤΡΑΒΕΣΤΙ:) Ποιο;

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Με απογοητεύεις, ΄ντα...

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δε μου λες, κοριτσάκι μου, σου 'χω κάνει ποτέ κακό εγώ;

Η ΚΟΡΗ: Όχι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δηλαδή, είσαι καλά εδώ, μαζί μου...

Η ΚΟΡΗ: Ναι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Είμαι σαν τους άλλους, εγώ;

Η ΚΟΠΕΛΑ: Όχι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Νομίζεις πως σε μαδάω πολύ;

Η ΚΟΡΗ: Τι;

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Your money. Είσαι φχαριστημένη με όσα κερδίζεις;

Η ΚΟΡΗ: Ναι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Λοιπόν. Ανακεφαλαίωση. Σε μάζεψα κάτω από τη στέγη μου. Σωστά;

Η ΚΟΡΗ: Ναι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Σου άνοιξα λογαριασμό στην τράπεζα. Ξέρεις πολλά κορίτσια που να 'χουνε λογαριασμό στην τράπεζα; Εσύ όμως έχεις. Τα λεφτά σου, τα κάνεις ότι γουστάρεις. Έχεις το χώρο σου, και δε σ' ενοχλεί κανένας. Σε προσάτεψα όποτε είχες μελεάδες. Θα μπορούσα να σε πουλήσω για διακόσιες κούτες τσιγάρα, αλλά δεν το έκανα. Έχεις νόμιμα χαρτιά και μπορείς να γυρίσεις στον τόπο σου όποτε θέλεις. Σωστά;

Η ΚΟΡΗ: Μα τι έκανα;

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Πες της, Καρολίνα, πες της τι έκανε, γιατί δεν ξέρει τι έκανε.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Άκου να δεις... Γιατί ρε γαμώτο μου δε θες να παίρνεις πίπες τους μαύρους;

Η ΚΟΡΗ σκουπίζει ένα δάκρυ.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Σταμάτα, σταμάτα, μη μου ξαναρχίζεις αυτά τα νούμερα... Σου έκανα μια ερώτηση.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Σου έκανε μια ερώτηση, η Καρολίνα. Την κατάλαβες την ερώτηση;

Η ΚΟΡΗ κάνει νόημα πως ναι.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Ωραία. Απάντησε, λοιπόν.

Η ΚΟΡΗ: Δεν ξέρω.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δεν ξέρεις, αλλά δεν το κάνεις. Δεν το κάνεις γιατί δεν μπορείς; Τι;

Η ΚΟΡΗ: Δεν ξέρω.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δεν μπορείς με τους μαύρους, αυτό θες να πεις;

Η ΚΟΡΗ: Όχι. Δεν ξέρω.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Σε μπλοκάρουνε οι μαύροι; Πολύ καιρό το 'χεις, αυτό το μπλοκάρισμα;

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Με τους μιγάδες δεν έχεις πρόβλημα;

Η ΚΟΡΗ (στην ΤΡΑΒΕΣΤΙ): Τι;

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Με τα άλλα χρώματα, εντάξει;

Η ΚΟΡΗ: Εντάξει...

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δηλαδή, οι Άραβες δε σε μπλοκάρουν. Οι Ασιάτες, οι Λατινοαμερικάνοι, οι Εβραίοι, οι Εσκιμώοι...

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Οι μαύροι κατάμαυροι σε τρομάζουν, ή όλοι οι μαύροι;

Η ΚΟΡΗ: Δεν ξέρω.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Δεν ξέρεις, παλιορατσίστρια! Από πού μας έρχεσαι, εσύ; Από ποια σκατοχώρα μας ήρθες; Αγοριάνθρωποι είστε εκεί πέρα; Ποιος σου 'μαθε να περιφρονείς τους μαύρους; Τόσο ρατσιστές είσαστε όλοι στον τόπο σου; Έτσι περιμένετε να μπειτε στην Ευρώπη; Έτσι περιμένετε να εκπολιτιστείτε; Άκου να δεις, κορίτσακι μου... Εγώ μ' αυτά τα πράγματα δεν παίζω! Μάζεψ' τα και δρόμο!

Η ΚΟΡΗ: Όχι.

Η ΤΡΑΒΕΣΤΙ: Άκουσε με, 'Ιντα. Έχεις τα λεφτουδάκια σου, έχεις τα χαρτιά σου, θα πας αλλού. Δε θα μας γαμήσεις το μπουρδέλο, εδώ πέρα... Αν είσαι μπλοκαρισμένη, τράβα αλλού να ξεμπλοκαριστείς. Πήγαινε στον τόπο σου.

Η ΠΑΤΡΟΝΑ: Έχεις δέκα λεπτά για να ξεκουμπιστείς... Γύρνα στην πατρίδα σου. Εκεί πέρα, φαντάζομαι, έχετε μόνον άσπρους! Άσπρους βουτηγμένους στα σκατά... Άντε να δουλέψεις με τους δικούς σου... Εκεί, θα κάνεις ό,τι σου γουστάρει. Εδώ, όμως, είμαστε Ευρώπη, μπήγκες τι λέω; Είμαστε στην Ευρώπη, γαμώτο! Δεν είμαστε ρατσιστές, εδώ! Αυτή είναι η Ευρώπη! Εδώ, θα κάνεις πίπες σ' όλον τον κόσμο! Εδώ, δεν έχει κόνξες!

Η ΚΟΡΗ αρχίζει σιγά να τραγουδάει.

ΣΚΗΝΗ 23

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ, μόνοι, σ' ένα άθλιο μπαρ, λιώμα από το πιστό, πολύ αργά τη νύχτα. Σε μια γωνιά, ένας μεθυσμένος τσιγγάνος παίζει βιολί.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πολλά είναι... δυο χιλιάδες, είναι πολλά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Αυτή είναι η τιμή.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όμως είναι πολλά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Άκου, εγώ να σε βοηθήσω θέλω.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ναι, αλλά δυο χιλιάδες, είναι πολλά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δεν τις κανονίζω εγώ τις τιμές.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Να πας τότε να τους πεις, σ' αυτούς που κανονίζουν τις τιμές, πως δυο χιλιάδες είναι πολλά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Μόνο να σε βοηθήσω...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εξακόσια.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Τι 'πες;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Είπα εξακόσια.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Εξακόσια;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εξακόσια.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Μη με χέζεις, τώρα...

Πλάκα μου κάνεις;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εξακόσια στο χέρι.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Όχι. Δυο χιλιάδες, τελεία και παύλα. Με συγχωρείς, δεν κανονίζω εγώ τις τιμές.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εσύ όμως τον παίρνεις, τον παρά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Τι;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εσύ δεν τα παίρνεις τα λεφτά;

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Εγώ; Εγώ παίρνω τα λεφτά; Ποιος το λέει;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ας το.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Μου σπας τα νεύρα, ε;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ γεμίζει τα ποτήρια, πίνουν.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν είπα τίποτα.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Άμα νομίζεις πως παίρνω εγώ τον παρά...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν είπα τίποτα.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Χίλια οχτακόσια. Η τελευταία μου λέξη. Τώρα.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν έχω τόσα λεφτά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δεν πειράζει. Έλα να με βρεις όταν θα το 'χεις, το παραδάκι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Ποτέ δε θα 'χω τόσα λεφτά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δεν πειράζει. Η ζωή συνεχίζεται. Κάποια μέρα, θα τα 'χεις.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εφτακόσια... Όλα κι όλα αυτά έχω.

Η ΓΡΙΑ ΤΡΕΛΗ: Μη με δουλεύεις.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Σου ορκίζομαι, όλα κι όλα, τόσα έχω.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Με δουλεύεις, και δεν τα γουστάρω εγώ τέτοια.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τόσα έχω, όλα κι όλα.

Κοίταξέ με στα μάτια. Τα έχασα όλα, μόνο αυτά έχω.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Γιατί, εγώ, κέρδισα τίποτα; Έτσι νομίζεις;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι, αλλά εγώ τα 'χασα όλα.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Κι εγώ κέρδισα, θες να πεις.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι, δε θέλω να πω αυτό.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Χίλια τρακόσια. Ακατέβαστα... Αν συνεχίσεις τα παζάρια, έφυγα.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Παζαρεύω γιατί έχω ένα σπίτι χωρίς σκεπή, γι' αυτό παζαρεύω.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δεν είναι σωστό να κάνεις παζάρια. Εγώ στη θέση σου, δε θα 'κανα παζάρια...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Έχω ένα σπίτι χωρίς σκεπή, γεμάτο μπάζα κι αποκαΐδια. Γι' αυτό κάνω παζάρια.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Πάντως, έκανες κάμποσα μερεμέτια...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εφτακόσια. Τέρμα. Τρακόσια τώρα, και τετρακόσια μετά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Τι 'πες;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Είπα τρακόσια τώρα και τετρακόσια μετά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Μετά, τι μετά;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Μετά. Αν είναι πράγματι εκεί, και τονε βρω.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δε σε καταλαβαίνω.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τρακόσια τώρα, και τετρακόσια μετά. Αν είναι πραγματικά το σωστό μέρος.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δηλαδή με βγάζεις ψεύτρα; Δε φτάνει που μου αδειάζεις κάθε μέρα όλα τα κόκκαλα στον κήπο μου, με λες και...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι, δε σε λέω ψεύτρα.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Ψεύτρα! Με λες ψεύτρα! Δε φτάνει που μου πετάς κάθε μέρα κόκκαλα...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Όχι. Τρακόσια τώρα, στο χέρι. (Βγάζει τα χρήματα.) Παρ' τα.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Όχι, δεν πάει έτσι. Εγώ θέλω να σε βοηθήσω, κι εσύ με βρίζεις και με λες ψεύτρα, και με δουλεύεις κανονικά. Κι από πάνω, μου πετάς...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πάρε τον παρά... έλα...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ βάζει ποτό.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Άει παράτα με, μ' έπιασε το κεφάλι μου...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Πάρε τα λεφτά, Μίρκα.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Δεν έχωπραμάτια για πούλημα. Δε μπορώ να παζαρεύω με τον πόνο των ανθρώπων.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Δεν πειράζει, Μίρκα. Έτσι είναι τα πράγματα. Πάρε τα λεφτά.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Χίλια, στο χέρι. Και δεν πα να σκέφτεσαι ό,τι θέλεις... Έτσι κι αλλιώς, μας ρίζανε στα σκατά. Τίποτα δεν είναι τζάμπα, την σήμερον ημέρα... Θέλαμε κι εμείς, τον καπιταλισμό... Ε, να τονε! Ήρθε, ο καπιταλισμός!... Κεφάλαια; Τα κουφάρια των παιδιών μας... Να χέσω για κεφάλαια. Αντε, να πηγαίνω...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Εφτακόσια, τώρα.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ αρχίζει να χτυπάει το κεφάλι της στο τραπέζι.

Η ΤΡΕΛΗ ΓΡΙΑ: Απατεώνα! Παλιοκλέφτη! Όλοι σας με κλέβετε! Όλοι σας! Κι από πάνω, μου κουβαλάτε συνέχεια κόκκαλα στον κήπο μου...

ΣΚΗΝΗ 24

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ σκάβει ένα λάκκο πάνω στη γραμμή των συνόρων.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ κινείται γύρω από τον ΠΑΤΕΡΑ, σε κατάσταση υστερίας.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Δεν έχεις το δικαίωμα! Δεν έχεις κανένα δικαίωμα να σκάβεις εδώ! Εδώ είναι τα σύνορα της χώρας! Δε σκάβουνε τρύπες στα σύνορα της χώρας! Είναι ιερά, τα σύνορα! Απαγορεύεται να ανοίγεις τρύπες στα σύνορα της χώρας! Και τι ψάχνεις, για να 'χουμε καλό ρόγμημα; Ψάχνεις κάτι κάτω από τα σύνορα; Δεν έχεις το δικαίωμα να σκάβεις κάτω από τα σύνορα! Τα σύνορα ανήκουν στο λαό! Δεν έχεις κανένα δικαίωμα να ψάχνεις κάτω από τα σύνορα του λαού! Δεν είναι σκουπιδοτενεκές, τα σύνορα. Δεν είναι καμιά χωματερή, τα

σύνορα. Δεν είναι κοινόχρηστος χώρος, τα σύνορα. Δεν τ' αγγίζει κανείς! Σου απαγορεύω εν ονόματι του νόμου να ποδοπατάς αυτή την άσπρη γραμμή! Σου απαγορεύω εν ονόματι του νόμου να πατάς αυτή την άσπρη γραμμή με τα ποδάρια σου! Άσε κάτω το φτυάρι! Δεν είναι κάνας μπαξές, τα σύνορα! Που μου 'ρθες εδώ με καρότσια και με φτυάρια! Τα σύνορα είναι η αξιοπρέπειά μας. Δεν περνάνε τα σύνορα με το καρότσι! Δεν περπατάνε πάνω στην άσπρη γραμμή με τα καρότσια. Μη σκάβεις! Σταμάτα! Κάνε πίσω! Πάρε το καρότσι από την άσπρη γραμμή! (Η υστερία του φτάνει σε ανεξέλεγκτα όρια. Αρχίζει να ουρλιάζει και λίγο αργότερα βάζει τα κλάματα.) Σε προειδοποιώ... βιάζεις τα σύνορά μας, με το φτυάρι σου κι αυτό το καταραμένο το καρότσι σου! Σε προειδοποιώ... βιάζεις τα σύνορά μας, με τις τρύπες που ανοίγεις! Αμαρτάνεις πάνω στο πρόσωπο της πατρίδας, με τα καρότσια σου! Λερώνεις το πρόσωπο της πατρίδας, μ' αυτή την τρύπα! Μας στραπατσάρεις! Προσβάλλεις όλο το λαό, με τις τρύπες που σκάβεις στο πρόσωπο της πατρίδας!

Κλαίει με λυγμούς.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ συνεχίζει να σκάβει, σα να μην έχει ακούσει τίποτα. Ξαφνικά, το φτυάρι του πέφτει πάνω σ' ένα σκληρό αντικείμενο. Σκάβει λίγο ακόμα με το φτυάρι, μετά πέφτει στα γόνατα και συνεχίζει να σκάβει με τα χέρια.

Ο ΓΙΟΣ πλησιάζει και πιάνει από τον ώμο τον ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑ που κλαψουρίζει.

Ο ΓΙΟΣ: Φτάνει! Πάψε πια... Ησύχασε... Αυτός είναι ο πατέρας μου... Έξι μήνες τώρα με ψάχνει παντού...

Ο ΓΙΟΣ και Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ πλησιάζουν τον πατέρα. Στέκονται πίσω από τον ΠΑΤΕΡΑ και τον κοιτάζουν που σκάβει το λάκκο με τα χέρια του.

Ο ΓΙΟΣ: Πατέρα... πατέρα...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ σταματάει, σα να άκουσε τα λόγια του ΓΙΟΥ. Ψάχνει στο παλτό του που είναι αφημένο κάτω, πιάνει το μπουκάλι με τη ρακή, και πίνει μια γουλιά.

Ο ΓΙΟΣ: Πατέρα, αυτός είναι ο φίλος μου, ο Κοκάι.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ δίνει τη μπουκάλια στον ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑ.

Ο ΓΙΟΣ (στον ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑ): Πες στον πατέρα μου, Κοκάι, πώς πέθανες.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ (ενοχλημένος, σαν παιδί που έκανε μια ανοησία): Ανατινάχτηκα από νόρκη.

Ο ΓΙΟΣ (στον ΠΑΤΕΡΑ του): Τα βλέπεις... Ανατινάχτηκε από νόρκη... (Στον ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑ:) Πότε;

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Πάνε δυο μέρες...

Ο ΓΙΟΣ (στον ΠΑΤΕΡΑ του): Πριν από δυο μέρες, μόνο...

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ πίνει μια γουλιά και δίνει τη μπουκάλια στο ΓΙΟ.

Ο ΓΙΟΣ: Έλα, Κοκάι, πες τα όλα στον πατέρα μου. Πώς τα κατάφερες και σε ανατίναξε αυτή η πουτάνα η νόρκη...

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Να, εκεί πάνω που την έβαζα...

Ο ΓΙΟΣ πίνει μια γουλιά ρακή και δίνει το μπουκάλι στον ΠΑΤΕΡΑ.

Ο ΓΙΟΣ: Τ' άκουσες αυτό, πατέρα; Όχι, γαμώτο! Ανατινάχτηκε από τη δικιά του νόρκη!

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Ναι...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ πίνει μια γουλιά και ξανακλείνει το μπουκάλι. Βάζει το μπουκάλι στην τσέπη του παλτού του.

Ο ΓΙΟΣ: Είδες, πατέρα; Κοκάι τον λένε. Είναι φιλαράκι μου, τώρα. Πού έχεις γεννηθεί, αδερφούλη;

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Στην Γκόριτσα.

Ο ΓΙΟΣ: Τα βλέπεις... Γεννήθηκε στην Γκόριτσα. Και τώρα, είναι σκορπισμένος σε σαράντα τετραγωνικά μέτρα, από τη μια μεριά κι από την άλλη των συνόρων... Δεν μπορείς να τον μαζέψεις, πατέρα, και να τον στείλεις στην Γκόριτσα; (Στον ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑ:) Η διεύθυνσή σου, στην Γκόριτσα;

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ: Οδός Ανεξαρτησίας 46.

Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ αρχίζει πάλι να κλαψουρίζει. Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ξαναρχίζει να σκάβει με τα χέρια του.

Ο ΓΙΟΣ: Ήσυχα, Κοκάι... Ο πατέρας μου κάτι θα κάνει και για σένα... Έλα δω... Κάθισε... (κάθεται πάνω στο καρότσι). Θεε μια γουλιά ακόμα; (Ο ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑΣ γνέφει όχι.) Όχι; Καλά, άκου να δεις... τώρα θα ηρεμήσουμε... Περιμένε να τελειώσει ο πατέρας μου...

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ξεθάβει ένα σάκο πάνινο, μαυρισμένο και φαγωμένο από την υγρασία. Τον ανοίγει. Λούζεται ξαφνικά από ένα παράξενο φως.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Γιάσμινοσκα! Γιάσμινοσκα!

Έρχεται τρέχοντας Η ΜΗΤΕΡΑ

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ: Τον βρήκα!

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ βγάζει από τον σάκο μια φουσαρμόνικα. Τη δίνει στον ΓΙΟ. Η ΜΗΤΕΡΑ πέφτει στα γόνατα μπροστά στο σάκο. Ο ΓΙΟΣ αρχίζει να παίζει μαλακά τη φουσαρμόνικα.

Η ΜΗΤΕΡΑ (κλαίει πάνω από το σάκο): Βίμπκο... Βίμπκο... αγόρι μου... Βίμπκο!

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ (προς το ΓΙΟ): Σε βρήκα! Σε βρήκα!

Στα μάγουλα της ΜΗΤΕΡΑΣ κυλάνε δυο χοντρά δάκρυα. Ο ΓΙΟΣ συνεχίζει να παίζει μαλακά τη φουσαρμόνικα.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ βγάζει πάλι το μπουκάλι με τη ρακή, πίνει μια γουλιά και μετά το δίνει στον ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΑ.

Εμφανίζεται η ΚΟΡΗ. Κουβαλάει μια βαλίτσα.

ΣΚΗΝΗ 25

Στο σπίτι. Η ΜΗΤΕΡΑ στρώνει το τραπέζι. Ο ΠΑΤΕΡΑΣ και Η ΚΟΡΗ κάθονται.

Η ΚΟΡΗ (προς τη ΜΗΤΕΡΑ, που αρνείται να την κοιτάξει): Γιατί μου το κάνεις αυτό; Γιατί δε με κοιτάς ποτέ; Από τότε που γύρισα, δε μ' έχεις κοιτάξει ούτε μια φορά. Ούτε μια λέξη δε μου 'χεις πει. Σου μιλάω και δε μου απαντάς.

Γιατί;

Ο μπαμπάς, όταν είμαστε μόνοι στην αυλή, ή στο δάσος, μου μιλάει, αλλά εσύ, κάνεις σα να μη με βλέπεις.

Σα να 'μουνα νεκρή.

Η ΜΗΤΕΡΑ βάζει τρία πιάτα στο τραπέζι. Το πρώτο μπροστά στον ΠΑΤΕΡΑ, το δεύτερο μπροστά στην ΚΟΡΗ.

Όμως δεν είμαι νεκρή.

Είμαι εδώ.

Σου μιλάω.

Γιατί είσαι θυμωμένη μαζί μου; Τι έκανα και γύρισες έτσι εναντίον μου; Η ΜΗΤΕΡΑ φέρνει το φαγητό. Σεοβρίζει πρώτα τον ΠΑΤΕΡΑ και μετά την ΚΟΡΗ. Έγστερα βάζει στο δικό της πιάτο.

Δεν ξέρω γιατί μου το κάνεις, αυτό. Ό,τι και να 'γινε, μάνα μου είσαι. Είμαστε στο σπίτι μας. Το σπίτι δεν είναι τελείως καμένο. Θα τα καταφέρουμε.

Αρχίζουν και οι τρεις να τρώνε σιωπηλοί.

Στην αυλή, κάποιος αρχίζει να παίζει φουσαρμόνικα.

ΤΕΛΟΣ

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΠΡΟΤΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ:

ΣΚΗΝΗ 25 β

Η ΚΟΡΗ σ' ένα σπίτι άδειο, μόνη στο τραπέζι. Στα δεξιά της μια καρέκλα άδεια, στα αριστερά της μια καρέκλα άδεια. Τρία πιάτα και τρία ποτήρια στο τραπέζι. Δεν είναι απαραίτητα το σπίτι του Βίγκαν και της Γιάσμινοσκα.

Η ΚΟΡΗ: Καλημέρα.

Σας λέω καλημέρα και δε μου λέτε τίποτα. Γιατί;

Παύση.

Καλημέρα. Αμα λέει κάποιος καλημέρα, περιμένει μίαν απάντηση. Από τότε

που γύρισα, σήμερα το πρωί, δε μου 'χετε ρίξει ούτε ένα βλέμμα. Μια λέξη δε μου 'χετε πει.

Παύση.

Δε σας ζητάω να μου μιλήσετε, αλλά στεναχωριέμαι να λέω συνέχεια καλημέρα. Και να βλέπω πως δε θέλετε να μου απαντήσετε. Κάνετε πως δε μ' ακούτε. Κάνετε σα να μη με βλέπετε, κι αυτό μου τη δίνει. Τι έχω κάνει και γυρίσατε έτσι εναντίον μου; Πραγματικά, δεν έχει νόημα να είστε θυμωμένοι μαζί μου. Πόσες φορές πρέπει να σας το πω;

Παύση.

Μαμά, από τότε που γύρισα, τρεις μέρες έχω που γύρισα, δε μ' έχεις κοιτάξει ούτε μια φορά, ούτε μια λέξη δε μου 'χεις πει. Ο μπαμπάς, μου μιλάει. Όταν είμαστε μόνοι, στην αυλή ή στο δάσος, μου μιλάει φωναχτά. Αλλά κι αυτός, δε με κοιτάζει ποτέ. Γιατί;

Παύση.

Δε με κοιτάτε ποτέ, κι αυτό με ταράζει. Γιατί δεν έχω κάνει τίποτα. Ειλικρινά, δεν έχει νόημα να είστε θυμωμένοι μαζί μου. Πόσες φορές πρέπει να σας το πω; Δεν το περίμενα αυτό. Εγώ πά-

ντως, είμαι εδώ. Και είμαι πάντα η κόρη σας.

Και το σπίτι, δεν είναι καμένο εντελώς, θα τα καταφέρουμε...

Τραγουδάει μαλακά ένα τραγούδι σε μια γλώσσα που δύσκολα αναγνωρίζεται.

ΤΕΛΟΣ

Η μακέτα του σκηνοικού από την παράσταση του έργου στην Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης».

Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης»

Από τον Οκτώβριο του 1979 έως τον Ιανουάριο του 2007 η Πειραματική Σκηνή ανέβασε τα παρακάτω ενενήντα τρία έργα:

- Σαΐξπηρ, *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* (σκηνοθεσία Κόλιν Χάρρις)
- Λούλας Αναγνωστάκη, *Η πόλη* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Φ. Μ. Κάνιν, *Ρασομάν* (σκηνοθεσία Νίκου Χαρολάμπους)
- Οδύσσεια*, διασκευή του ομηρικού έπους (σκηνοθεσία Κόλιν Χάρρις)
- Μπέκετ, *Περιμένοντας τον Γκοντό* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Λόρκα, *Των ερώτων τα θαύματα* (σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου)
- Τσέχοφ, *Θείος Βάνιας* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Αριστοφάνη, *Αχαρνής* (σκηνοθεσία Νίκου Πολίτη)
- Πίντερ, *Πρόσωπα και προσωπεία* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Μπεν Τζόνσον, *Ο αλχημιστής* (σκηνοθεσία Τάκη Καλφόπουλου)
- Ηλία Καπετανάκη, *Η βεγγέρα* (σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου)
- Αριστοφάνη, *Εκκλησιάζουσες* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Ιονέσκο, *Το παιχνίδι της σφαγής* (σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου)
- Γιάννη Ρίτσου, *Εξομολογήσεις* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Α.Ρ. Γκέρνυ, *Η τραπεζαρία* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)
- Μισίμα, *Νύχτες χαμένων ερώτων* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Μαριβό, *Η φιλονικία* (σκηνοθεσία Πέπης Οικονομοπούλου)
- Μπρεχτ, *Ο καλός άνθρωπος του Στσουάν* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Γκολντόνι, *Η τριλογία του παραθερισμού* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Μάριου Ποντίκα, *Εσωτερικά ειδήσεις* (σκηνοθεσία Ελένης Καρπέτα)
- Οδύσσεια-Β* (σκηνοθεσία Κόλιν Χάρρις, επιμέλεια Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Ίψεν, *Νόρα* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Ίψεν, *Έντα Γκάμπλερ* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Το τέλος των Ατρείδιών*, κατά Ευριπίδη (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Ρουζέβιτς, *Λευκός γάμος* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)
- Λόρκα, Φο, Μπέργκμαν, *Το μεγάλο ταξίδι* (σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου)
- Σαΐξπηρ, *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Το τέλος των Ατρείδιών* (δευτέρα μορφή)
- Ξενοπούλου, *Ο πειρασμός* (σκηνοθεσία Πέπης Οικονομοπούλου)
- Ντύλαν Τόμας, *Κάτω από το Γαλατόδασος* (σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου)
- Μαρία Νεφέλη, *ποίηση Οδυσσέα Ελύτη* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Μπρεχτ, *Ο κύκλος με την κλωδιά* (σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου)
- Ευριπίδη, *Άλκηστη* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Στέλλας Μιχαηλίδου, *Περπατώ εις το δάσος* (σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή)
- Ερίκ Ρομέρ, *Τρίο σε μι μπεμόλ* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Κατρίν Αν, *Τίτα-Λου* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Ιάκωβου Καμπανέλλη, *Ο δρόμος περνά από μέσα* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Ερίκ Βεσφάλ, *Εσύ και τα σύννεφά σου* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Γιάννη Ρίτσου, *Φωνές κι οράματα* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Γιασμίνα Ρεζά, *Σε στενό οικογενειακό κύκλο* (σκηνοθεσία Ανδρέα Βουτσινά)
- Ευριπίδη, *Ίων* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Οδύσσεια-Γ* (σκηνοθεσία Κόλιν Χάρρις, επιμέλεια Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Τ. Γουερτενμπέικερ, *Για της πατρίδας το καλό* (σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή)
- Σ. Κήτλν, *Μη σκοτώνεις τη μαμά* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Τομ Μέρφου, *Κονσέρτο Τζιλί* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Σαΐξπηρ, *Δωδέκατη νύχτα* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Άκη Δήμου, ... *και Ιουλιέτα* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Ιάκωβου Καμπανέλλη, *Στη χώρα Ίψεν* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Γιάννη Ρίτσου, *Το νεκρό σπίτι* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Γιούκιο Μισίμα, *Το δέντρο των Τροπικών* (σκηνοθεσία Νίκου Χατζηπαπά)
- Αισώπων μύθοι και παραμύθια της Ανατολής* (σκηνοθεσία Νίκου Χατζηπαπά)
- Άντον Τσέχοφ, *Οι τρεις αδερφές* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Στέλλας Μιχαηλίδου, *Το όνειρο του ρο* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Μαργαρίτας Δημεράκη, *Η γυναίκα του Κανδαύλη* (σκηνοθεσία Νίκου Χατζηπαπά)
- Ιάκωβου Καμπανέλλη, *Η τελευταία πράξη* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Φωτεινής Φραγκούλη, *Η Κυράνη του δάσους* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Μπράιαν Φρέιλ, *Χορεύοντας στη Λούνασα* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Λόρκα, *Οι φασουλήδες του Κατσιπόρα* (σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή)
- Νίκου Μπακόλα, *Η κεφαλή* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)
- Τζορτζ Ταμπούρι, *Το κουράγιο της μητέρας μου* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Σαΐξπηρ, *Περικλής* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Μπρεχτ, *Μάνα Κουράγιο* (σκηνοθεσία Νίκου Πολίτη)
- Πέτερ Τουρίνι, *Βιεννέζικο ταγκό* (σκηνοθεσία Έφης Σταμούλη)
- Κόκκινες μύτες* (σκηνοθεσία Ελένης Δημοπούλου)
- Μπέκετ, *Περιμένοντας τον Γκοντό* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Δημήτρη Κεχαϊδη-Ελένης Χαβιαρά, *Με δύναμη από την Κηφισιά* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)
- Ίγκμαρ Μπέργκμαν, *Μετά την πρόβα* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Οδύσσεια-Δ* (σκηνοθεσία Κόλιν Χάρρις, επιμέλεια Έφης Σταμούλη)
- Μάικλ Φρέιν, *Το σώσε* (σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου)
- Τόμας Μπέρνχαρντ, *Ο θεατροποιός* (σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή)
- Στέλλας Μιχαηλίδου, *Περπατώ εις το δάσος Β* (σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή)
- Κόννο Μακφέρσον, *Το φράγμα* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)
- Μπεθ Χένλυ, *Εγκλήματα καρδιάς* (σκηνοθεσία Νίκου Χατζηπαπά)
- Αριστοφάνη, *Εκκλησιάζουσες Β* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Άντον Τσέχοφ, *Ο γάρος* (σκηνοθεσία Νίκου Χατζηπαπά)
- Γιον Φόσε, *Το παιδί* (σκηνοθεσία Πέτρου Ζηβανού)
- Ξένιας Καλογεροπούλου-Θωμά Μοσχόπουλου, *Οικογένεια Νώε* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)
- Μπέρτολτ Μπρεχτ, *Ο κύριος Πούντιλα και ο άνθρωπός του ο Μάτι* (σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου)
- Φρανκ Μακ Γκίνες, *Εργαζόμενα κορίτσια* (σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή)
- Σαΐξπηρ, *Ο έμπορος της Βενετίας* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Σαΐξπηρ, *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* (σκηνοθεσία Νικηφόρου Παπανδρέου)
- Λούλας Αναγνωστάκη, *Η νίκη* (σκηνοθεσία Σωτήρη Χατζάκη)
- Άκη Δήμου, *Ένα φως για κάθε σκοτάδι* (σκηνοθεσία Γιάννη Μόσχου)
- Δημήτρη Κεχαϊδη-Ελένης Χαβιαρά, *Δάφνες και πικροδάφνες* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)
- Ιάκωβου Καμπανέλλη, *Αντρες σε κρίση* (σκηνοθεσία Γλυκερίας Καλαϊτζή)
- Στέλλας Μιχαηλίδου, *Τζιτζιμιτζιχοτζιριά* (σκηνοθεσία Στέλλας Μιχαηλίδου)
- Σέρτζι Μπελμπέλ, *Μετά τη βροχή* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)
- Χάρολντ Πίντερ, *Ο άγνωστος εχθρός* (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Λένας Διβάνη, *Οικογενειακό δίκαιο*, (σκηνοθεσία Κορίνας Χαρίτου)
- Πένυς Φυλακτάκη, *Ποιος είναι δίπλα μου*, (σκηνοθεσία Γιάννη Καλαβριανού)
- Ίψεν, *Βρικόλακες*, (σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη)
- Ρ. Λεβαντόφσκι, *Σήμερα ούτε Άμλετ*, (Πρόδρομος Τσιουζούρης)
- Ματέι Βιονιέκ, *Η λέξη πρόοδος...* (σκηνοθεσία Έρσης Βασιλιιώτη)

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ «ΤΕΧΝΗΣ»

Η Πειραματική Σκηνή ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1979, από τον θεατρολόγο Νικηφόρο Παπανδρέου, στο πλαίσιο της Μακεδονικής Καλλιτεχνικής Εταιρείας «Τέχνη». Από το 1986 στεγάζεται στο θέατρο «Αμαλία».

Εκτός από τη Θεσσαλονίκη, έχει δώσει παραστάσεις σε πολλές πόλεις και χωριά της Μακεδονίας και της Θράκης, στην Κρήτη, τη Ρόδο, τη Μυτιλήνη, τον Βόλο, το Ναύπλιο, την Καλαμάτα, την Πάτρα καθώς και την Αθήνα. Έχει επίσης εμφανιστεί σε ξένα φεστιβάλ, στην Αυστραλία, την Αγγλία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Αίγυπτο, τη Σουηδία, τη Νορβηγία, τη Σλοβενία και την Ουγγαρία.

Έχει ανεβάσει ως τώρα ενενήντα έργα ελλήνων και ξένων συγγραφέων, κλασικών και σύγχρονων ανάμεσα στους οποίους: Ευριπίδης, Αριστοφάνης, Σαίξπηρ, Γκολντόνι, Τσέχοφ, Ίψεν, Λόρκα, Μπρεχτ, Μπέκετ, Μισίμα, Ντύλαν Τόμας, Πίντερ, Ιονέσκο, Μπέργκιμαν, Ρομέο, Γουέρτενμπεϊκερ, Κατρίν Ανν, Ρεζά, Κήτλυ, Μέρφυ, Φρίελ, Ταμπόρι, Τουρίνι, Φρέιν, Μπέρνχαρντ, Μακφέρσον, Χένλυ, Φόσε, Μακ Γκίνες, Μπελμπέλ, Βιονιέκ, Καπετανάκης, Ξενόπουλος, Αναγνωστάκη, Καμπανέλλης, Λυμπεράκη, Ποντίκας, Δήμου, Μιχαηλίδου, Κεχαϊδής-Χαβιαρά. Τα τελευταία χρόνια έχει καθιερώσει το σύστημα του εναλλασσόμενου δραματολογίου.

Παράλληλα εκδίδει το περιοδικό *Θεατρικά Τετράδια*, του οποίου έχουν κυκλοφορήσει ως τώρα σαράντα οκτώ τεύχη.

Ο θίασος αναπτύσσει σχέσεις συνεργασίας με τον κόσμο της εκπαίδευσης, οργανώνοντας ειδικές παραστάσεις για σχολεία, σεμινάρια θεατρικής επιμόρφωσης για δασκάλους και καθηγητές, ανοιχτές πρόβες για φοιτητές κ.ά.

Έχει επανειλημμένως λάβει μέρος στις διοργανώσεις του Δήμου Θεσσαλονίκης: Γιορτές Ανοιχτού Θεάτρου και «Δημήτρια».

Από το 1994, οργανώνει κάθε χρόνο το διεθνές φεστιβάλ «Θεατρική Άνοιξη».

Από το 1996 είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Θεατρικής Σύμβασης, μιας οργάνωσης κρατικών, δημοτικών και επιχορηγούμενων θεάτρων από είκοσι χώρες της Ευρώπης.

Η Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» επιχορηγείται από το Υπουργείο Πολιτισμού, βάσει διετούς προγραμματισμού.

Διεύθυνση: Θέατρο «Αμαλία», Αμαλίας 71,
546 40 Θεσσαλονίκη. Τηλ. 2310.821.483, fax 2310.860.708.
e-mail: pirskini@otenet.gr

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ

1. Αφιέρωμα στον Σαίξπηρ
2. Ποίηση/Θέατρο: Γιάννης Ρίτσος
3. Το θέατρο της Λούλας
Αναγνωστάκη
4. Παραδοσιακό θέατρο της
Ιαπωνίας
5. Ο Μπέκετ και ο *Γκοντό*
6. Το θέατρο του Λόρκα
7. Το θέατρο του Τσέχοφ
8. Το θέατρο του Πίντερ
9. Ο Ηλίας Καπετανάκης και η
Βεγγέρα
10. Το θέατρο του Αριστοφάνη
11. Το θέατρο του Ιονέσκο
12. Σύγχρονο αμερικάνικο θέατρο
13. Γιούκιο Μισίμα
14. Το θέατρο του Μαριβώ
15. Μπέρτολτ Μπρεχτ
16. Κάρολο Γκολντόνι
17. Το θέατρο του Ίψεν
18. Ο μύθος των Ατρείδων
19. Ταντέους Ρουζέβιτς
20. Ο Μπέργκμαν και το θέατρο
21. Ο Ξενόπουλος και το θέατρο
22. Ο Ντύλαν Τόμας και το
Γαλατόδασος
23. Μπέρτολτ Μπρεχτ-β
24. Ο Ευριπίδης και η *Αλκηστη*
25. Ιάκωβος Καμπανέλλης
26. Τιμπερλέικ Γουερντενμπέικερ
27. Σάροτ Κήτλν
28. Τομ Μέρφυ
29. Η σαιξπηρική κωμωδία
30. Άντον Πάβλοβιτς Τσέχοφ
31. Η Μαργαρίτα Λυμπεράκη και η
Γυναίκα του Κανδαύλη
32. Μπράιαν Φρίελ
33. Τζορτζ Ταμπούρι
34. Πέτερ Τουρίνι
35. Ο Μπέκετ και ο *Γκοντό*
36. Δημήτρης Κεχαΐδης-Ελένη
Χαβιαρά
37. Ο Τόμας Μπέρνχαρντ και ο
Θεατροποιός
38. Ο Κόννορ Μακφέρσον και το
Φράγμα
39. Η Μπεθ Χένλυ και τα
Εγκλήματα καρδιάς
40. Ο Αριστοφάνης και οι
Εκκλησιάζουσες
41. Ο Γιον Φόσε και *Το παιδί*
42. Ο Φρανκ Μακ Γκίνες και τα
Εργαζόμενα κορίτσια.
43. Η Λούλα Αναγνωστάκη της
Πόλης και της Νίκης
44. Το Θέατρο του Άκη Δήμου
45. Ο Σέρτζι Μπελμπέλ και το
Μετά τη βροχή
46. Χάρολντ Πίντερ
47. Ο Ερρίκος Ίψεν και οι
Βρικόλακες